

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

ҚАРОР

Дар бораи тасдиқи Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020

Мутобиқи моддаи 6(1) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "[Дар бораи дурнамоҳои давлатӣ, концепсияҳо, стратегияҳо ва барномаҳои инкишофи иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон](#)", бо мақсади муайян намудани дурнамои рушди соҳаи тандурустӣ ва таъмини солимии аҳоли Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мекунад:

1) [Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020](#) тасдиқ карда шавад (замима мегардад);

2) Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон:

а) Нақшаи татбиқи "Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020"-ро барои солҳои 2010- 2013 тасдиқ намояд;

б) яқоя бо дигар вазорату идораҳои дахлдор, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе ва шаҳру ноҳияҳо амалисозии Стратегияи мазкурро таъмин намояд.

3) Шӯрои миллии тандурустии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамоҳангсозӣ ва дастгирии техникаи амалисозии Стратегияи мазкурро таъмин намояд.

4) Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи натиҷаҳои амалисозии Стратегияи мазкур ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар сол то 15 декабр маълумот пешниҳод намояд.

Раиси

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон

аз 2 августи соли 2010 № 368

ш. Душанбе

Бо қарори Ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон

аз "2" августи соли 2010 № 368

тасдиқ шудааст

Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020 Руйхати ихтисорот

АИТ Академияи илмҳои тиб

БЕТР Бонки европоии таҷдид ва рушд

БИД Барномаи инвеститсияҳои давлатӣ

БМБ Барномаи миёнамӯҳлати буҷетӣ

БММ Барномаи маблағгузори мутамарказ

БОР Бонки Осиегии Рушд

БПНМ Бемории пайдошудани норасоии масуният

БРСММ Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид

БМЕ ТУТ Бюрои минтақавии Европоии ТУТ

ВАО Воситаҳои ахбори омма

ВНМО Вируси норасоии масунияти одам

ВМКБ Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон
ВМ ҚТ Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон
ВТ ҚТ Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон
ДИП ТҶ Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
КАТС Кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ
КОМ Кӯмаки очили акушерӣ (момодоягӣ)
ҚТ Ҷумҳурии Тоҷикистон
МБ Модаршавии бехатар
МваА Мониторинг ва арзёбӣ
ММП Муассисаи муолиҷавию профилактикӣ
МРҲ Мақсадҳои рушди ҳазорсола
МСД Маркази саломатии деҳот
МСН Маркази саломатии ноҳияҳо
МСШ Маркази саломатии шаҳрҳои
МТ Муассисаҳои таълимӣ
МТНМ Муолиҷа таҳти назорати мустақим
ҲМҲТ Худудҳои махсусан ҳифзшавандаи табиат
ҲР Ҳамкорон оид ба рушд
ҲСПКСК Ҳуҷҷати стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ
САҲА Созмон оид ба амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо
РДА Рӯйхати дорувории асосӣ
СИТ Суғуртаи ихтиёрии тиббӣ
СМваА Системаи мониторинг ва арзёбӣ
СМР Стратегияи миллии рушд
СМҲ Системаи миллии ҳисоб
СПКСК Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ
СР Саломатии репродуктивӣ
СТАҶИ Сирояти тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда
ПИТ Пажӯҳишгоҳҳои илмию таҳқиқотӣ
ТБ Ташкилотҳои байналмилалӣ
ТҒҲ Ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ
ТҲС Гарзи ҳаёти солим
ТТҲС Ташаккули гарзи ҳаёти солим
ФГД Фонди глобалии доруворӣ
ФОХ Фонди Оғохон
ҲМТ Ҳисобҳои миллии тандурустӣ
ҲҚТ Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ХС Хонаҳои саломатӣ
ХСЭ Хадамоти санитарии эпидемиологӣ
ШМА Штатҳои Муттаҳидаи Америка
БМН Беморхонаи марказии ноҳиявӣ

БШ Беморхонаи шахрӣ

ЮНИСЕФ Фонди Кӯдакони СММ

Мафҳумҳои махсус

Адвокатсия - раванди мусалсал ва мувофиқи чамъоварии иттилоот, ташкил ва тавсияти он дар шакли далел, ки тавассути каналҳои мухталифи муоширати байни шахсиятҳо ва воситаҳои ахбори омма барои мақсадҳои сафарбарии захираҳо ё таъмини дастгирии барномаи рушд аз ҷониби сарварони сиёсӣ ё чамъиятӣ ирсол мегардад ва дар навбати худ барои аз ҷониби чамъият пазируфтани ҳамин барнома мусоидат менамояд.

АРВТ- муолиҷае, ки афзоиши сирояти норасоии масунияти инсонро камтар намуда, имкон медиҳад то андозае умри инсон хангоми мубталой ба ВИЧ дароз карда шавад, инчунин афзоиши СПИД коҳиш ёбад.

Таҷаммӯи воситаҳо - сатҳи таҷаммӯи бучети тандурустӣ (ҷумҳуриявӣ, вилоятӣ, шаҳрӣ ё ноҳиявӣ).

Хизматчиҳои давлатӣ- шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки мансаби давлатии хизмати давлатии музднокро дар асоси касбӣ бо мақсади таъмини иҷрои ваколатҳои шахсони мансабдори давлатии ҳокимияти давлатӣ ва амалӣ намудани салоҳияти мақомоти давлатӣ ишғол намудааст.

Шаҳрванд - тибқи ҳуқуқи конститусионӣ шахсе, ки дар асоси ҳуқуқӣ ба давлати дахлдор марбут аст.

Гурӯҳбандии ҳолатҳо - маҷмӯи омил ва равандҳои тақсими ҳолатҳои беморӣ ба гурӯҳҳои клиникӣ бо таснифоти шабеҳи клиникӣ ва шиддатнокии захираҳо

Фаъолияти ҷамоат оид ба ҳифзи саломатӣ- ин тадбирҳои муштараке мебошанд, ки ба тақвияти назорати чамъиятии омилҳои муайянкунандаи саломатӣ равона гардидаанд ва ба ҳамин васила ба таҳкими он мусоидат менамоянд.

Детерминантҳои саломатӣ - маҷмӯи омилҳои инфиродӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва экологие мебошанд, ки вазъи саломатии одамони алоҳида ё гурӯҳи одамонро муайян менамоянд.

Ҷамоат - ҳудуди маъмуриёе мебошанд, ки аз якҷанд деҳаҳо иборат аст ва онро раис, ки дар маҷлиси умумии намояндагони ваколатдори деҳот интихоб мешавад, сарварӣ менамояд.

Таҷрибаи ҳаётӣ - таҷриба ва малакаи шахсӣ, иҷтимоӣ, даркӣ ё ҷисмонии инсон, ки тавассути он одамон зиндагии худро назорат мекунанд, самт мебахшанд, инчунин қобилияти худро афзун мегардонанд ва ин имкон медиҳад намуди муҳити атрофро дигаргун созанд ва худашон ба дигаргунӣҳои муҳит созгор бошанд.

Тандурустӣ- ин системаи чорабиниҳои чамъиятӣ, давлатӣ, иҷтимоӣ иқтисодӣ ва тиббие мебошанд, ки сатҳи баланди ҳифз ва беҳбудии саломатии аҳолиро таъмин менамояд.

Саломатӣ - ин ҳолати офияти комили ҷисмонӣ, маънавӣ ва иҷтимоӣ, яъне на танҳо мавҷуд набудани беморӣ ё ноқисҳои ҷисмонӣ мебошад.

Тарзи ҳаёти солим - шакл, намуд ва усулҳои фаъолияти ҳаётан муҳими инсон, ки барои ҳамин форматсияи чамъиятӣ иқтисодӣ маъмулӣ буда, имкониятҳои мутобикшавии вучуди инсонро мустаҳкам мекунад, барои аз ҷониби ӯ ба таври матлуб анҷом додани функцияҳои иҷтимоӣ ва ноил шудан ба дарозумрӣ мусоидат менамояд.

Коммуникатсия барои тағйир додани рафтор - ин раванди аз нигоҳи илмӣ асосноки машваратӣ мебошад, ки дониш, оғаҳӣ ва амалияро тавассути муайян намудан, таҳлил ва сегментикунони аудитория ва иштирокчиёни барномаҳо ва ба онҳо фароҳам овардани иттилооти дахлдор, асосноксозӣ дар ҷараёни татбиқи стратегияи дақиқ муайяншуда ва истифодаи ҳамбастагии дурусти муошират байни шахсон, байни гурӯҳҳо ва ВАО, аз ҷумла усули интерактивиро фаро мегирад.

Менталитет (калимаи латинӣ - ақлонӣ) - ин тарзи тафаккур, маҷмӯи малакаи ақлонӣ, анъанаҳои маънавию фарҳангӣ, ки барои шахси алоҳида ё ҷомеаи инсонӣ хос мебошад.

Фаъолияти байнибахшӣ - ин фаъолияти мебошад, ки хангоми он ҳамкориҳои бахши тандурустӣ ва дигар бахшҳои дахлдор барои ноил гардидан ба мақсадҳои умумӣ, бо дақиқ мувофиқа намудани саҳми бахшҳои мухталиф сурат мегирад.

Ҳамкориҳои байнибахшӣ - ин робитаи мутақобилаи умумиэътирофшуда байни як қисм ё қисмҳои мухталифи гурӯҳ ё бахшҳои ҷомеа мебошад, ки барои андешидани тадбирҳо муайян шудааст.

Муҳочир - ин шахсе мебошад, ки байни маҳали сукунати худудӣ барои иваз намудани маҳали доимии зист, кор, таҳсил, истироҳат ва ғайра (муҳочират), барои доимӣ ё мӯҳлати муайян (аз 1 рӯз то якчанд сол) ҳаракат мекунад.

Тарзи ҳаёт - ин маҷмӯи муносибатҳои мушаххаси ҳар як шахс нисбат ба истифодаи захира ва имкониятҳои мебошад, ки ба ӯ шароити иҷтимоӣ, анъана, таҳсил ва муносибатҳои бозаргонӣ фароҳам оварда мешавад.

Тандурустии ҷамъиятӣ - ин илм ва санъати пешгирии бемориҳо, идома додани зиндагӣ ва таъмини саломатӣ тавассути азму талоши мутташакили ҷамъият мебошад.

Ҷомеа ё иттиҳод - ин гурӯҳи дахлдори одамоне мебошад, ки аксар дар маҳалҳои муайяни ҷуғрофӣ зиндагӣ мекунанд, дорои арзишҳои умумӣ, меъёр ва мушаххасоти фарҳангӣ буда, дар доираи як сохтори иҷтимоӣ вобаста ба робита ва муносибатҳои байни ҳамин гурӯҳи аҳоли, ҳамин ҷамоат дар давоми мӯҳлати муайян муттаҳид гардидаанд.

Пардохт барои ҳар як ҳолати муолиҷа - ин пардохт барои ҳаҷми воқеии кӯмаки тиббии расонидашуда мебошад.

Барномаи кафолатҳои давлатӣ- ҳуҷҷате мебошад, ки намуд, ҳаҷм ва шартҳои фароҳам овардани кӯмаки тиббӣ санитарии ройгон ё ҳампардохтро (бо иштироки аҳоли) дар муассисаҳои давлатии тандурустӣ муайян менамояд.

Кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ (КАТС) - ҷузъи асосии системаи тандурустии тамоми кишварҳо, ҳадамоти муҳими расонидани кӯмаки тиббӣ санитарӣ мебошад, ки тибқи принсипи "аз музофот ба марказ" созмон ёфтааст. КАТС сохтори таркибии рушди иҷтимоӣ иқтисодии ин ё он кишвар ба ҳисоб меравад.

Харидкунандаи хизматрасониҳои таббӣ- субъекте мебошад, ки захираҳои таҷаммуии тандурустиро ба таҳвилгарон ба ҳисоботи пардохт барои хизматрасонӣ ба гурӯҳҳои дахлдори аҳоли мегузаронад.

Сиёсат дар соҳаи тандурустӣ - эъломияи расмӣ, қонунӣ ё расмиёти дохилии муассиса (махз дар муассисаҳои ҳукуматӣ) ки имкон медиҳад афзалият ва параметрҳои фаъолият бо тартиби эътино ба эҳтиёҷоти тандурустӣ муайян карда шавад ва барои ин дорои захира ва дигар фишангҳои таъсири сиёсӣ мебошад.

Фароҳамоварандагони хизматрасонии таббӣ- субъектҳои мебошанд, ки хизматрасонии тиббиро анҷом медиҳанд.

Маблағгузори сарикасӣ- ташаккули бучет дар асоси сарикасӣ тибқи формулае, ки аз се параметр бармеояд: бучети соҳаи тандурустии ноҳия; теъдоди аҳолии ноҳия ва коэффисиенти чинсӣ/ синну соли.

Профилактика- амале мебошад, ки ҷиҳати паст намудани эҳтимоли хуруҷи беморӣ ё вайроншавӣ, қатъ ё паст кардани сатҳи инкишофи беморӣ, нигоҳдории қобилияти меҳнатӣ равона шудааст.

Профилактикаи бемориҳо- ҷорабиниҳои мебошад, ки на танҳо ба пешгирии бемориҳо, ба монанди сироятнопазирӣ, мубориза ба муқобили ҳомилони беморӣ ё ҷорабинӣ зидди тамоқуқашӣ, балки ҷиҳати боздоштани рушди он ва паст намудани оқибати он баъди муқаррар намудани беморӣ равона шудааст.

Муҳочирати мавсимӣ- ин ҷойивазкунии аҳолии қобили меҳнат ба ҷойҳои кори муваққатӣ (ҷамъоварии ҳосил, корҳои сохтмонӣ ва ғ.) ва маъмулан истиқомат ба мӯҳлати якчанд моҳ, бо нигоҳ доштани имконияти баргаштан ба ҷойҳои истиқомати доимӣ мебошад.

Бахши тандурустӣ - аз ҳадамоти ташаккулёфтаи давлатӣ, иҷтимоӣ ва хусусии тандурустӣ (аз ҷумла беҳдошти саломатӣ, пешгирии бемориҳо, ҳадамоти ташхис, табобат ва нигоҳубини бемор), курсҳои сиёсат ва фаъолияти шӯъбаҳо - раёсатҳо ва вазорати тандурустӣ, ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ, ки ба соҳаи тандурустӣ, гурӯҳҳо ё сатҳҳои дорои хусусияти коммуналино ҷамъиятӣ алоқаманданд, инчунин ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои касбӣ иборат мебошад.

Духтури оилавӣ - мутахассис бо таҳсилоти олии тиббие мебошад, ки ҷихати расонидани кӯмаки аввалияи тиббию санитарии бисёрҷанбаи муттасил ба аҳоли ё шахсони алоҳида ва оилаҳо, сарфи назар аз синну сол, ҷинс ё намуди беморӣ ҳукуки юридикӣ дорад.

Маркетинги иҷтимоӣ - маркетинге мебошад, ки аз таҳия, татбиқ ва назорати барномаҳои иҷтимоӣ иборат буда, ҷихати баланд бардоштани сатҳи дарки ғояҳои иҷтимоӣ, ҳаракат ва ё амалиёт аз ҷониби табақаҳои муайяни ҷомеа амалӣ равона шудааст. Маъмулан маркетинги иҷтимоӣ аз ҷониби ташкилотҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ истифода мешавад.

Сафарбаркунии иҷтимоӣ - ин раванди муттаҳид сохтани ҳамаи шарикон ва иттифоқчиёни имконпазир мебошад, ки ҳам ташкилотҳои давлатӣ ва ҳам ғайридавлатиро намоёндагӣ мекунанд, бо мақсади ошкор намудани талаботи назаррас барои мақсадҳои мушаххаси рушд, ба он ҷалб намудани тавачҷӯҳ ба баланд бардоштани талабот ба он аст. Сафарбаркунии иҷтимоӣ таъмини иштироки ин шарикон, аз ҷумла ташкилотҳо, гурӯҳҳо, шабакаҳо ва ҷомеаро барои ошкор намудани захираҳои инсонӣ ва моддӣ, сафарбар ва идоракунии онҳо дар назар дорад, ки дар навбати худ дастовардҳои таҳким бахшида, ба рушди устувори онҳо мусоидат менамояд.

Стратегия - намуди маҷмӯии ғаёлияте, ки барои дурнамои дарозмӯҳлат нигаронида шуда, дар доираи он ҷорабиниҳои алоҳида ва намудҳои ғаёлият анҷом дода мешавад.

Муҳочирати меҳнатӣ - ин ҷойивазкунии аҳолии қобили меҳнат мебошад, ки чун қоида баъди анҷом додани ғаёлияти меҳнатӣ бармегарданд.

Таҳкими саломатӣ - раванде мебошад, ки ба одамон имкон медиҳад назорати саломатии худро баланд бардошта, сифати онро беҳбод бахшанд.

Омилҳои ҳатар - омилҳои муҳити берунӣ ва дохилии узвҳои бадан, хусусиятҳои рафторие мебошад, ки боиси афзоиши эҳтимолии рушди беморӣ, инкишофи он ва оқибатҳои номатлуб мегардад.

Маблағгузорӣ - ин сарчашмаи маблағҳои мебошанд, ки барои гузаронидани ҷорабиниҳои муайян равона шудаанд.

Ташаккули тарзи ҳаёти солим - ин проблемаҳои маҷмӯие аст, ки нисбат ба таҳқиқи тарзи ҳаёти саломатии аҳоли, инчунин тавачҷӯҳи кормандони тиб, омӯзгорон, равоншиносон муносибати маҷмӯиро тақозо намуда, ба хусусияти муҳити атрофи макроиҷтимоии инсон, ғаёлияти меҳнатӣ, ҷамъиятӣ ва профилактикии он алоқаманд мебошад.

Пешгуфтор

Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020 (минбаъд - Стратегия) мақсадҳои дарозмӯҳлати кишвар дар соҳаи ҳифзи саломатии аҳоли ва роҳҳои ноил шудан ба ин мақсадҳо, аз ҷумла стратегияҳо, барномаҳо ва захираҳои навсозии соҳаи ҳифзи солимиро фаро мегирад.

Стратегия ирода ва манфиатҳои Тоҷикистони соҳибистиклолро дар соҳаи ҳифзи саломатӣ ифода менамояд. Он ҳуҷҷати маҷмӯӣ ва бунёдии банақшагирии дурнамо буда, самтҳои минбаъдаи барномавии роҳбарияти сиёсии кишварро ифода менамояд, ки барои банақшагирии маҷмӯӣ нигаронида шуда, дар асоси муносибати асоснокшуда татбиқ мегардад. Стратегия афқору дурнамои мақомоти марказии идоракунӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, инчунин фароҳамоварандагони хизматрасониҳои тиббӣ ва доираи васеи аҳли ҷомеаи кишварро ифода менамоянд.

Стратегия солҳои 2010-2020-ро фаро мегирад. Он воситаи дастгирии даволат ва ҳамоҳангсозӣ буда, қисми таркибии сиёсати миллии рушди иҷтимоӣю иқтисодии кишвар ба ҳисоб меравад. Стратегияи мазкур давоми "Стратегияи Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифзи саломатии аҳоли то соли 2010" буда, самтҳои дар дигар ҳуҷҷатҳои стратегӣ, аз ҷумла дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2015 ва Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатиро зикршударо дар бар мегирад. Он ҳамчунин самтҳои стратегиро, махсусан дар соҳаи ҳадамоти алоҳидаи бахши тандурустӣ муайян менамояд.

Стратегия дар ҷараёни ҳамкориҳои мутахассисони пешбари Ҷумҳурии Тоҷикистон бо экспертҳои хориҷӣ, ки дорои таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ банақшагирии системавӣ дар соҳаи тандурустӣ мебошанд, таҳия гардидааст. Стратегия ба ҳамоҳангсозии барнома ва нақшаҳои миллии ва байналмилалӣ дастгирии рушди соҳаи тандурустӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат

хоҳад кард. Афзалиятҳои миллии кишварро ба инобат гирифта, он ба вазифаҳои глобалии тандурусти ва усулҳои дар ҷаҳон санҷидашудаи муносибатҳо ҷиҳати ҳалли онҳо нигаронида шудааст.

Дар даҳсолаи гузашта соҳаи тандурусти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба навсозии заминаҳои захиравии клиникӣ, инчунин таҷдиди системаи маблағгузорӣ ва ташкили кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ самт гирифт. Ба инкишофи соҳа афзоиши суръати иқтисодӣ, тавачҷӯҳи ҳамҷонибаи роҳбарияти кишвар нисбат ба вазифаҳои афзалиятноки рушди иҷтимоӣ, инчунин саҳми самарабахши ҷомеаи байналмилалӣ донорҳо дар амри ҳифзи саломатии аҳолии кишвар шароити мусоид фароҳам овард.

Дар натиҷаи азму талоши даҳсолаи охир сатҳи ғавти модарону кӯдакон таназзул ёфт. Теъдоди шахсони мубталои бемориҳои сироятӣ, аз ҷумла тавассути ваксина идорашаванда кам гардид.

Протоколҳои клиникӣи замонавӣ ва дигар стандартҳои кӯмаки тиббӣ таҳия ва татбиқ мегарданд. Беш аз нисфи таваллудхонаҳо ба "муносибати хайрхоҳона нисбат ба кӯдакон" сертификатсия карда шуданд.

Дар рушди системаи фароҳам овардани хизматрасониҳои тиббӣ марҳилаи гузариши стратегӣи соҳаи тандурусти ба муносибатҳои кӯмаки ҳамгироишудаи аввалияи тиббӣю санитарӣ оғоз гардид, ки ба тибби оилавӣ асос ёфтааст. Омодасозии табибон ва ҳамшираҳои шафқати тибби оилавӣ ба самти афзалиятноки барномаҳои таҳсилоти тодипломӣ, баъдидипломӣ ва таҳсили бефосилаи (муттасили) кадрҳои тиббӣ таъдил ёфт. Барои аз нигоҳи сохторӣ муносибгардонии шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ, аз ҷумла гузаронидани таҷдиди беморхонаҳо, қадами устувор гузошта шуд. Назорати фаъолияти тиббӣ ва фармасевтӣ тақвият ёфт.

Маблағгузориҳои соҳаи тандурусти нуқтаи пасттарини вазъи нугувори 20 соли охириро рафъ намуда, ба рушди устувор тамоил дорад. Муттасил баланд бардоштани музди меҳнати кормандони соҳа аз он гувоҳӣ медиҳад, ки дар се соли охир давлат барои барқарорсозии суботи моддӣ, инчунин тақвияти мақоми касбӣ ва ҷамъиятии онҳо талош меварзад. Афзоиши музди меҳнат бо озмоишҳои қобили тавачҷӯҳ оид ба таҷдиди усули маблағгузорӣ тақмил дода шуд. Дарки муҳимии он, ки барои баланд бардоштани сифат ва хароҷоти самарабахши кӯмаки тиббӣ зарурати таҳлили пардохти музди меҳнат ва дигар намуди ҳавасмандсозии кормандони тиб ба миён омадааст, ба мушоҳида мерасад. Самтгирии маблағгузориҳои соҳаи тандурусти нисбат ба талаботи адолати иҷтимоӣ тақвият ёфт: ҳарчанд Барномаи кафолатҳои давлатӣ дар шароити нокифоягии захираҳо татбиқ мегардид, дастрасии хизматрасониҳои роӣгон ва имтиёзноки муолиҷавию профилактикиро барои аксар оилаҳои камбизоат ва шахсоне, ки ба кӯмаки махсусан гаронарзиши тиббӣ эҳтиёҷ доранд, афзун намуд.

Қорҳои ҷиҳати навсозии заминаи қонунгузорӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи тандурусти барои идома додани ислоҳот шароити мусоид фароҳам меорад.

Бо вучуди дастовардҳои назарраси даҳсолаи охири соҳаи тандурусти ҳанӯз ҳам проблемаҳое, ки аз собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ ва давраи гузариш боқӣ мондаанд, эҳсос мегардад.

Проблемаҳои мубрам аз инҳо иборатанд:

- заминаи кӯҳнаю фарсудаи моддию техникаи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва нокифоягии воситаҳои инвестиционӣ ҷиҳати таҷдиди саривақтии онҳо;
- то ба охир нарасонидани ислоҳот дар системаи таҳсилоти табибон ва ҳамшираҳои тиббӣ;
- муттасил аз қор рафтани мутахассисон аз соҳаи тандурусти вобаста ба муҳочират рафтани онҳо берун аз ҳудуди Тоҷикистон;
- номукамал будани стандартҳои давлатӣ дар соҳаи таъминот бо доруворӣ;
- ақибмонии афзоианда ҷиҳати ворид намудани амалияи пешқадами байналмилалӣ дар усулҳои таъхис ва муолиҷаи бемориҳои паҳнгардида;
- мавҷуд набудани системаи муосири стандартҳо ва назорати сифати кӯмаки тиббӣ.

Иқтисодиёти соҳаи тандурусти дар сатҳи на он қадар баланд қарор дорад. Соли 2009 сатҳи хароҷоти умумии бахши тандурусти аз маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ 1,9 фоизро ташкил дод, ки нисбат ба соли 1991 (4,5 фоиз) ниҳоят кам аст. Сатҳи мавҷудаи маблағгузорӣ наметавонад

проблемаҳоеро, ки дар 20 соли охир зам шудаанд, ҳал намояд. Мутобиқи арзёбиҳо беш аз 70 фоизи ҳаҷми умумии маблағгузориҳо аз пардохти шахсии аҳолии иборат буда, танҳо 16 фоиз аз буҷет ва 14 фоиз аз саҳми донорҳо ҳиссагузори мешавад. Пардохти аҳолии асосан дорои хусусияти ғайрирасмӣ буда, аз ин рӯ назорати он ниҳоят мураккаб аст. Аҳолии камбизоати Тоҷикистон ҳангоми беморӣ таҳти сарбории вазнини молиявӣ қарор мегиранд. Сатҳи пардохт ба сифати хизматрасонӣ мувофиқат наменамояд. Пардохтҳои ғайрирасмӣ мизочон танҳо даромади табибонро афзун намуда, вале дигар моддаҳои маблағгузориҳои ҷорӣ ва хароҷоти асосии сармояро дар бар намегиранд. Номутаносибии сохтори хароҷоти давлатӣ дар тақсими нобаробари он вобаста ба минтақаҳои кишвар ва сатҳи хизматрасонӣ зоҳир мегардад. Дар кормандони соҳаи тандурустӣ ҳисси ҳавасмандии зарурии моддию касбӣ нисбат ба истеҳсолот ва сифати кор, ки ба манфиатҳои мурочиин нигаронида шуда бошад, эҳсос карда намешавад.

Натиҷабахшии фаъолияти муолиҷавию профилактикии мутахассисони тиббии оилавӣ вобаста ба бартарияти кӯмаке, ки мутахассисони системаи махсусгардонидашудаи дармонгоҳӣ ва бистарикунонӣ мерасонанд, камтар мегардад.

Норасо будани як қатор муассисаҳои муҳиме, ки қодиранд сарбории мурочиати беморонро барои бистарикунонӣ камтар кунанд ва миқдори кат/рӯзро коҳиш диҳанд, аз ҷумла:

- статсионарҳои рӯзона;
- марказҳои ҷарроҳии дармонгоҳӣ;
- хонаҳои нигоҳубини ҳамшираи шафқат;
- хадамоти кӯмаки патронажӣ ва дигар хадамоти дастгирии иҷтимоию тиббӣ ва барқарорсозӣ,

Беҳбудии санитарно-эпидемиологӣ аҳолии кишвар амалан пурра ба фаъолияти хадамот ва муассисаҳои тандурустӣ вобаста мебошад. Ҳамзамон, ҳамкориҳои байнисоҳавӣ, ки барои паст кардани хатарҳои экологӣ ва иҷтимоии беморӣ ҳаётан муҳиманд, вучуд надорад.

Чамоат ва оилаҳои алоҳида ба сифати захираҳои мустақилии профилактикӣ, ташҳиси барвақтӣ ва муолиҷаи беморӣ баррасӣ карда намешаванд.

Эҳёгарӣ ва барқарорсозии беморони мубталои касалиҳои мунзим ва маъҷубон, ки омилҳои муҳими паст кардани зиёни беморӣ дар кишвар мебошад, ҳанӯз ҳам ба қисми ҷудонопазири қорҳои муолиҷавию профилактикӣ табдил наёфтааст.

Ҳал нагардидани проблемаҳои дар боло зикршуда дар якҷоягӣ бо сатҳи рушди кишвар, ки дар он қисми зиёди аҳолии ба мушкilotи иҷтимоию иқтисодӣ рӯ ба рӯ мебошанд, барои рушди устувор монеа эҷод мекунад. Ин боиси паст шудани як қатор нишондаҳандаҳои муҳими саломатӣ, аз ҷумла давомнокии ҳисоби миёнаи умр, фавти модарону кӯдакон ва тифлони навзод, мубталой ба бемории сил ва ВНМО мегардад.

Бо дарназардошти ҳамин Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба фароҳам овардани хизматрасониҳои иҷтимоии муассир ва самарабахш ба аҳолии камбизоат, хароҷоти оқилона ба бахши иҷтимоӣ ҷиҳати таъмини дастрасии одилона ба хизматрасониҳои тандурустӣ тавачҷӯҳи махсус зоҳир менамояд. Дар ин самт Эълومияи СММ "Мақсадҳои рушд дар остонаи ҳазорсола то соли 2015" қабул гардид. Аз ҷумла, мақсади тандурустӣ инҳоро дар бар мегирад:

- то 2/3 паст кардани сатҳи фавт байни кӯдакони то 5- сола;
- то 3/4 паст кардани сатҳи фавти модарон;
- боздоштани сатҳи паҳншавии ВНМО ва давом додани раванди коҳиш додани миқёси фарогирии он;
- боздоштани сатҳи паҳншавии малярия ва дигар бемориҳои асосӣ ва давом додани раванди коҳиш додани миқёси фарогирии он.

Гояҳое, ки дар ҳуҷҷатҳои сиёсии дар боло зикргардида мавҷуданд, асоси барномаи рушди бахши тандурустиро дар доираи Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ ва Консепсияи ислоҳоти соҳаи тандурустӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳанд.

Моделҳои ислоҳот вобаста ба фароҳам овардани хизматрасониҳои тандурустӣ беҳбудӣ дастрасиро тавассути таҷдиди сохтор ва ҳамгирии системаи фароҳам овардани кӯмаки тиббӣ, беҳбудӣ менечменти ҳарду сатҳи фароҳам овардани хизматрасониҳои тиббию санитарӣ (КАТС, тандурустии бистарикунонӣ ва ҷамъиятӣ), рушди сифати кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, ки ба

тибби оилавӣ асос ёфтааст, муносибгардонии фонди кат ва сохтори муассисаҳои бистарикунонӣ, тақвияти нерӯи кадрӣ муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, хадамоти бистарикунонӣ ва тандурустии ҷамъиятӣ, беҳбудӣ инфрасохтор, тақмили таъминот бо доруворӣ, тағйир додани системаи пардохти фароҳамоварандагони хизматрасонии тиббӣ бо тафриқа дар сатҳи КАТС мутобиқи принципи сарикасӣ ва дар сатҳи бистарикунонӣ -барои ҳар як ҳолати муолиҷа; ҷорӣ намудани дастовардҳои илмӣ ва усулҳои нави профилактика, ташхис ва муолиҷа бо истифода аз технологияҳои муосир, иштироқи аҳоли дар ҳалли масъалаҳои тандурустӣ; барқарорсозии беморон ва маъҷубон, ташкили кӯмаки паллиативӣ, тақмили заминаи иттилоотии идоракунӣ ва дигар тадбирҳо дар назар дорад.

Стратегияи миллии солимӣ барои даҳ соли, минбаъда комилан ба дастовардҳои давраи гузашта таъям намуда, ба ҳалли самарабахши проблемаҳои муҳим нигаронида шудааст.

Мақсади асосии Стратегия аз тақдими саломатии аҳолии кишвар ва фароҳам овардани муҳити солими зист иборат мебошад.

Барои муваффақона ноил гардидан ба мақсадҳои гузашташуда дар доираи Стратегия афзалиятҳои зӯр муайян шудаанд:

- дигаргунсозии системавӣ дар соҳаи тандурустӣ ва таҷдиди идоракунӣ соҳа барои таъсиси системаи ҳифзи саломатии аз нигоҳи иҷтимоӣ қобили қабул, босубот амалкунанд ва шаффоф дар Тоҷикистон;

- беҳбудӣ дастрасӣ, сифат ва самарабахшии хизматрасониҳои тиббию санитарӣ;

- рушди захираҳои соҳаи тандурустӣ.

Таҷдиди бомуваффақияти Стратегия ҳаматарафа аз муносибатҳои маҷмӯии идоракунӣ захираҳо, системаҳо ва натиҷаи идоракунӣ дар соҳаи тандурустӣ алоқаманд мебошад. Мантиқи идоракунӣ аз он иборат аст, ки захираҳо фаъолияти системаро таъмин менамоянд ва системаҳо ба натиҷаҳо нигаронида шудаанд. Аз нигоҳи банақшагирии стратегӣ ҳам системаҳо ва ҳам захираҳо ба натиҷаҳо тобеъ мебошанд. Маҳз пешбини натиҷаҳо асоси андешаҳои стратегӣ ва заминаи ҳуҷҷати мазкурро ташкил медиҳад. Мутобиқи ҳамин нақшаи мантиқӣ вазъи ниҳоии соҳаи тандурустӣ дар Тоҷикистон ва роҳҳои ноил гардидан ба он дар се сатҳ зоҳир мегардад:

1. Натиҷаҳо: паст кардани сатҳи хатар ва нишондиҳандаҳои беморӣ вобаста ба ҳолатҳои алоҳида, силсилаи (сикли) ҳаёт, гурӯҳҳои аҳоли;

2. Системаҳо:

а) тақмили идоракунӣ ва роҳбарии ҷавраи соҳаи тандурустӣ;

б) ҷорӣ намудани моделҳои пешқадами ташкил ва усули расонидани кӯмаки тиббӣ;

в) тақмили назорати сифат ва ҳавасмандгардонии беҳбудӣ сифати корҳои муолиҷавию профилактикӣ;

г) иҷозатномадиҳӣ ва аттестатсияи кормандони тиб;

д) акредитатсияи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, тиббӣ (фармасевтӣ) ва муассисаҳои таълимӣ;

е) таъмини дастрасӣ баробарӣ ба тамоми аҳолии кишвар нисбати захираҳои ҳифзи саломатӣ;

3. Захираҳо:

а) таҷдиди заминаи моддию техникаи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва системаҳо;

б) таъминоти кишвар бо вакцинаҳои замонавӣ, маводи доруворӣ ва молу маҳсулоти тиббӣ;

в) баланд бардоштани натиҷабахшии фаъолияти кадрҳои тиббӣ тавассути ҷорӣ намудани барномаҳои муосирӣ омодакунӣ дар самти таҳсилоти тиббии замонавӣ ва бетанаффус ва ҷорӣ намудани муносибатҳои аз нигоҳи илмӣ асоснок;

г) ҷалби босуботи воситаҳои молиявӣ ба соҳаи ҳифзи саломатӣ ва хароҷоти самарабахши онҳо.

Ҳамаи ин се сатҳ ва унсурҳои таркибии онҳо дар доираи ҳамин Стратегия ба таври баробар муҳим ва афзалиятнок мебошанд. Ба ҳамин маънӣ, муайян намудани афзалият ин на танҳо

муносибати миқдорӣ нисбат ба татбиқ, балки муносибати сифатӣ ба ҳисоб меравад. Ин муносибатҳо зина ба зина дар нақшаи чорабиниҳо инъикос карда мешаванд.

Афзалияти фарогир дар даҳсолаи оянда аз таъмини муносибатҳои системавӣ ва маҷмӯӣ ҷиҳати баланд бардоштани самарабахшии ҳифзи саломатии аҳоли иборат мебошад. Ба он тавассути таҷдиди мувофиқашудаи системаи идоракунии соҳаи тандурустӣ ноил шудан мумкин аст, ки ба истифодаи нисбатан судманди захираҳо ва тақвияти таъминоти захиравӣ асос ёфтааст. Дар доираи чунин муносибат самараи татбиқи Стратегия аз соҳаи ҳифзи солимии судманд, аз нигоҳи системавӣ хотимаёфта ва аз нигоҳи захиравӣ таъмингардида иборат хоҳад буд.

1. Натиҷаҳои мунтазира дар солимии аҳоли

Баланд бардоштани самарабахшии системаи ҳифзи солимии аҳоли дар паст кардани сарбории бемориҳо барои иқтисодиёт ва ҷамъияти Тоҷикистон зоҳир мегардад. Вазъи бемории аҳоли маҳз дар он ҷое беҳбуд меёбад, ки дар он талафот вобаста ба беморӣ нисбатан назаррас буда, метавонад дар доираи имконоти иқтисодии кишвар пасттар карда шавад.

Натиҷаҳои ҷамъбастии ҷорӣ намудани Стратегия аз паст кардани талафоти вобаста ба беморӣ то 30 фоиз иборат хоҳад буд, ки ба туфайли он Тоҷикистон метавонад ба сатҳи миёнаи нишондиҳандаҳои муосир дар минтақаи "БМЕ ТУТ" дар таснифоти ҷуғрофии ТУТ ноил гардад. Ба нишондиҳандаҳои ҳисоби миёнаи омории минтақа мувофиқ гардонидани натиҷаҳои мунтазираи татбиқи Стратегия вобаста ба саломатӣ ҷиҳати паст кардани сатҳи беморӣ дар Тоҷикистон барои 10-15 соли минбаъда омили ҳавасмандсоз хоҳад буд.

§.1. Таҳкими саломатии модарон, тифлони навзод, кӯдакон ва наврасон.

Таҳкими саломатии модарон, тифлони навзод, кӯдакон ва наврасон дар коҳиш додани талафоти вобаста ба беморӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳми арзанда хоҳад гузошт.

Дар натиҷаи татбиқи Стратегия кӯмаки кафолатноки роӣғони (заминавии) таҳассусии тиббӣ ҳангоми ҳамл, таваллуд ва баъди таваллуд, инчунин пешгирӣ ва муолиҷаи бемориҳои ниҳоят паҳнгардидаи кӯдакон барои ҳамаи занон, тифлони навзод ва кӯдакон сарфи назар аз сатҳи дороии оилавӣ ва маҳали зист таъмин карда мешавад. Он дар доираи БКД сураи мегирад. Натиҷаи дастовардҳо аз инҳо иборат хоҳанд буд:

- муайян намудани гурӯҳҳои аҳоли, ки ба гирифтани хизматрасониҳои роӣғон ҳуқуқ доранд;
- тақвияти салоҳият ва ҳавасмандгардонии табибони оилавӣ ва ҳамшираҳои тиббӣ;
- беҳбуди шабакаи нақлиёт барои хизматрасониҳои тиббӣ дар деҳот;
- беҳбуди иқтидорҳои ташхисӣ ва муолиҷавии муассисаҳои муолиҷавию профилактикии сатҳи ноҳия;
- таъмини ҳамаи шахру ноҳияҳо бо катҳои навкардашудаи (модернизатсияшудаи) акушерии гинекологӣ ва неонаталӣ.

Мутобиқи Ҳадафҳои рушди ҳазорсола ҳиссаи занони солими ҳомиладорӣ бе сирояти бо роҳи алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда, бе камхунии норасоии оҳан, бо риоя намудани фосилаи сесолаи байни таваллуд афзоиш хоҳад ёфт. Дар соли 2015 дар муқоиса бо ҳамин давраи соли 2010 Ҷавти модарон то 30 ҳолат ба 100 000 навзод ва дар соли 2020 то 25 ҳолат коҳиш хоҳад ёфт.

Ҳиссаи кӯдаконе, ки бо вазни ками бадан таваллуд шудаанд (камтар аз 2,500 г) то соли 2015 то 8 фоиз ва дар соли 2020 аз теъдоди умумии кӯдакони навзод то 5 фоиз паст мегардад. Ҷавти неонаталӣ (Ҷавти кӯдакони навзод дар давоми 28 рӯзи аввал) 50 фоиз - аз 52 ҳолат то 26 ҳолат ба ҳар 1000 нафар навзод паст карда мешавад.

Дастгирии маҷмӯӣ саломатии занон то давраи ҳамл ва таваллуд ва дар давраи ҳамл ва таваллуд ба маъракаи миқёсан васеи бахши тандурустии Тоҷикистон ҷиҳати паст кардани сатҳи беморӣ ва Ҷавт дар давраи перинаталӣ таъдил меёбад. Асоси модели мазкурро муносибати маҷмӯӣ ба саломатии оила ва ҳамсарон, ба солимии репродуктивии занон ва духтарон аз синну соли наврасӣ то охири давраи синну соли репродуктивӣ ташкил медиҳад.

Муттасил омӯзонидани наврасон, оилаҳои ҷавон ва волидайн оид ба масъалаҳои солимии репродуктивӣ, аз ҷумла танзими оила, модарии солим, тарзи ҳаёти солим, оид ба ВНМО ҷанбаи

асосии корҳои санитарии маърифатиро дар макотиб, ҷомеаҳо, муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббии санитарӣ ташкил хоҳад дод.

Тавассути таъмин бо захираҳои контрацептивӣ ва идоракунии он, афзоиши нерӯи кормандони хизматрасон дастрасӣ ба хизматрасонии хушсифати вобаста ба танзими оила беҳбуд хоҳад ёфт.

Дар даҳсолаи наздик ба пешгирии сироятшавӣ бо ВНМО байни гурӯҳҳои тахти хатари баланд ва аҳолии осебпазир, бо роҳи гузаронидани маърақаҳои оммавии ҷамъиятӣ, тести ВНМО, машварат ба мардони дорои ВНМО мусбӣ, машварат ба занон оид ба масъалаҳои рафтори репродуктивӣ, машварат бо шахсони бо ВНМО зиндагикунанда, инчунин профилактикаи сироятшавии кӯдак аз модар таваҷҷӯҳи махсус зоҳир мегардад.

Фарогирии занони ҳомила ба ташхисҳои профилактикӣ дар сатҳи якуми тандурустӣ мутобиқи тавсияҳои ТУТ афзоиш хоҳад ёфт.

Назорати то таваллуд махсусан дар ноҳияҳои дурдаст бояд нақши муҳимро ба ҷо орад, зеро он имкон медиҳад, ки ташрифи мустақим ба муассисаҳои муолиҷавӣ қисман иваз карда шавад.

Самарабахшии кӯмаки то таваллуд тавассути назорати мунтазами ҳолати модари оянда ва инкишофи ҷанин; арзёбии амиқи омилҳои хатар; ташхиси дақиқи клиникӣ ва лабораторӣ; ҷорӣ намудани мониторинги пешқадами назорати системаи дилу рағҳои хунгузар, роҳҳои нафас ва мақоми алиментарии модар ва ҷанин афзоиш хоҳад ёфт. Ба таври назаррас баланд бардоштани таҳассуси кормандони тиб ҳангоми расонидани кӯмаки антенаталӣ ва беҳбуди таъмини амалияи оилавӣ бо ваксинаҳо, доруворӣ, иловагиҳои ғизоӣ муносибати маҷмӯии такмилёфтаи хизматрасонӣ ва дастгирии самарабахши занони ҳомиларо таъмин менамояд.

Таҳкими кӯмаки неонаталӣ, аз ҷумла зиёд кардани миқдор ва тақсими нисбатан баробари катҳои неонаталӣ ба минтақаҳо, ки барои расонидани кӯмак вобаста ба нишондиҳандаҳои ҳаётан муҳими кӯдакони навзод дар ҳафтаи якуми зиндагӣ бо ҳамаи таҷҳизоти зарурӣ ҷиҳозонида шудаанд, вазифаи аз нигоҳи давлатӣ муҳим хоҳад буд.

Татбиқи самарабахши чораҳои мувофиқашудаи дар боло зикргардида боиси он мегардад, ки на камтар аз ҷор се ҳиссаи занони ҳомила дар соли 2020 аз ҷунин кӯмаки то таваллуд бархӯрдор хоҳанд шуд. Ҳамзамон бо маҷмӯи асосии хизматрасониҳои клиникӣ кӯмаки антенаталӣ тавсеа ёфта, инҳоро фаро мегирад: машварат вобаста ба масъалаҳои рӯҳию иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ; назорати доимии нишондиҳандаҳои ҷисмонӣ; ташхиси ихтиёрӣ ва муолиҷаи зиддиретровирусии ВНМО; ташхис ва муолиҷаи дигар бемориҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолёбанда; назорати инкишофи ҷанин, эмкунӣ зидди кузози модар, таъини табobati дахлдор ҳангоми гелминтоз, маводи дорои оҳан, иловагиҳои мултинутриентӣ ва ҳангоми нокифоягии ғизо (ҳангоми индекси вазни бадан камтар аз 18,5) - инчунин дастгириӣ бо маводи аз нигоҳи сафедар бой.

Вазифаи барномавии Стратегия аз фарогирии занони таваллуд кардаистода бо кӯмаки акушерии таҳассусӣ дар таваллудхонаҳо иборат мебошад, ки мутобиқи стандартҳои давлатии мучаҳҳазии моддию техникӣ ва муқаммалии кадрҳо аттестатсия шудаанд. Дар соли 2020 ба онҳо на камтар аз 90 фоизи таваллуд дар кишвар рост меояд, ки он соли 2009 ба 75 фоиз баробар буд.

Соҳаи тандурустии Тоҷикистон системаи сесатҳаи кӯмаки тиббии таваллудро дар муассисаҳои муолиҷавӣ таҳким мебахшад:

- қабули таваллуди бенуксонии физиологӣ дар марказҳои саломатии деҳот ва шӯъбаҳои (таваллудхонаҳои) шифохонаҳои маҳаллӣ;

- қабули таваллуди начандон мураккаб дар катҳои таваллуди беморхонаҳои марказии шаҳру ноҳияҳо (таваллудхонаҳо);

- бистарикунонии нақшавӣ ё фаврии занони ҳомила дар катҳои махсусгардонидашудаи акушерии гинекологии статсионарҳо ё таваллудхонаҳои сатҳи дуум вобаста ба хусусияти хатар барои саломатии модарон ё патологияи модарзоди кӯдак ё вазъи таъхирнопазир ҳангоми таваллуд анҷом дода мешавад. Дастрасӣ ба ҳамаи се сатҳ тавассути системаи фиристодани бемор ба таваллудхона танзим мегардад (он дар давраи то соли 2015 таҳия хоҳад шуд). Стандартҳои таъмини кӯмаки акушерии гинекологӣ бо таҷҳизот, доруворӣ ва дигар воситаҳои таъиноти тиббӣ барои ҳар қадом сатҳи кӯмак муқаррар карда мешавад.

Аз сабаби он, ки қисми зиёди аҳолии кишвар дар ноҳияҳои дурдаст ва камнуфус зиндагӣ мекунад, ҳангоми мавҷуд набудани хатар ва нуқсон то 10 фоизи таваллуд дар шароити хона, бо

иштироки ҳатмии корманди соҳибхтисоси тиббӣ сураат мегирад. Ҳамзамон, кӯмаки то таваллуд дар нимаи дуҷуми ҳомиладорӣ дар шакли нигоҳубин дар хона анҷом дода мешавад.

Ба идома додани оғози синамакони барвақтӣ ва парвариши кӯдакони навзод танҳо тавассути синнамакони дар шаш моҳи аввали зиндагӣ аҳамияти аввалиндараҷа дода мешавад. Синамакони ҳамчун ғизои иловагӣ то 2 солагии кӯдак ҳавасманд гардонида мешавад. Ба кӯдаконе, ки аз модарони мубталои сирояти ВНМО таваллуд шудаанд, барои гирифтани ғизои сунъӣ имконият фароҳам мегардад.

Сарфи назар аз шароити зист ё маҳали қабули таваллуд (дар хона ё муассисаи тиббӣ) оила, ҷамоат ва мақомоти маҳаллии ҳомикият ҳангоми банақшагири, омодагӣ ба таваллуд ва дастгирии баъди таваллуд ҷалб карда мешаванд. Мушкилоти фосолаи чуғрофӣ ва шароити маҳдуди зиндагиро метавон тавассути маблағгузорию азму талоши оқилона ба нақша гирифташуда ва самараноки одамон ва ташкилотҳое, ки барои мақсадҳои ягона муттаҳид шудаанд, ҳал кард, яъне ҳар як ҳомиладорӣ бояд натиҷаи матлуб дошта бошад, минбаъд модар аз нигоҳи ҷисмонӣ ва рӯҳию эҳсосотӣ барқарор карда шавад, навзод зинда монад ва инкишофи мӯътадили ӯ идома ёбад.

Стратегияи мазкур ӯҳдадориҳои маъмурияти маҳаллиро чиҳати маблағгузорию талони маҳсулот ба модарон барои бақайдгирии барвақтии тиббӣ вобаста ба ҳомиладорӣ, барои ҳар як ташири тақрорӣ чиҳати қабули то таваллуд ба тибби оилавӣ (мутобиқи шумораи муайяни ташири) ва худмурочиат вобаста ба таваллуд ба муассисаи муолиҷавии тавсияшуда муқаррар менамояд. Мутахассисони тибби оилавӣ барои нишондиҳандаҳои матлуби ҳаёти модар ва тифлони навзод мукофотонида мешаванд. Фаёлин (волонтёрон) дар ҷомеа ҳамчун ихтиёриён эътироф гардида, иштироки онҳо барои фароҳам овардани иттилоот дар бораи ҳомиладорон ва ҳамли матлуб васеъ истифода бурда мешавад.

Дар даҳсолаи наздик мутобиқи "Стратегияи миллии саломатии кӯдакон ва наврасон то соли 2014" самти стратегияи ҳифзи саломатии кӯдакон ба муносибати байнибахшӣ ва ҳамкориҳои байнисоҳавӣ нигаронида мешавад.

Профилактикаи самарабахши бемориҳои синну соли барвақтии кӯдакон қабл аз ҳама ба волидайн вобаста буда, тавассути ғизои мӯътадили кӯдакон; нигоҳубини ғамхорона; ошкор намудани аломатҳои беморӣ; мурочиати саривақтии волидайн чиҳати гирифтани кӯмаки тиббӣ муайян карда мешавад. Худхизматрасонӣ ва кӯмаки байниҳамдигарии хешу ақрабо ва ҷамоат ҳамчун захираи мувоқибат ва дастгирии саломатии кӯдакон баррасӣ мегардад. Гузаронидани фаёлияти муттасили иттилоотӣ оид ба таҷрибаҳои амалӣ ва дастгирии психологӣ тақвияти шахсият ва масъулияти дастаҷамъӣ нисбат ба саломатӣ ва офияти кӯдакон дар ҳақиқат ҳам вазифаи аз нигоҳи стратегӣ муҳим ба ҳисоб меравад. Дастгирии захираҳои оилавӣ ва ҷамоат оид ба ҳифзи саломатии кӯдакон маҳсусан барои оилаҳое, ки дорои имкониятҳои маҳдуд мебошанд ва дар деҳоти дурдаст зиндагӣ мекунанд, инчунин барои онҳое, ки даромади начандон зиёд доранд, ниҳоят муҳим мебошад, зеро даромади кам, сатҳи таҳсилоти волидайн, аз нигоҳи чуғрофӣ дар масофаи дур сукунат доштани онҳо боиси осебпазирии иҷтимоию иқтисодӣ, аз даст додани саломатӣ ва ҳаёти кӯдакон мегардад. Ҳангоми кор бо занон ва аҳли оилаи онҳо ба моҳияти омилҳои нобаробарии гендерӣ тавачҷӯҳи маҳсус зоҳир карда мешавад.

Бо дарназардошти гуфтаҳои боло Стратегия "саломатии ҷамоатӣ" -ро аз мафҳуми маҳдуди марҳилаи таҷрибавӣ то сатҳи сиёсати давлатӣ баланд мебардорад, ки дар сатҳи милли амалӣ карда мешавад. Тақвияти ҷамоат ҳамчун захираи саломатии ҷамъиятӣ ва шахсӣ "бунёди (платформаи) идеологӣ" - и гуногунҷабҳае мебошад, ки Стратегияи мазкур ба он асос ёфтааст. Ҳамзамон, маҳз саломатии кӯдакон дар доираи саломатии ҷомеавӣ ғояи муттаҳидкунанда ва афзалиятнок хоҳад буд.

Нақши муҳими соҳаи тандурустию давлатӣ ҳамчун манбаи тақвияти хонаводаҳо ва ҷамоат дар самтҳои зайл зоҳир мегардад:

- фаёлгардонию корҳои санитарии маърифатӣ чиҳати ба волидайн омӯзонидани малакаи муайян намудани аломатҳои бемориҳои нисбатан паҳншудаи синну соли барвақтии кӯдакони ва анҷом додани амалҳои ҷавобии самарабахш, инчунин баланд бардоштани қобилияти волидайн чиҳати ҳавасмандгардонию рушди психологӣ иҷтимоӣ ва нигоҳ доштани саломатии равонии (менталии) фарзандон. Дар натиҷаи маърифатнокию волидайн то соли 2015 дар заминаи тибби оилавӣ 50 фоизи оилаҳо ва дар соли 2020 на камтар аз 75 фоизи оилаҳо метавонанд аломатҳои беморию фарқ карда, барои кӯмаки тиббӣ мурочиат намоянд, дар хона нигоҳубини дурусти

кӯдакони беморро ташкил диҳанд ва силсилаи муолиҷа бо дорувориро то охир ба анҷом расонанд. Қобилияти волидайн чихати гузаронидани табобати регидрататсионии даҳонӣ дар шароитҳои хона омили асосии пешгирии ғавти кӯдакон аз бемории диарея хоҳад буд. Аз теъдоди умумии оилаҳои дорои кӯдакони то синни 5 дар соли 2015 на камтар аз 75 фоиз ва дар соли 2020 то 90 фоиз оид ба муолиҷаи бемориҳои диарея дар шароити хона таълим гирифта, бо намакҳои регидрататсионии даҳонӣ таъмин хоҳанд шуд;

- иштироки ғаёлонаи волидайн ва аҳли ҷомеаи маҳаллӣ дар маърақаҳои пешгирии бемориҳои кӯдакона. Бояд масъулияти волидайн, хешу ақрабо ва аҳли ҷомеа барои эмкунии саривактӣ ва пурраи кӯдакон мутобиқи Тақвими миллии эмкунии профилактикӣ баланд бардошта шавад. Табибони оилавӣ ва ҳамшираҳои тиббӣ чихати паҳн намудани маърифати санитарии гигиенӣ корхоро байни аҳоли, дар мактабҳо, ташкилот ва ҷамоатҳои маҳаллӣ бо мақсади мусоидати ҳадалимкони муассисаю ташкилотҳо нисбат ба саъю талоши кормандони соҳаи тиб оид ба ҳифзи кӯдакон аз сирроятҳои тавассути ваксина идорашаванда ғаёлона ба роҳ мемонанд;

- корҳо бо хонаводаҳо чихати баланд бардоштани сатҳи маърифати санитарии гигиенӣ, дар маҷмӯъ дар сатҳи оила ва қабл аз ҳама оид ба масъалаҳои нигоҳубини кӯдакон ва риояи меъёрҳои санитарии гигиенӣ. Худомӯзии волидайн ва талабот нисбат ба худ оид ба масъалаҳои солимгардонии шароити маишӣ заминаи муҳими профилактикаи бемории кӯдакон буда, самти афзалиятноки тавачҷӯҳи соҳаи кӯмаки аввалияи тиббӣ дар доираи Стратегияи мазкур ба ҳисоб меравад;

- кор бо оилаҳо, дар мактаб, бо аҳли ҷамоат ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба таъмини офияти рӯҳию эҳсосоти кӯдакон ва наврасон, ҳифзи кӯдакон аз зӯроварӣ ва истисмор, тарбияи муносибатҳои эҳтиромона нисбат ба кӯдак ҳамчун шахсият, тағйир додани рафтори ношоам, кӯмак ба наврасон чихати пешбурди ҳаёти мустақилона, тарбияи онҳо ҳамчун сарвар, инчунин боло бурдани малакаи коммуникатсионӣ;

- ғаёолияти касбии кормандони кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар амри ҳифзи саломатии кӯдакон ва офияти онҳо, беҳбуди сифати оби нӯшокӣ, таҷдиди ҳадамоти санитарии гигиенӣ, поксозии санитарии шаҳрҳо, нобуд сохтани манбаъҳои хатарноки ифлосшавии муҳити зист, назорати сифати ваксинаю доруворӣ ва риояи меъёрҳои касбию этикӣ ҳангоми хизматрасониҳои муолиҷавию профилкатиикии модару кӯдак.

Табдил додани оила ва ҷамоат ба институтҳои муҳими ҳифзи саломатии кӯдакон аз муолиҷавию профилактикии кормандони аз нигоҳи касбӣ омодаи тиббиро чандин маротиба тақвият бахшида, вале онҳоро иваз карда наметавонад. Тақвияти пешбурди ҳамгиرويшудаи бемориҳои синну соли кӯдакона ҳамчун асоси методӣ ва ташкилии ноил шудан ба дастовардҳои нав дар самти ҳифзи саломатии кӯдакони Тоҷикистон боқӣ мемонад. Муносибатҳои маҷмӯӣ бо фарогирии офияти рӯҳию эҳсосотӣ ва саломатии ҷисмонии (соматикии) кӯдакон ба пешгирии самарабахши беморӣ ва муолиҷаи бемориҳои синну соли кӯдакона, ҳалли проблемаҳои рушди ҷисмонӣ ва ташаккули кӯдак ҳамчун шахсият мусоидат хоҳад кард. Дар доираи Стратегияи мазкур пешбурди маҷмӯии бемориҳои синну соли кӯдакона ба кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ ҳамгирой хоҳад шуд, ки асоси онро тибби оилавӣ ташкил медиҳад.

Муносибатҳои стратегия дар боло зикргардида нисбат ба ҳифзи саломатии кӯдакон асоси азназаргузаронии профилактикӣ, рафъи норасоии ғизо, ҳимоя аз сироят, муолиҷа, нигоҳубин ва дастгирии иҷтимоию психологӣ кӯдаконро дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ ташкил медиҳад. Кӯшишу талоши худро бо оила ва атрофиёни аз нигоҳи иҷтимоӣ наздик ҳамоҳанг сохта, кормандони соҳа ба паст кардани сатҳи ғавти кӯдакон то 25 ҳолат ба 1000 нафар навзод то соли 2015 ва то 20 ҳолат дар соли 2020 ноил мегарданд. Ғавт байни кӯдакони то 5 сола дар соли 2015 то 38 ҳолат ва дар соли 2020 то 20 ҳолат ба ҳар 1000 нафар навзоди зинда таввалудшуда кам карда мешавад.

Ба такмили малака ва дониши табибони оилавӣ ва ҳамшираҳои тиббӣ, ҷорӣ намудани протоколҳои клиникӣ, таъмин бо воситаҳои доруворӣ, таҷҳизоти диагностикӣ, нақлиёт, силсилаи сардӣ барои муттамарказгардонии ғаёолият оид ба пешбурди бемориҳои ба таври васеъ паҳнгардидаи кӯдакон, ба монанди норасоии алиментарӣ, деария, бемориҳои шадиди роҳи нафас ва сироятҳои идорашаванда тавачҷӯҳи махсус зоҳир мегардад. Омӯзонидани кормандони соҳаи тиб ба онҳо имкон медиҳад дарк намоянд, ки то кадом андоза нобаробарии иҷтимоӣ ва гендерӣ ба дастрасии хизматрасонии тиббӣ барои модарон ва кӯдакон таъсир мерасонад.

Вазифаи аввалиндарача ва ниҳоят муҳим аз он иборат аст, ки ҳамаи тифлони навзод ва кӯдакони то 3 сола бо ғизои мӯътадил, хусусан микроэлементҳо - витамин ва минералҳо таъмин карда шаванд. Синамаконӣ, ба таври истисноӣ, стратегияи асосӣ ва умумии ғизои мӯътадили кӯдакон боқӣ мемонад, ки бояд аз рӯзи таваллуд то 6-моҳагӣ идома ёбад. Ҳангоми мавҷудияти таъиноти тиббӣ модарон барои профилактикаи камхунӣ норасоии оҳани кӯдакони ширхор бо маводи дорӣ оҳан таъмин карда мешаванд. Ба кӯдакони аз 6 моҳа то 5 солаи мубталои камхунӣ ошкоро ферротерапия таъин гардида, барояшон намакҳои йоддоршуда истифода бурда мешавад. Қисми муҳими барномаи профилактикаи нокифоягии шадиди алиментарӣ аз он иборат аст, ки модарони таваллудкарда ва кӯдакони то 5- сола тавассути витамини А дастгирӣ карда шаванд.

Пешгирӣ ва муолиҷаи бемориҳои норасоӣҳои йод байни кӯдакон, ба монанди норасоии дигар микронутриентҳо, вазифаи асосии даҳсолаи наздик боқӣ мемонад. Бояд гузаронидани мониторинги татбиқи қонун дар бораи фортификатсияи намак бо йод давом дода шавад.

Дар натиҷаи амалӣ намудани тадбирҳои дар боло зикргардида зухуроти паст будани сатҳи инкишофи кӯдакони хурдтар аз 3 сола аз 34 Ҷоиз дар соли 2007 то 26 Ҷоиз дар соли 2015 ва то 20 Ҷоиз то соли 2020, кам гардида, пахншавии нимгурӯснагӣ (камхунӣ) дар кӯдакони то 2 сола мутаносибан 40 Ҷоиз дар соли 2015 ва 25 Ҷоиз то соли 2020 коҳиш хоҳад ёфт. То давраи ба охир расидани татбиқи Стратегияи пахншавии нимгурӯснагии шадид байни кӯдакони то 5 сола - 4 Ҷоиз ва пахншавии нимгурӯснагии мунзим то 30 Ҷоиз камтар мегардад.

Тақрибан 15 Ҷоизи ҳамаи талафоти Тоҷикистон вобаста ба бемории аҳоли ба сироятҳои шадиди роҳи нафас (респираторӣ), бемориҳои диарея ва сироятҳои паразитарӣ рост меояд. Пешгирӣ ва муолиҷаи ин бемориҳо мавзӯи қабули педиатрӣ ва патронаж дар оилаҳои дорӣ кӯдакони аз 5-сола хурдтар мебошад.

Дар доираи роҳбарии клиникаи пешбурди ҳамгиришудаи бемориҳои синну соли кӯдакони табибони оилавӣ ва ҳамшираҳои тиббии оилавӣ барои ташҳиси нисбатан дақиқи сироятҳои шадиди респираторӣ кӯшиш намуда, муносибатҳои тафриқавии (муайяншудаи) муолиҷаи онро аз худ хоҳанд кард.

Барои беҳбуди идоракунии бемориҳои диарея фароҳамоварандагони хизматрасониҳои тиббӣ ба қисми таркибии барнома табдил хоҳанд ёфт, ки назорати беморӣ, омӯзонидани ҷамоатҳои маҳаллӣ ва хонаводаҳоро оид ба масъалаҳои саломатӣ дар бар мегирад. Ба "унсури оилавии" ташҳис ва муолиҷаи диарея, аз ҷумла омӯзонидани аъзои калонсоли оила ҷиҳати таҳия ва истифодаи маҳлули намакҳои регидрататсионӣ дахонӣ тавачҷӯҳи махсус зоҳир мегардад. Дар натиҷаи тадбирҳои пешбинишудаи Стратегияи мубталой ба бемории диарея байни кӯдакони то 5-сола дар соли 2015 то 25 Ҷоиз ва дар соли 2020 то 50 Ҷоиз коҳиш хоҳад ёфт.

Профилактика ва муолиҷаи бемориҳои гелминтозӣ ба мисли дигар сироятҳо ҳамзамон бо андешидани ҷорабиниҳои санитарии гигиенӣ анҷом дода мешавад. Фарогирии кӯдакони синну соли мактабӣ бо дегелминтизатсия дар соли 2015 то 70 Ҷоиз ва дар соли 2020 то 90 Ҷоиз хоҳад буд.

Тадбирҳои зикргардида оид ба профилактика ва муолиҷаи бемориҳои нисбатан паҳнгардидаи синну соли кӯдакони бо азму талоши махсус ҷиҳати пешгирӣ ва муолиҷаи вируси норасоии масунияти одам ва бемории пайдошудаи норасоии масуният (ВНМО) мукамал мегардад. Ҳамзамон бо иттилооти кӯдакон ва ҷавонон дар мавриди хатар ва механизми сироятшавӣ онҳо имконият пайдо мекунад, ки бо мақсади пешгирӣ ё сари вақт ошкор намудани сироят аз кӯмаки машваратӣ ташҳисӣ бархурдор бошанд. Мактаб ва дигар муассисаҳои кӯдакони методикаи ҳамгирии кӯдакони бо ВНМО сироятшударо ба раванди таълим ва барномаҳои корҳои берунамактабӣ бо кӯдакон аз худ хоҳанд кард. Корҳо оид ба фарогирии ҳамаи кӯдакони гурӯҳҳои таҳти хатари ҳадди ақали иҷтимоӣ тиббӣ бо кӯмаки ихтиёрии машваратӣ ташҳисӣ оид ба пешгирии сироят бо ВНМО ва ошкор намудани сироят идома дода мешавад. Дар соли аввали татбиқи Стратегияи муайянсозӣ ва теъдоди гурӯҳҳои мақсадноки кӯдакон барои пешгирӣ ва назорати ВНМО дақиқ карда мешавад.

Ҳангоми ошкоро мавҷуд набудани аломати манъи тиббӣ ва бо мувофиқаи волидайн эмкунӣҳо дар ҳафтаи аввали зиндагӣ барои ҳамаи тифлони навзод ҳам бо ваксинаҳои маъмулӣ (ОПВ, Гепатити Б, БСЖ), инчунин ваксинаҳои нав ва навтарин, вобаста ба ворид намудани онҳо ба Тақвими миллии эмкунӣҳои профилактикӣ, таъмин хоҳанд шуд.

Ҳамзамон бо эмкунии саривактӣ ва бехатар кӯмаки неонаталӣ ва саломатии тифлони навзод чунин дастгирӣ карда мешавад:

- нигоҳ доштани низоми зарурии ҳарорат ва гардиши ҳаво дар ҳучраҳои (палатаҳои) таваллудхонаҳо;
- чорабиниҳои махсус барои профилактикаи ҳарорати пасти бадан (гипотермия) ҳангоми таваллуди барвақтӣ;
- корҳои фаъоли тавзеҳотӣ аз ҷониби табибон ва ҳамшираҳои шафқат оид ба таблиғи муҳимии гигиенаи шахсӣ ва истикоматӣ барои занон ва аъзои оилаи онҳо.

Ба тифлони навзоди мубталои сирояти ВНМО ҳамзамон вояи дорувории ЗРВ дода мешавад. Тифлони навзоди аз модарони мубталои сирояти ВНМО таваллудшуда бо курси якмоҳаи муолиҷаи ЗРВ дар чараёни ду соли татбиқи Стратегия фаро гирифта мешаванд.

Тавсеаи доираи бемориҳои тавассути вакцина идорашаванда ҳамзамон бо таҳкими ҳамаи силсилаи захиравӣ ва технологияи эмкунии бехатар ва аз нигоҳи хароҷот самарабахш анҷом дода мешавад. Эмкунӣ бояд аз нигоҳи арзиш судманд бошад ва ин мақсади дарозмӯҳлат бо роҳи ноил шудан ба худмаблағгузори барномаи эмкунӣ, аз ҷумла хариди вакцина, маводи хароҷотӣ ва силсилаи сардӣ ба даст меояд.

Беҳбуди системавӣ ба инҳо мусоидат менамояд:

- интихоби судманди вакцина;
- харид бо нархи қобили қабул;
- назорати сифат;
- сари вақт расонидани он;
- мавҷудияти миқдори зарурӣ;
- истифодаи саривактӣи партовар бо риояи силсилаи сард;
- мутобиқати нуқтаҳои эмкунӣ ба стандартҳои вакцинопрофилактикаи бехатар;
- омодагии кормандони тиб вобаста ба қоидаҳои ташкил ва техникаи гузаронидани эмкунӣ, инчунин усулҳои кӯмаки бетаъхир ҳангоми ба миён омадани нуқсонҳои баъди эмкунӣ;
- нобуд сохтани сӯзандорӯхо, бақайдгирии саҳеҳ ва дурусти эмкуниҳои профилактикӣ.

Фарогирии ҳадди аксари кӯдакон бо иммунопрофилактика тавассути муносибатҳои фасеҳ ва эҷбдкорона созон додани он дар доираи муассисаҳои муолиҷавӣ бо даъвати махсус ва дар раванди қабули маъмулии педиатрӣ; ҳангоми гузаронидани рӯзҳои саломатӣ дар мактаб ва дигар муассисаҳои кӯдакона; тавассути бригадаҳои сайёри эмкунанда; дар чараёни нигоҳубин дар хона аз ҷониби кормандони амалияи оилавӣ ба даст меояд.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамкориҳои стратегиро бо Иттиҳоди глобалии вакцина ва эмкунӣ, дигар ташаббусҳои байналмилалӣ дар соҳаи маблағгузорӣ ва фароҳам овардани вакцинаҳои нав ва навтарин идома хоҳад дод. Мақомот ва мутахассисони пешбари соҳаи тандурустии кишвар аз коркардҳои навтарин дар соҳаи технологияи ҷорӣ намудани вакцина ва вакцинаҳои ба гармӣ устувор воқиф хоҳанд буд. Таҷрибаи қобили қабули байналмилалӣ ба Барномаи миллии эмкунии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамгирой хоҳад шуд.

§2. Пешгирӣ ва назорати бемориҳои сироятӣ

Дигаргуниҳои азими иҷтимоию иқтисодӣ ва сиёсӣ, ки солҳои охир дар ҷумҳурӣ ба миён омаданд, чиҳати ҳалли масъалаҳои офияти санитарӣу эпидемиологии аҳоли муносибатҳои усулан навро тақозо намуд, ки мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи таъмини амнияти санитарӣу эпидемиологии аҳоли" муайян гардида, раванди муосири танзимро дар муносибатҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи таъмини амнияти санитарӣу эпидемиологии аҳоли аз ҷониби қонунгузор инъикос менамояд. Ба онҳо марбутанд: талаботи санитарӣу эпидемиологии таъмини бехатарии муҳити зист барои саломатии инсон, мониторинги иҷтимоию гигиенӣ, бамеъёргирии давлатии санитарӣу эпидемиологӣ, аккредитатсияи лабораторияҳои (марказҳои) озмоишӣ, экспертизаи санитарӣу эпидемиологӣ, баҳодиҳии токсикологӣ, радиологӣ ва гигиенӣ.

Принсипҳои заминавӣ аз самти профилактикӣ ва ҳимоя аз беморӣ, табиға саломатӣ тавассути самтгирӣ ба даҳолати профилактикӣ ва хизматрасонӣ дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, рушд ва истифодаи амалии шаклҳои пешқадами хизматрасониҳои тиббӣ, аз ҷумла назорати санитарии эпидемиологӣ, мониторинги саломатӣ ва муҳити зисти инсон иборат буд ва минбаъд низ боқӣ мемонад.

Ба вазифаҳои афзалиятноки стратегияи таъмини амнияти санитарии эпидемиологии аҳоли инҳо марбутанд: паст кардани сатҳи беморӣ бо гепатити сироятӣ, сироятҳои тавассути об интиқолёбанда, ВНМО, сил, гельминтоз, вараҷа ва дигар бемориҳои паразитологӣ, сироятҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолёбанда; паст кардани сатҳи ғавт ва маъҷубият аз ҷунин бемориҳо; тақмили назорати эпидемиологии бемориҳои ниҳоят хатарнок ва карантинӣ; тақвияти ҷорабиниҳо оид ба пешгирии вуруд ва паҳн шудани ҷунин бемориҳо дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, таъмини беҳатарии хуни донорҳо, тавсеаи донории ройгон, тақвияти назорати эпидемиологии сироятҳои дохилишифоҳонавӣ.

Тадбирҳои дар боби саломатии модару кӯдак оид ба назорати ВНМО зикргардида низ байни аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд. "Барномаи мубориза бо сирояти ВНМО дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи солҳои 2007-2010" қабл аз ҳама нисбат ба гурӯҳҳои таҳти хатар ва осебпазири аҳоли, аз ҷумла истеъмолкунандагони тазриқии нашъа, кормандони секси тичоратӣ, мардони бо мардон алоқадоршта, одамони бо ВНМО сироятшуда, маҳбусон, ҷавонон, аз ҷумла кӯдакони беҳонаву ҷой ва наврасони то 17- сола, хизматчиёни ҳарбӣ, муҳочирон, аъзои оилаи онҳо ва нисбат ба занон нигаронида шудааст. Барномаи минбаъда - "Барномаи миллии мубориза бар зидди ВНМО дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои 2011-2015 солҳо" ба принсипҳои дастрасии универсалии пешгирӣ, муолиҷа, нигоҳубин ва дастгирӣ асос ёфта, на танҳо нисбат ба гурӯҳҳои таҳти хатари баланд, инчунин дар маҷмӯъ нисбат ба аҳоли, аз ҷумла кӯдакон татбиқ мегардад.

Дар даҳсолаи оянда ба пешгирии бемориҳои ВНМО, сирояти тавассути алоқаи чинсӣ интиқолшаванда, сил, вараҷа ва дағар бемориҳо, ки ба нерӯи демографӣ ва меҳнатии кишвар таъсир мерасонад, тавачҷӯҳи махсус зоҳир мегардад. Самарабахшии идоракунии стратегия ва ҳамгироии саривактӣи воситаҳои клиникӣ ва иҷтимоии татбиқ ба паст кардани стигмаи вобаста ба бемориҳои зикргардида мусоидат хоҳад кард.

Микёс ва муттасилии кӯшишу талош оид ба профилактикаи ВНМО бояд суботи то соли 2015 дар сатҳи 6,800 нафар нигоҳ доштани теъдоди шахсони мубталогардидаро таъмин намояд ва то соли 2020 миқдори паҳншавии он аз теъдоди умумии аҳолии кишвар аз 1 фоиз зиёд набошад. Дар шахсони мубталои сирояти ВНМО инкишофи бемории сили аз нигоҳи клиникӣ ошкоро нисбат ба онҳое, ки мубталои ВНМО нестанд, бештар ба мушоҳида мерасад. Барои дуруст ба роҳ мондани корҳои муолиҷавию профилактикӣ ва тиббию санитарӣ оид ба ВНМО/СИЛ бояд: ҳамоҳангсозӣ ва механизми ҳамкории мутақобилаи марказҳои бемориҳои сил, ВНМО ва муассисаҳои КАТС дар сатҳи миллий, вилоятӣ ва ноҳиявӣ беҳбуд ёбад; бемории сил байни шахсони бо ВНМО зиндагикунанда сари вақт ташхис ва ошкор карда шавад; сирояти ВНМО байни беморони мубталои сил сари вақт ташхис ва ошкор карда шавад.

Тоҷикистон дар марҳилаи таҷаммуии инкишофи ВНМО қарор дорад, ки нерӯи афзояндаи он нашъамандони тазриқӣ мебошанд. Дар доираи Стратегияи мазкур давом додани ҷорабиниҳо оид ба таъмини дастрасии умумии аҳоли ба профилактика, муолиҷа, нигоҳубин ва дастгирӣ ҳангоми ВНМО ба нақша гирифта шудааст. Фарогарӣ бо барномаҳои профилактикӣ, машваратҳои ихтиёрӣ ва тест вобаста ба ВНМО (ПИН, РКС, МСМ, маҳбусон), дигар гурӯҳҳои осебпазири аҳоли (муҳочирони меҳнатӣ, аъзои оилаи онҳо, ҷавонон) дар мубориза алайҳи ВНМО ҷорабиниҳои асосӣ хоҳанд буд. Муолиҷаи зиддиретровирусии мурочиини дорои маҳоми ВНМО мусбӣ дар тамоми ҳудуди кишвар ройгон анҷом дода мешавад. Гузаронидани муолиҷаи ЗРВ ва муолиҷаи бемориҳои опортунистӣ тавассути ҳамкориҳои зичи муассисаҳои махсусгардонидашуда бо кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, дар доираи ислоҳоти системаи тандурустӣ сурат мегирад. Аз соли 2018 шурӯъ намуда, муолиҷаи беморони мубталои ВНМО дар тибби умумии оилавӣ низ ҷорӣ карда мешавад. Барномаи омодашавӣ ба сертификатсияи равоншиносони тиббӣ аз ҳисоби донишҷӯёни Донишгоҳи давлатии тиббӣ ва Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон то соли 2012 таҳия ва татбиқ мегардад. Раवоншиносон - машваратчиён мутобиқи барномаи мазкур бо мақсади расонидани кӯмаки самарабахш ба шахсони мубталои ВНМО, аъзои оилаи онҳо, инчунин одамони мубталои проблемаҳо вобаста ба саломатии рӯҳӣ ва ҷавононе, ки ба рафтори хатарнок моиланд, омода ва сертификатсия карда мешаванд. Ихтисоси равоншинос - машваратчиӣ тиббӣ ба феҳристи касбҳо ворид мегардад.

Дастури усулӣ барои даҳсолаи оянда аз ҳамгирии мутгасили тандурустии кишвар ба Стратегияи глобалии пешгирӣ ва назорати бемориҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда иборат хоҳад буд. Таблиғи гигиенаи ҳаёти оилавӣ ва алоқаи ҷинсӣ унсури доимии рекламаи иҷтимоӣ тавассути воситаҳои ахбори омма қарор гирифта, ба барномаҳои таълимии таҳсилоти умумии қорамандони тибби оилавӣ бо волидайн ва ҷавонон дохил қарда мешавад. Аксари сироятҳои пӯсту олоти таносул (венерикӣ) бе аломатҳои ошқоро хуруҷ мекунанд ва аз ин рӯ ташхиси саривакти онҳо ниҳоят муҳим мебошад.

То соли 2015 мутахассисони тибби оилавӣ муносибатҳои зайли муолиҷавию профилактикӣ ва ташкилно меомӯзанд: таъмини махфияти қабули беморон ва иттилоот дар хусуси мурочиин; гузаронидани скрининг ва муолиҷаи синдроми сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолёбанда; ҷалби аҳоли ҷиҳати таблиғи тарзи ҳаёти солим ва риояи гигиенаи ҳаёти оилавӣ; маърифатнокӣ ва машваратдиҳӣ ба наврасон вобаста ба усулҳои пешгирии хатари бемориҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолёбанда. Қорҳои муолиҷавию профилактикӣ дар самти бемориҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолёбанда ҳадалимқон ба таваққалҳои касбӣ, оилавӣ ва инфиродӣ, бо дарназардошти раванди муҳоҷират мутобиқ қардонда мешаванд.

Ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ вируси папилломаи дорои намудҳои онкогеннии инсонро ҳамчун таҳдиди нав ба соҳаи тандурустии ҷамъиятии сайёра эътироф намуд. Ҷомеаҳои илмӣ ва амалии қорамандони соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҷрибаи ҷаҳонии аз худ намудани истифодаи ваксинаро алайҳи вируси мазкур таҳти назорати дақиқ қарор хоҳанд дод. Даъвати ТУТ-ро ба инобат гирифта, Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити маҳдуди захираҳои имқонияти истифодаи ваксинаи зидди сирояти папиломавируси барои эмқунии занон, кӯдақон ва наврасон мавриди таҳлил қарор медиҳад.

Дар тӯли даҳ соли оянда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қорабиниҳо дар доираи стратегияи "Боздоштани бемории сил" (Stop-TB) идома хоҳад ёфт, ки ба беҳбудии сифати қорӣ намудани ДОТ-стратегия, менечменти беморони мубталои сирояти ВНО/сил, ҳамгирӣ бо кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, татбиқи амалия оид ба муносибатҳои стандартии пешбурд ва муолиҷаи шахсони мубталои бемории шуш, ҷалби ҳамаи гурӯҳҳои қомеа (фаъолони маҳаллӣ, ходимони дин, ихтиёриён, ҷалби шахсоне, ки бемории силро аз сар гузаронидаанд, сарварони шӯроҳои маҳалла ва ғайра, бо гузаронидани адвокатсия, ҷалби бахши хусусии тандурустӣ, тавсеаи қорабиниҳо ҷиҳати ошқор намудан ва муолиҷаи беморони мубталои намуди резистинтии сил ва иҷрои қорҳои илмию таҳқиқотӣ барои муайян намудани усулҳои самарабахши даҳолат ва мониторинги минбаъдаи таъсири даҳолат нигаронида шудааст.

Тадбирҳои зикрқардида барои ноил шудан ба индикаторҳои асосӣ равона қардидаанд: то соли 2015 нишондиҳандаҳои муолиҷа бояд байни ҳолатҳои нави беморӣ бо намунаи мусбии сил на қамтар аз 85 фоиз ва ошқор намудани ҳолатҳои нави бемории сил бо намунаи мусбӣ на қамтар аз 70 фоизро ташкил диҳад.

Рушди иқтисодии кишвар боиси афзоиши даромади оилаҳо ва беҳбудии шароити зист, маишат ва таъминоти озукаворӣ оила мегардад, ки ба рафъи қамбизоатӣ ва мушкилоти зиндагӣ мусоидат қарда, ба паст намудани осебпазирии аҳоли ба бемории сил таъсир мерасонад. Барои табобати самарабахши шахсони мубталои бемории сил бояд муносибати маҷмӯӣ, бо дастгирии моддию рӯҳӣ анҷом дода шавад.

Чанд соли аввали татбиқи Стратегия воқифона барои андешидани тадбирҳои омодагӣ ҷиҳати таҳдиди сохтори мубориза бо бемории сил бахшида шудааст. Ба таҳқими тибби оилавӣ ҳамчун заминаи муолиҷавию профилактикӣ тавачҷӯҳи маҳсус зоҳир мегардад, ки модели нави пешгирӣ, ташхис ва муолиҷаи бемории сил ба он асос ёфтааст. Айни замон дар назар дошта шудааст, ки на қамтар аз 80 фоизи беморони мубталои шаклҳои мутобиқгаштаи мултирезистентии сил (MDR) ба муолиҷа фаро гирифта шуда, барои беморони мубталои шаклҳои резистентии васеъи сил (XDR) муассисаҳои кӯмаки паллиативӣ таъсис дода шавад.

То соли 2015 қорабиниҳо оид ба мубориза алайҳи вараҷа дар минтақаҳои сироятёфта муваффақона анҷом ёфта, кишвар мақоми аз сирояти вараҷа озодро ба даст меорад.

То соли 2020 қорабиниҳо ҷиҳати дастгирии натиҷаҳои ноилқардида идома хоҳад ёфт. Барои муваффақ қардидан ба мақсадҳои гузошташуда таҳқими минбаъдаи нерӯ, беҳбудии системаи миллии назорат, аз қумла пешбинӣ, барвақт ошқор намудан ва таассур ба эпидемия, афзоиши фарогирӣ, беҳбудии сифати ташхис ва муолиҷаи саривактӣ, таъмини тадбирҳои ҳамгироишудаи

мубориза бо интиқолдиҳандагони беморӣ, гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ ва боло бурдани сатҳи иттилоотони аҳоли зарур мебошад.

Бо мақсади пешгирии бемориҳои тавассути об интиқолёбанда дар давраи то соли 2020 дар назар дошта шудааст: паст кардани сатҳи ифлосшавии обанборҳои барои таъминот бо оби нӯшокӣ ва рекреатсия истифодашаванда то ҳадди меъёрҳои муқарраргардидаи гигиенӣ; ҳамоҳангсозии фаъолияти ҳадамот ва идораҳои манфиатдоре, ки истифода ва назорати техникаҳои объектҳои таъминоти об ва обпартоҳоро анҷом медиҳанд, аз ҷумла фароҳам овардани таҷҳизот ба нуқтаҳои аҳолинишини деҳот; тақмили технологияи поксозии оби нӯшокӣ дар хатҳои интиқоли об аз манбаъҳои обҳои рӯизаминӣ, таҷдиди иншооти поксозӣ, ки ба беҳбудӣ сифати коркарди об мусоидат менамояд; таъмини баланд бардоштани сатҳи касбӣ ва масъулиятшиносии кормандони хизматрасони системаи таъминоти об ва обпартоҳо; чиҳозонии озмоишгоҳҳои истехсолӣ бо таҷҳизоти муосир; татбиқи дигар чорабиниҳои, ки меъёр ва қоидаҳои санитарии гигиенӣ нисбат ба сифати об пешбинӣ намудаанд.

Пандемияи зуком бо сатҳи баланди беморӣ, ғавти назаррас ва изтиробии зиёди иҷтимоию иқтисодӣ тавсиф мегардад. Бо мақсади пешгирии вуруд ва паҳншавии вируси штамми патогеннии баланди зукоми пандемияи H1N1, дигар намуд ва зернамудҳои ин беморӣ, ки метавонад боиси пандемия гардад, ба таъсиси нерӯ оид ба аксуламал ба пандемия тавассути таҳкими заминаҳои моддию техникаи ҷумҳурӣ, захираҳои кадрӣ ва ҳамоҳангсозии байнибахшӣ, ки ба гузаронидани мониторинги ҷунин беморӣ, инчунин ба маҳдудгардонӣ ва барҳамдиҳии беморӣ хангоми руҳ додани он мусоидат менамояд, тавачҷӯҳӣ махсус зоҳир мегардад. Ба лабораторияҳои вирусологӣ ва шӯъбаҳои инфекционӣ фароҳам таҷҳизоти иловагӣ ва вакцинаҳои профилактикӣ муолиҷавӣ оварда шуда, ҳамзамон таълими кормандон сурат мегирад. Дар доираи Стратегияи ҳамкории мутақобила ҳам дар дохили кишвар ва ҳам дар сатҳи байналмилалӣ бо ҷалби ҳадамоти назоратӣ байторӣ ва Кумитаи ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи граждании назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ мегардад. Барои беҳбудӣ натиҷаҳои хушсифат стратегияҳои мухталиф оид ба иттилоотони аҳоли истифода бурда мешаванд.

§ 3. Паст кардани сатҳи сарбории бемориҳои ғайрисироятӣ ва мунзим

Вазифаҳои асосии даҳсолаи оянда ҷиҳати беҳбудӣ дастрасии хизматрасониҳои тиббӣю санитарӣ ба шахсони мубталои бемориҳои ғайрисироятӣ ва мунзим аз инҳо иборатанд:

- ба охир расонидани таҳлили амудии ҳар кадом ҳадамоти соҳаи тандурустӣ, бо мақсади беҳбудӣ дастрасии аҳоли ба хизматрасониҳои махсусгардонидашуда ҳамгирой бо сохторҳои байниноҳиявӣ пешбинӣ шудааст;

- таҷдиди назари фондҳои кати воҳидҳои шифохонаҳо, ҳамзамон ташкил додани статсионарҳои рӯзона;

- таҷдиди назари меъёрҳои штати табибон ва кормандони миёнаи тиб дар муассисаҳои системаи тандурустӣ ва муайян намудани функсияҳои нав;

- таҳияи меъёру стандартҳои нав ва тақмили меъёрҳои амалкунанда (то имрӯз беш аз 500 санадҳои меъерии ҳуқуқӣ, ки ин ё он соҳаи фаъолиятро танзим менамояд, таҳия ва тасдиқ шудаанд);

- тақвияти захираҳои муассисаҳои барқарорсозӣ (кардиологӣ, барои шахсони нашъаманд, самти кӯдакона ва ғайра);

- тақмил ва рушди минбаъдаи системаи хизматрасониҳои паллиативӣ барои калонсолон ва кӯдакон (ташаққули системаи таълим оид ба кӯмаки паллиативӣ, ташкили шӯъбаҳои паллиативӣ ва хосписҳо дар заминаи клиникӣ ва кӯмак дар хона, таҳия ва мутабиқгардонии ҳуҷҷатҳои меъерӣю танзимӣ ва ғайра).

- минбаъд низ татбиқ намудани барномаҳои нав ва қабулгардидаи миллӣ ва соҳавӣ (оид ба профилактика ва мубориза бо диабетӣ қанд, бемории ишемиявӣ дил, бемории сил, нашъамандӣ, бемориҳои саратон, рушди донорӣ, профилактикаи чарроҳатбардорӣ, беморҳои касбӣ ва ғайра);

- ҷалби инвеститсияҳои иловагӣ барои беҳбудӣ инфрасохтори муассисаҳо;

- ҳамзамон бо Стратегияи ТУТ "Дар бораи тибби халқӣ" ва дар доираи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи тибби халқӣ" пешбурди истифодаи тибби маъмулӣ тавассути муолиҷаи дахлдоре, ки ҷавобгӯи стандартҳои байналмилалӣ, дастур ва методологияҳо мебошад;

- дар даҳсолаи оянда бо мақсади расонидани кӯмаки саривактии тиббии тодухтурӣ дар маҳали ҳодиса механизми тарбияи парамедикҳо аз ҳисоби ронандагон, кормандони кормандони Бозрасии давлатии автомобилӣ, сохторҳои Кумитаи ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи граждании назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ғайра пешбинӣ мегардад;

Бемориҳои системаи дилу рағҳои хунгузар (бемориҳои гипертоникӣ, бемории ишимиявии дил); бемориҳои роҳи нафас (бемории обструктивии шуш, астмаи бронхиялӣ); бемориҳои узвҳои таносул ва пешоб (нефрит, невроз); бемориҳои системаи эндокринӣ (диабети қанд) ва бемориҳои рӯҳию неврологӣ зиёд ба мушоҳида расида, нишондиҳандаҳои талафот вобаста ба давомнокии умр ва сифати ҳаёт дар Тоҷикистон нисбат ба кишварҳои муқоисашавандаи ЕВРО ТҶТ ниҳоят баланд аст.

Дар даҳсолаи оянда ташкили расонидани кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ ба беморони мунзим ба таври бунёдӣ тағйир хоҳад ёфт. Тафаккури касбии кормандони тиб нисбат ба идоракунии бемориҳои мунзим, яъне профилактикаи бемориҳо нигаронида мешавад. Ин мақсад тавассути рушди тибби оилавӣ ба даст меояд. Ташрифҳои ғайримунтазами мурочии тавассути таҳияи нақшаи чорӣ намудани мувофиқати шахсони мубталои бемории мунзим, аз ҷумла муқаррар намудани нақшаи давра ба давра қабул намудани онҳо аз ҷониби табиб ва корманди миёнаи тиббӣ ва ҳангоми зарурат - аз ҷониби мутахассиси самти маҳдуд иваз карда мешавад. Ба худназоратии муттасили мурочии аз ҷониби онҳо анҷом додани амалҳои андешидашуда ҳангоми руҳ додан ё фарорасии бӯҳрон тавачҷӯҳи махсус зоҳир мегардад. Корҳои мақсадноки иттилоотию тавзеҳотӣ чихати "ҳамзистии осоишта" бо мушкилоти худ мавқеи муҳим пайдо мекунад. Дастгирии асосноки мутадовим самти асосии кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ хоҳад буд. Он таҳти назорати духтури тибби оилавӣ, бо таъя ба муҳити оилавӣ маишӣ ва муҳити маҳаллии иҷтимоии шахсони мубталои бемории мунзим ба роҳ монда мешавад. Дар ин самт шӯроҳои саломатии ҷомеавӣ дар назди ҷамоатҳо, худташкилии дастаҷамъии одамони дорои проблема ва манфиатҳои шабех, мисол, мактабҳои беморони мубталои зикқи нафас, клубҳои беморони мубталои касалии қанд ва гипертония, клубҳои тарзи ҳаёти солим дар мактабҳо, клубҳои худбарқарорсозии шахсон мубталои майпарастӣ ва нашъамандӣ, клуби нафақаҳӯрон метавонан, нақши муҳим дошта бошанд.

Бо дарназардошти он, ки бемориҳои роҳи нафас дар сохтори бемориҳо мавқеи аввалро ишғол мекунад, аз ин рӯ маркази илмӣ пулмонологӣ таъсис дода мешавад, ки он сабабҳои беморӣ, омилҳои хатар ва ҷорабиниҳои профилактикии бемориҳои нисбатан паҳнгардидаи ҳассосӣ (аллергӣ) ва омосии узвҳои роҳи нафасро меомӯзад.

Пешбурди бемориҳои мунзим бо таъя бо худназоратӣ аз ҷониби бемор нақши назорати тахассусии тиббиро вобаста ба барномаи қаблан ба нақша гирифташуда, инчунин дар асоси дастурҳои муосири клиникӣ ва воситаҳои ташхис баланд мебардорад. Аз ҷониби мурочии дарк намудани бемории худ ва малакаи "худидоракунӣ" тавассути муолиҷа бо доруворӣ (мисол, ҳангоми касалии қанд ва гипертония) ва воситаҳои зарурии таъиноти тиббӣ барои истифодаи шахсии бемор ва аъзои оилаи ӯ (ҳангоми зикқи нафас, касалии қанд ва гипертония) самарабахш дастгирӣ карда мешавад.

Ба ихтиёри амалияи оилавӣ вогузор намудани кӯмаки ҳамарӯза ҳангоми бемориҳои мунзим давраи тӯлонии гузаришро дар назар дорад, ки дар ҷараёни он табибони оилавӣ ва ҳамшираҳои тибби оилавӣ бо мутахассисон шарикона ҳамкорӣ менамоянд. Ҳамкориҳои онҳо дар шаклҳои мухталиф, аз ҷумла таҳияи нақшаи ҳамроҳангсозии кӯмак, қабули муштараки тиббӣ ва муҳокимаи ҳолатҳо, инчунин гузаронидани машғулиятҳои муштараки иттилоотию тавзеҳотӣ сурат мегирад.

Бақайдгирии афзоиши бемориҳо (аз ҷумла такрорёбии бӯҳрон ва ифокат (ремиссияҳо) ҳам. дар доираи тибби оилавӣ ва ҳам дар доираи оилаи бемор захираи аввалиндараҷаи стратегияи нави пешбурди ҳолатҳои мунзимро ташкил хоҳад дод.

§ 4. Детерминантҳои саломатӣ ва ташаккули тарзи ҳаёти солим

Вазъи мавҷудаи баланд будани сатҳи ифлосии ҳавои атмосфера ва ҳалли ғайриқаноатбахши масъалаҳои солимгардонии он ба саломатии аҳоли таъсири манфӣ мерасонад ва ҷорабиниҳои, ки ба солимгардонии ҳавои атмосфера ва фароҳам овардани шароити мусоиди зист барои аҳоли нигаронида шудаанд, бояд дар самтҳои зайл дорои афзалият бошанд: ба дигар ҷой кӯчонидани аҳолие, ки дар минтақаҳои санитарии муҳофозатии корхонаҳо зиндагӣ мекунанд; эъмори иншооти самарабахши поксозии партовҳо ба атмосфера ва назорати фаъолияти муассиру

самарабахши онҳо; тархрезӣ ва сохтмони иншооти нави саноатӣ бояд бо назардошти регламенти нави технологӣ анҷом дода шавад, ки ифлосшавии ҳавои атмосфераро пурра ӯ ба таври назаррас истисно менамояд; тақвияти назорати иҷроӣ санадҳои амалкунандаи қонунгузорӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист.

Бо мақсади паст кардани сатҳи ифлосшавии обанборҳои барои таъминот бо оби нӯшокӣ ва рекреатсия истифодашаванда то дараҷаи меъёрҳои муқарраргардидаи гигиенӣ бояд ҷиҳати кам кардани партови обҳои равони тозакарданашуда (ифлос) ва нокифоя тозакарданашуда ба дарё ва обанборҳо чораҳо андешида шавад, аз ҷумла:

- азнавтаҷҳизонии (таҷдиди) техникий объектҳо;
- ба истифода додани иншооти замонавии самарабахш оид ба поксозии обҳои равон;
- зоҳир намудани таваҷҷӯҳи махсус ба иншооти поксозии биологӣ;

- манъи партови обҳои равон бидуни поксозӣ ба минтақаҳои наздизоҳилии дарёҳо, ки барои рекреатсия ва ғайра истифода бурда мешаванд. Ҳамзамон бояд ҷиҳати риояи меъёрҳои сохтмони объектҳои санитарии гигиенӣ тадбирҳои зарурӣ андешида шавад.

Дар самти ифлосшавии хок бо партовҳои истехсолӣ ва истеъмолӣ: таҳияи санадҳои қонунгузорӣ ва механизмҳои ҳавасмандгардонии иқтисодии субъектҳои хоҷагидорӣ оид ба татбиқи чорабиниҳои пешбинишуда, аз ҷумла ҳавасмандгардонии маблағгузорӣ барои сохтмони заводҳои хурди коркарди партовҳо ва сӯзонидани партовҳо, обод намудани партовгоҳҳои маишӣ ва саноатӣ, таъмини назорати корхонаю муассисаҳо вобаста ба масъалаҳои ташкил, ҷамъоварӣ, нигоҳдошти муваққатӣ ва бароварда партофтани партовҳои дорои симоб ва дигар партовҳои тиббӣ.

Дар самти назорати сифат ва бехатарии ашёи хом ва маҳсулоти озуқаворӣ:

- муайян намудани самтҳои асосии профилактикаи бемориҳои вобастаи алиментарӣ ва ҳолатҳо, бо назардошти таҳлили чорабиниҳои таҳиягардида ва татбиқшаванда ҷиҳати рафъи норасоии витаминҳо, микро ва макроэлементҳо;

- минбаъд низ омӯзиши таъсири маҳсулоти озуқаворӣ аз нигоҳи генетикӣ тағйирдодашуда (модификатсияшуда) ба саломатии аҳоли, бо дарназардошти далелҳои илмӣ ва ҳуҷҷатҳои амриӣ мақомоти идорақунанда;

- пешбурди мониторинги иҷтимоию гигиенӣ олудашавии маҳсул ва озуқаворӣ бо ифлосқунандаҳои хатарноки мухталифи табиат;

- таҳияи усули арзёбии хатари сатҳҳои мухталифи ифлосшавии маҳсулоти озуқаворӣ, баҳодихии хатари он ба саломатии инсон;

- муайян намудани ифлосқунандаҳои нисбатан назарраси муҳити зист ва маҳсулоти озуқаворӣ, бо баҳодихии экспозитсия ва вобастагии самарабахшии воягии он ба саломатии аҳоли ва ғайра.

Дар самти беҳбуди вазъи санитарии эпидемиологӣ дар муассисаҳои кӯдакона ва наврасон:

- тасдиқ ва дар амал ҷорӣ намудани "Нақшаи миллии амал оид ба пешгирии таъсири зиёновари омилҳои муҳити зист ба саломатии кӯдакон ва наврасон" ҳамчун нақшаи алоҳида ӯ бахши "Нақшаи миллии амал оид ба ҳифзи муҳити зист";

- таҳия ва ҷорӣ намудани барномаҳои маърифатӣ ва таълимӣ барои хонандагон ва волидайн оид ба тарзи ҳаёти солим, пешгирии истифодаи тамоку, нашъамандӣ ва майзадагӣ, гигиена, асосҳои самарабахши истифодаи ғизо, профилактикаи бемориҳои вобастаи алименталӣ;

- таъмини ташкили ғизои мукамал дар муассисаҳои таҳсилотӣ ва солимгардонӣ; истифодаи маҳсулоти озуқаворӣ дорои арзиши баланди ғизоӣ ва биологӣ, маҳсулоти бо витамин ғанигардонидашуда.

Дар самти таъмини шароити солими меҳнат:

- таҳияи механизми самарабахши иқтисодие, ки корфармоёнро водор менамояд шароити солим ва бехатари меҳнатро фароҳам оранд, андозбандии имтиёзнок барои корхонаҳое, ки фаъолиятро бидуни захмбардорӣ ва садама таъмин менамоянд, автоматиконӣ, таҷдиди истехсолот ва равандҳои технологиро анҷом медиҳанд.

Дар самти таъмини амнияти аҳоли ва назорати манбаъҳои омилҳои физикӣ:

- фароҳам овардани шароит барои иваз намудани таҷҳизоти фарсудаи технологӣ дар корхонаҳои саноатӣ ва кишоварзӣ, банақшагири ва гузаронидани чорабиниҳо оид ба ҳифзи аҳоли аз таъсири зиёда меъёри садои нақлиёт (садои нақлиёти автомобилӣ ва авиатсионӣ).

Дар соҳаи таъмини амнияти радиатсионӣ:

- барои баҳодиҳии пурраи вазъи радиатсионӣ бояд шиносномадиҳии корхона ва ҳудудҳо давом дода шуда, ҳамаи объектҳои муҳити атроф таҳти назорати радиатсионӣ қарор гиранд.

Бо мақсади тақмили назорати эпидемиологии бемориҳои ғайрисироятӣ ошкор намудани мушаххасоти сабабию оқибати паҳншавии бемориҳои мунзим ва ғайрисироятӣ, инчунин бемориҳои дорои хусусиятҳои касбӣ. Он барои ошкор намудани омилҳои асосие, ки ба хуруҷ ва паҳншавии бемориҳои мунзим боис мегардад, инчунин муайян кардани сатҳ ва хусусияти чуғрофии паҳншавии бемориҳо сабабҳои захмбардорӣ ва маъюбияти беморон мусоидат менамояд.

Аксари бемориҳои мунзими паҳнгардида ҳамзамон бо манбаҳои генетикӣ ва биологӣ, инчунин ба манбаъҳои иҷтимоию иқтисодӣ, рафтору кирдор ва хусусиятҳои экологӣ алоқаманд мебошанд. Детерминантҳои иҷтимоию иқтисодии рафтор ва детерминантҳои муҳити зист дар навбати худ таҳти таъсири меъёр ва нақшҳои гендерӣ ва таъбиз қарор доранд. Истифодаи тамоку, нӯшоқиҳои спиртӣ, ғизои номукамал, нокифоягии сарбории ҷисмонӣ ва камқуввати ҷисмонӣ, стресс, ифлосии муҳити зист ва номусоидии муҳити корӣ шароити зистро тавсиф менамоянд, ки хангоми онҳо ҳассосият нисбат ба бемориҳои мунзим баланд гардида, профилактика ва назорат мушкilotи зиёдро пеш меорад. Паст кардани сатҳи камбизоатӣ ва бесомонӣ вазифаи дарзмӯҳлат мебошад. Рафъи одатҳои худвайронкунанда ва муносибати оқилона нисбат ба ташкили маишати ҳамарӯза вазифаи ҷорие мебошад, ки метавонад зуд ҳал гардад ва баъзе аз унсурҳои он дар даҳсолаи наздик ба даст меояд. Азму талоши муштараки аҳли оила ва ихотаи микроиҷтимоии он, чамъият ва давлат дар ин самт муҳаррики пешбарандаи татбиқи Стратегияи мазкур хоҳад буд. Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои мақсадҳои ҳалли чунин проблемаҳои сатҳи мултибахшӣ дар ҳамоҳангсозии ин фаъолият нақши муҳим хоҳад дошт.

Бо мақсади тақмили системаи тарбияи гигиенӣ ва маърифати шаҳрвандон, баланд бардоштани сатҳи маданияти санитарӣ, паҳн намудани дониш дар хусуси тарзи ҳаёти солим ва таҳкими саломатии аҳоли таъсиси системаи таъминоти иттилоотии аҳоли, ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти мухталифи давлатӣ, муассиса ва ташкилотҳои чамъиятӣ, тавсеаи истифодаи воситаҳои ахбори омма дар таблиғи тарзи ҳаёти солим ва профилактикаи бемориҳо пешбинӣ карда шудааст.

Бо мақсади таъминоти тиббии пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулодда ҳамзамон ҷорӣ намудани "Нақшаи амали системаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таасур нисбат ба ҳолатҳои фавқулодда" дар назар дошта шудааст.

2. Дигаргунсозии системавӣ дар соҳаи тандурустӣ

Системаи тандурустӣ аз механизме иборат аст, ки тавассути он вазифаҳои таҳкими саломатии одамон муайян гардида, ҷиҳати ноил шудан ба он фаъолият анҷом дода мешавад. Стратегияи мазкур барои таҷдиди маҷмӯи системаи саломатии шахсӣ ва чамъиятӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нигаронида шуда аст. Инчунин дар назар аст, ки системаҳои нав таъсис ёбад, таҳкими системаи мавҷуда ва ҳамгирии он бо дигар системаҳо ба маҷмӯи ягона табдил дода шавад, ки метавонад ҳамчун соҳаи тандурустии самарабахш, аз нигоҳи иҷтимоӣ қобили қабул ва босубот амалкунанда арзёбӣ гардад.

Стратегияи мазкур механизми ҳамкориҳои мутақобилаи синергетикиро дар мадди аввал гузошта, ҷонибдори системае мебошад, ки дар он манфиатҳои шахсӣ ва коллективӣ бо таъя бо иттилоот ва манбаъҳои ҳавасмандгардонӣ (моддӣ, касбӣ ва дигар манфиатҳо) ташаккул меёбад.

Системаҳои дар боло зикргардида ҷиҳати ноил шудан ба вазифаҳои зайл дар соҳаи тандурустии Тоҷикистон нигаронида шудаанд:

- тақвияти роҳбарии давлатии ҳифзи саломатии аҳоли;

- баланд бардоштани сифат дастрасии кӯмаки муолиҷавию профилактикии универсалӣ ва ғайритаъбӣ;

- рушди заминаи захиравӣ ва молиявии соҳаи тандурустӣ.

§ 1. Тақвияти роҳбарии давлатии ҳифзи саломатӣ

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ функцияҳои зайли роҳбарии давлатии тандурустиро ба зимма гирифтаанд: таҳияи арзишҳои бунёдӣ, принсипҳои роҳбарикунанда ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи ҳифзи саломатии аҳоли; таъсиси заминаи муосири иттилоотӣ таҳлилӣ ва дар асоси он гузаронидани таҳқиқоти оперативӣ стратегӣ дар соҳаи тандурустӣ; навсозии заминаи конунгузорӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, инчунин назорати иҷроӣ онҳо; ташаққули муносибатҳои байнисоҳавӣ ва байниинституционалӣ ҷиҳати солиҳгардонии шароити зист дар кишвар; тақвияти самтгирӣ ба таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ; ҳамохангсозии кӯмаки байналмилалӣ ва ҳамкориҳои техникӣ; тақмили системаи идоракунии оперативии соҳаи тандурустӣ.

1) Арзишҳои бунёдӣ ва принсипҳои роҳбарикунандаи сиёсати давлатии соҳаи тандурустӣ.

Асоси сиёсати давлатии ҳифзи саломатии аҳолиро муқаррароти зайли принсипиалӣ ташкил медиҳад:

- таваҷҷӯҳи мақомоти ҳокимият нисбат ба эҳтиёҷот ва проблемаҳои соҳаи тандурустӣ;
- модели ба иҷтимоӣ нигаронидашудаи рушди иқтисодӣ.

Дастгирии давлатии меҳнати кормандони соҳаи тиб ва назорати давлатии салоҳиятнокии ва этикии онҳо дар муносибат оид ба фаъолияти худ.

Дар даҳсолаи оянда асоси сиёсати давлатиро прогнатизм оид ба ғамхорӣ нисбат ба саломатии одамон, инчунин нисбат ба онҳое ташкил хоҳад дод, ки чунин саломатиро ҳифз менамоянд - ҳам оила, ҳам ҷамоат ё ҷомеаи касбии тиббӣ.

Ҳуқуқи мурочиш - аз моҳияти ҳуқуқи инсон дар шароити осебпазирии ҷисмонӣ, рӯҳӣ ва молиявӣ дар назди беморӣ иборат мебошад.

Фасеҳӣ ва воқеъбинӣ дар сиёсати ҳифзи саломатии аҳоли гузариши давра ба давраро ҷиҳати татбиқи амалии ғояҳои хайрхоҳона ва адолат дар назар дорад.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ақидаи кишварҳои Минтақаи европоии ТУТ-ро дар хусуси "роҳ надодан ба қашшоқшавии одамон дар натиҷаи беморӣ" қомилан ҷонибдорӣ менамояд. Аммо, яқин аст, ки Стратегияи мазкур ханӯз наметавонад зухуроти камбизоатиро дар кишвар пурра паси сар намояд аз ин рӯ дар назди ҳадамоти миллии ҳифзи саломатӣ чунин вазифаи глобалиро нагузоштааст. Вазифаи воқеии сиёсати давлатӣ дар даҳсолаи наздик аз ҷимояи оила хангоми ниҳоят қоҳиш ёфтани таъминоти тиббӣ вобаста ба мурочиат барои гирифтани кӯмаки тиббӣ иборат мебошад.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2005 Қонунро "Дар бораи қафолатҳои давлатии баробарҳуқуқии мардону занон ва имкониятҳои баробари амалигардонии онҳо" қабул намуд. Меъёр ва арзишҳои гендерӣ барои дастрасии воқеии занон ба хизматрасониҳои тиббӣ ва иттилоотӣ нигаронида шудааст, ки мустақиман ба саломатии репродуктивии модарон ва саломатии кӯдакон таъсир мерасонад. Ин меъёрҳои афзалиятнок инчунин дар баъзе ҳолатҳо мардонро аз дастрасӣ ба хизматрасонии тиббӣ маҳдуд намуда, боиси тақвияти тарзи ҳаёти ғайрисолиҳ мегардад. Аз ин рӯ бахши тандурустӣ бояд нисбат ба омилҳои гендерӣ таасур зоҳир намояд ва чунин нобаробариро дар ҷомеа фаъолон мавриди муҳокима қарор диҳад.

Дар доираи сиёсати татбиқшавандаи давлатӣ барои даҳсолаи наздик системаи маблағгузори мустақими давлатӣ барои кӯмаки заминавии тиббӣ аҳолии камбизоатро аз пулакӣ будани он ҳифз менамояд ва маблағгузори афзояндаи бучетӣ барои соҳаи тандурустӣ аз ҳисоби андозҳои прогрессивии мавҷуда қобили қабул иштироқи молиявии шаҳрвандони бобизоатро тақвият мебахшад.

Ташаққули арзишҳо ва принсипҳои сиёсати миллӣ дар соҳаи ҳифзи саломатӣ мутаносибии дақиқи муносибати кишварро бо таҷрибаи ҷомеаи байналмилалӣ дар назар дорад. Мутобиқгардонии принсипҳои баробарӣ, адолати иҷтимоӣ ва ҳамбастагии дар боло пешниҳодшуда нисбат ба шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон бори дигар дар хусуси ҷонибдорӣ кишвар аз принсипҳои мазкур гувоҳӣ медиҳад.

Хуччатҳои барномавии ТУТ ва қабл аз ҳама "Эъломияи умумичаҳонии тандурустӣ" (соли 1998), "Тандурустӣ - 21: асосҳои сиёсати ноил шудан ба саломатӣ барои ҳамагон дар Минтақаи Европаи ТУТ" (соли 2005), маърузаҳои ҳамасола дар бораи вазъи саломатӣ дар ҷаҳон ва "Харитияи Таллин: Системаи тандурустӣ барои саломатӣ ва осудаҳолӣ" (соли 2008), инчунин "Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2015" (соли 2007) доираи манбаъҳои дастгирии иттилоотию методологиро ҳангоми таҳияи сиёсати ҳифзи саломатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои даҳ соли оянда инъикос менамояд.

2) Сиёсати миллии саломатӣ

Мақомоти қонунгузор, Ҳукумат ва системаи судӣ се шохаи ҳокимиятро ташкил медиҳанд, ки ҳар кадоми онҳо бояд дар ташаккул ва татбиқи сиёсати ҳифзи саломатии аҳоли дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши мустақилро анҷом диҳанд. Ташаббускор ва маркази таҷдиди сиёсати тандурустӣ Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки дар симои Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият менамояд. Ҳамзамон бо Вазорати тандурустӣ масъулияти татбиқи Стратегияи мазкур ба зиммаи дигар вазорату идораҳои ҷалбгардида гузошта мешавад. Шакли функционалии Вазорати тандурустӣ бо фароҳам овардани ваколатҳои нав ва таҷдиди як қатор функсияҳои амалкунанда тағйир меёбад. Вазифаи муҳими Вазорати тандурустӣ аз ташаккули сиёсати ҳифзи саломатӣ, яъне муайян намудани самти стратегии рушди соҳаи тандурустӣ вобаста ба эҳтиёҷоти ҷорӣ ва дурнамои кишвар иборат хоҳад буд.

Сиёсати тандурустӣ дар асоси концепсияи таҳлил, раванди машварат ва мувофиқа ҷиҳати дарёфти усули ҳалли масъалаҳо ва мувофиқаи ҳамаҷониба байни шарикон оид ба ҳифзи саломатӣ муайян мегардад. Дар даҳсолаи оянда ба чунин фаъолияти шарикона ҳамзамон бо се шохаи ҳокимияти давлатӣ инчунин муассисаҳои давлатӣ ва шахсии муолиҷавию профилактикӣ, ташкилотҳои ғайритижоратии самтҳои муолиҷавию профилактикӣ, тиббӣ ва тиббию иҷтимоӣ; ташкилотҳои касбии кормандони тиб, таъминкунандаҳои таъиноти тиббӣ ва хизматрасониҳои тиббӣ; муассиса ва ташкилотҳои маблағгузори соҳа, корхонаҳо (ба сифати корфармоён ва манбаи хатарҳои бемориҳои касбӣ ва умумӣ); иттифоқҳои касаба; ташкилотҳои, ки манфиати истифодабарандагони хизматрасониҳои муолиҷавию профилактикиро намояндагӣ мекунад; муассисаҳои таълимӣ; фондҳои хайрия, шарикони байналмилалӣ оид ба рушд; нашркунандагони адабиёти касбӣ ва воситаҳои ахбори омма иштирок хоҳанд кард.

Ба шумули фаслҳои муҳими сиёсати соҳаи тандурустӣ инҳо ворид карда мешаванд: ташаккули "моделли институтсионалии тандурустӣ", аз ҷумла ташаккули муносибати принципалии оид ба таносуби маблағгузори давлатӣ ва шахсӣ ва расонидани кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ, инчунин хизматрасониҳои пулакӣ ва ройгон; сатҳи рақобати озод байни истеҳсолкунандагони кӯмаки тиббӣ; принципи ташаккули нарх; мустақилияти хоҷагидорӣ муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ; муайян намудани тадбир ва механизмҳои муттамарказӣ ва ғайримуттамарказии роҳбарии давлатии соҳаи тандурустӣ ва маблағгузори он; муайян намудани вазифаҳо ва воситаи ҳамкорӣҳои муштараки байниидоравӣ; ташаккули иттиҳоди ташкилотҳои давлатӣ, касбӣ ва ҷамъиятӣ; ҷаҳол сохтани нақши оила ва ҷомеа дар ҳифзи саломатӣ; муносибатҳои принципалии ҷиҳати муайян намудани афзалиятҳои санитарӣю эпидемиологӣ; моделҳои корҳои муолиҷавию профилактикӣ ва стандартҳои кӯмаки тиббӣ; муносибати принципалии ҷиҳати муносибгардонии сохтори шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ; омилҳои баҳодиҳии натиҷабахшии ҳифзи саломатӣ; принципҳои рушди заминаи кадрӣ, технологӣ ва фармасевтии соҳаи тандурустӣ; ҳамоҳангсозии системаи идоракунии оперативии соҳаи тандурустӣ барои таъмини синергизми Стратегия бо афзалиятҳои миллии саломатӣ.

Ҳангоми ташаккули сиёсат маҷмӯи проблемаҳои зикргардида, дар сатҳи усулӣ ҳал карда мешаванд, ки ба арзишҳои бунёдӣ ва принципҳои роҳбарикунанда мувофиқанд; аз қонунҳои қаблан қабулгардида бармеоянд, қонунҳои минбаъда ва санадҳои зерқонунинро ба танзим медароранд. Ба ҳамин маънӣ, сиёсати соҳаи тандурустӣ барои рушди санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ҳамчун замина хизмат хоҳад кард. Заминаи меъёрии ҳуқуқӣ барои то сатҳи функсияҳои мушаххаси роҳбарии давлатӣ ва технологияи идоракунии оперативии системаи ҳифзи саломатӣ баланд бардоштани чунин принципҳои сиёсат истифода бурда мешавад.

Стратегияи мазкур чунин тарзи пешбурди сиёсати давлатии тандурустиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд:

- дар даҳсолаи наздик сиёсати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти афзалиятҳои стратегии ҳифзи саломатӣ, манфиатҳои таъмини дастрасии баробари аҳолии кишвар ба кӯмаки хушсифати муолиҷавию профилактикӣ ва вазифаҳои навсозии заминаи молиявӣ ва захиравии соҳаи тандурустӣ муайян карда мешавад;

- субъектҳои сиёсати ҳифзи саломатӣ аз институтҳои миллии ҷомеа иборат буда, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар симои Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон маркази ҳамоҳангсозии он ба ҳисоб меравад. Муколамаи давлату ҷомеа ба воситаи фаъолгардонии сиёсати тандурустӣ, бо дарназардошти эҳтиёҷот ва имконоти кишвар, инчунин назорати иҷроӣ ҳамин сиёсат табдил меёбад. Раванд ва натиҷаҳои чунин муколама дар "Саммити милли оид ба ҳифзи саломатӣ" ҷамъбаст мегардад, ки дар он ақидаи ҳамаи тарафҳои манфиатдор оид ба вазъи системаи ҳифзи саломатӣ, вазифаҳои дурнамо ва татбиқи Стратегия ба инобат гирифта мешавад. Ба ҳамин маънӣ, сиёсати ҳифзи саломатӣ ба объекти муҳокимаи муттасил ва тасҳеҳоти давра ба давра табдил меёбад;

- унсурҳои ҷудонопазири ҳамкориҳои васеи ҷамъиятӣ дар ҳифзи саломатии аҳоли аз ҳамкориҳои мутақобилаи байниидоравӣ дар доираи бахши давлатӣ ва ташаккули ҳамкориҳои шарикӣ стратегӣ байни бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ иборат мебошад. Муқаррароти принсипиалӣ барои дурнамои минбаъда аз худкифоягии ҳар як соҳаи иқтисодиёт ва ҳар кадом субъекти хоҷагидорӣ дар амри ҳадди ақал кам кардани хатарҳои санитарӣ эпидемиологӣ иборат хоҳад буд. Дар даҳсолаи оянда сиёсати ҳифзи саломатӣ дар доираи принсипи нисбатан маҳдуд амалӣ мегардад: риояи қотеъонаи стандартҳои бехатарии муҳити зист ва ҷойҳои корӣ дар иқтисодҳои истеҳсолии навтаъсис, системаи оқилонаи дастгирии давлатӣ ҷиҳати солимгардонии муҳити санитарӣ эпидемиологӣ дар корхонаҳои амалкунанда ва атрофи он. Таъсиси харитаи экологӣ ва мониторинги вазъи экологӣ вобаста ба идораҳо ва объектҳо дар ҳамкориҳои зикргардидаи байниидоравӣ ва шарикӣ давлату бахши хусусӣ иқдоми нахустин хоҳад буд.

Сиёсати ташкили корҳои муолиҷавию профилактикӣ ба таҳлили раванди беморӣ ва хатарҳо барои саломатӣ, муносибатҳои асоснок нисбат ба профилактика ва муолиҷаи бемориҳо, инчунин баинобатгирии афзалиятҳои муайяннамудаи аҳоли ва мурочиини таъҷиб хоҳад кард.

Ҳамгироии хизматрасонии тиббӣ дар асоси ҳамкориҳои мутақобилаи ҳадамот ва сатҳҳои кӯмаки тиббӣ дар соҳаи тандурустӣ афзалияти сиёсати ташкилӣ ба ҳисоб меравад.

Сиёсати иҷтимоӣ дар соҳаи тандурустӣ ба ҳифзи гурӯҳҳои камдаромади аҳоли ва хизматрасонии ройгон оид ба намудҳои заминавии кӯмаки тиббӣ барои тамоми аҳолии ҷумҳурӣ нигаронида шудааст. Дар дурнамои миёнамӯҳлат сатҳи умумии пулакӣ будани кӯмак вобаста ба афзоиши маблағгузориҳои бучетӣ паст карда мешавад. То замони пулакӣ будани кӯмак сатҳи он дар асоси арзёбии даромади оилавӣ тафриқабандӣ мегардад. Бо мурури замон соҳаи тандурустӣ аз муҳолиҳои худро бо дигар барномаҳои иҷтимоӣ ҷиҳати таъсиси системаи ягонаи омӯзиши эҳтиёҷот дар кишвар ва баҳисобгирии ҳамгироишудаи (махзани маълумоти) сатҳи таъминоти моддӣ оилаҳо муттаҳид хоҳад кард.

Сиёсати институтсионалии соҳаи тандурустии Тоҷикистон бо хусусиятҳои асосии зайл муайян мегардад: афзалияти моликияти давлатӣ, вале бе монеа ба рушди шабакаҳои таъминкунандаҳои хусусӣ, дар асоси стандартҳои ягонаи кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ ва иҷроӣ бечунучарои талаботи меъёри ҳуқуқӣ аз ҷониби муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, сарфи назар аз шакли моликият ва тобеияти идоравӣ.

Сиёсати молиявӣ иқтисодӣ ба муносибатҳои зайли стратегӣ таъҷиб менамояд: маблағгузориҳои давлатӣ давра ба давра мавқеи манбаи асосии маблағгузориҳои соҳаи тандурустиро ишғол хоҳад кард. Тақсими воситаҳои бучетӣ ба манфиати ҳавасмандгардонии ислоҳоти соҳа, яъне тибқи тартиби дастгирии аввалиндараҷаи моделҳои прогрессивии корҳои муолиҷавию профилактикӣ ва самарабахшии хароҷот анҷом дода мешавад. Қарордодҳои давлатӣ самарабахшӣ ва мустақилияти оперативӣ хоҷагидорӣ муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣро ҳавасманд хоҳанд кард.

Сиёсати кадрӣ ба барқарорсозии шаъну эътибори касбӣ ва ҷамъиятии кормандони тиб нигаронида мешавад. Давра ба давра баланд бардоштани сатҳи пардохти музди меҳнат дар давраи татбиқи Стратегия ҳамзамон бо тақвияти масъулияти ҳуқуқӣ, этикӣ ва молиявӣ барои сифат ва натиҷаҳои фаъолияти муолиҷавию профилактикӣ анҷом дода мешавад. Омилҳои ҳавасмандгардонии иқтисодӣ ва имконоти пешрафти касбӣ ба нишондиҳандаҳои санитарӣ

гигиенӣ ва клиникаи кӯмаки тиббӣ, дараҷаи қонеъ будани мурочиин, ҳосилнокии меҳнат ва риояи меъёрҳои этикаи касбӣ алоқаманд карда мешаванд.

Барномаҳои таҳсилоти тиббии ҳамаи сатҳҳо бо моделҳои нави расонидани кӯмак ва тиббии собитшаванда (далелнок) алоқаманд мегардад. Хизматрасонони соҳаи тиббӣ дар доираи таҳсилоти тиббӣ супервизияи дастгирикунанда ва таълимро таъмин менамоянд (аз ҷумла барои табибони оилавии нав таълимгирифта). Ба омодагӣ чихати иҷроӣ корҳо ва расмиёти рӯзмарра бо мақсади бехбуди ҳисоботдиҳӣ таваҷҷӯҳи махсус зоҳир мегардад.

Кафолати салоҳиятнокии кормандони тиб нисбат ба кафолатҳои бо қор таъмин будани онҳо бартарият пайдо мекунад. Фаъолияти кормандони соҳаи тиб ва минбаъд техникҳо, лаборантҳо ва муҳандисони соҳаи тиб ба касбе табдил меёбад, ки танҳо ҳангоми мавҷудияти иҷозатномаи навшаванда ба он машғул шудан имконпазир мегардад. Системаи иҷозатдиҳӣ барои амалияи касбӣ дар асоси имтиҳони ягонаи таҳассусӣ то соли 2015 қорӣ гардида, то соли 2020 нисбат ба ҳамаи кормандони тиббии амалкунанда татбиқ карда мешавад. Ҳифзи кормандони бахши тандурустӣ дар қойҳои қорӣ ва механизми имтиёзот ҳангоми робита бо бемориҳои махсусан хатарнок низ ба инобат гирифта мешавад.

Сиёсати сохторию инвеститсионӣ бо дарназардошти омилҳои сегонаи стратегӣ амалӣ мегардад:

- пайванди соҳаи тандурустии кишвар бо технологияҳои тиббии асри 21;
- аз нигоҳи сохторӣ муносибгардонии шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ;
- осонгардонидани дастрасӣ ба сармоя барои кормандони амалияи тиббии мустақил ва лоиҳаҳои инноватсионӣ дар соҳаи тандурустӣ.

Технологияҳои нав танҳо вобаста ба самарабахшии тиббӣ, судмандии хароҷот ва бо дарки он, ки ҳамзамон бо хароҷоти якдафъаина барои сармоягузорию асосӣ хароҷоти қорӣ "доманатор" зарур аст, қорӣ карда мешавад. Банақшагирии хароҷоти қорӣ қисми ҷудонопазири асосноксозии техникаю иқтисодии лоиҳаҳои инвеститсионӣ хоҳад буд.

Таҷдиди сохтори шабакаҳои муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ бо таъя ба мастер-нақша оид ба таҷдиди сохтор моделҳои навро ифода менамояд, ки охириҳои соли 2010 дар назар дошта шудааст. Интизор меравад, ки ҳаҷми асосии сармоягузорӣ ба сохтмон ва таъмири асосии бунгоҳҳо ва марказҳои саломатии деҳот равона карда мешавад, ки барои аксарияти аҳолии кишвар асоси ташкилии тиббии оилавӣ ба ҳисоб меравад. Бо дарназардошти сарбории ками иқтидорҳои беморхона махсусгардонидашуда ва диспансерҳо мумкин аст миқдори фондҳои кат ихтисор карда шавад. Мутобиқи нақшаи генералӣ вобаста ба масъалаҳои рушди захираҳои инсонӣ ва нақшаи татбиқ тақсими захираҳои инсонӣ дар бахши тандурустӣ чихати пешгирии ҳама гуна тақсимоти нодуруст танзим гардида, дараҷаи қаноатбахши дастрасии кормандони касбӣ дар ҳар қадам сатҳи расонидани кӯмаки тиббӣ дар миқёси кишвар таъмин карда мешавад.

Сиёсати дорувории даҳсолаи наздик ба таъмини соҳаи тандурустӣ бо воситаҳои самарабахши дорувории дорои сифати кафолатдодашуда ва истифодаи судманди он нигаронида мешавад. Зарурати ҳифзи бозори фармасевтӣ аз муомилоти дорувории қалбақӣ, бесифат ва ба қайд гирифтанишуда, инчунин аз полипрагмазия бармеояд.

Сиёсати таъминоти моддию техникӣ ба таъмини соҳаи тандурустии кишвар бо дорувории бехатар, аз нигоҳи клиникӣ ва хароҷот самарабахш, воситаҳои таъиноти тиббӣ ва техникаи тиббӣ, инчунин инфрасохтори таҷдидгардида муттамарказ хоҳад шуд.

Сиёсати иттилоотӣ ба самти зайл нигаронида мешавад:

- таъмини саҳеҳӣ ва ҳаҷми дахлдори иттилоот дар хусуси офияти санитарияю эпидемиологияи аҳолӣ ва натиҷаҳои фаъолият оид ба ҳифзи саломатии аҳолӣ;
- баланд бардоштани маърифати санитарияю гигиенини аҳолӣ оид ба масъалаҳои тарзи ҳаёти солим ва профилактикаи бемориҳои мушаххас;
- иттилоотонии мурочиин дар хусуси имконоти муолиҷаи бемории онҳо ва оқибатҳои нуқсонҳои имконпазири таъиноти мушаххаси тиббӣ;

- дастрасии устувори ташкилотчиёни соҳаи тандурустӣ, кормандони амалияи тиббӣ, кормандони илмӣ ва омӯзгорон ба иттилооти навин дар бораи усулҳои аз нигоҳи эмпирий тасдиқгардидаи корҳои муолиҷавию профилактикӣ.

Дар ҳар кадом ҷабҳаҳои дар боло зикргардидаи сиёсати ҳифзи саломатӣ манфиатҳои соҳаи тандурустӣ дар деҳот бо тартиби афзалиятнок ба инобат гирифта мешаванд.

3) Таҷдиди қонунгузорӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ

Дар ҷараёни татбиқи ҳамин Стратегияи корҳои эҷодӣ қонунҳо ба таъсиси системаи аз нигоҳи дохилӣ мувофиқашуда ва тибқи низоми созмонёфтаи таҳияи қонунҳо ва санадҳои зерқонунӣ дар соҳаи тандурустӣ нигаронида мешавад. Қонуни заминавӣ дар соҳаи тандурустӣ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи саломатии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон" дар таҳрири нав ба ҳисоб рафта, қонуни мазкур пешбурди системаи тандурустӣ, аз ҷумла арзишҳои бунёдӣ, принципҳои роҳбарикунанда, афзалиятҳои дарозмӯҳлат, кафолатҳои муҳими давлатӣ; ҳуқуқ ва масъулияти мақомоти ҳокимият, кироягирандагони қувваи қарорӣ, аҳоли ва кормандони тиббӣ; инчунин унсурҳои сохтори асосии заминаи меъёрию ҳуқуқӣ, истинод ба қонунҳои ва ташаббусҳои минбаъдаи қонунэҷодкуниро муайян менамояд. Асосҳои қонунгузорӣ моддаҳои алоҳидаро дар хусуси ворид намудани тағйиру иловаҳо ба кодексҳои граждани, оила, меҳнат ва кодекси ҷиноятӣ, инчунин дигар қонунҳои заминавӣ, мисол, қонун дар бораи суғуртаи иҷтимоӣ ва қонуни андоз дар бар мегирад. Асосҳои қонунгузорӣ бо меъёрҳои ҳуқуқӣ байналмилалӣ ва ўҳдадорихои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқа карда мешаванд.

Ҷиҳати иҷрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи саломатии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон" дар таҳрири нав қонунҳои нав қабул карда шуда, қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба фаслҳои зайл, ба монанди ҳифзи саломатӣ, ҳифзи муҳити зист, офияти санитарӣ, пешгирии бемории сироятӣ, бехатарии меҳнат, амнияти озуқаворӣ ва доруворӣ бехатар, ҳифзи ҳуқуқ ва масъулияти кормандони тиб ва мурочиин дар самти ҳифзи саломатӣ таҷдиди назар мегарданд.

Унсурҳои муҳими қонунгузорӣ дар доираи Стратегияи мазкур аз ҷиҳати таҷдиди меъёрҳои "қонунҳои байнисоҳавӣ" иборат буда, муҳимтарин вазифаи он ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси гумрук оид ба масъалаҳои аксиз ҳамчун воситаи пешгирикунандаи боздоштани истифодаи тамоқу ва нӯшоқиҳои спиртӣ, равона кардани воситаҳо ба таҳкими саломатии аҳоли мебошад.

Объектҳои нав ё таҷдиди назаршудаи қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон инҳо хоҳанд буд:

- системаи ҳамкориҳои мутақобилаи байниидоравӣ оид ба масъалаҳои ҳифзи саломатии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- механизми маблағгузориҳои соҳаи тандурустии кишвар;
- омодагӣ, иҷозатномадиҳӣ, ҳуқуқ ва масъулияти кормандони тиб;
- таъмини соҳаи тандурустӣ ва аҳолии кишвар бо доруворӣ хушсифат ва бехатар, воситаҳои иммунобиологӣ ва дигар воситаҳои таъиноти тиббӣ;
- маҷмӯи кафолатҳои давлатии кӯмаки тиббии ройгон ва имтиёзнок;
- мунтазам таҷдиди назар намудани гурӯҳҳои мақсадноки аҳоли, рӯйхати хизматрасониҳо, параметрҳои ҳаҷмӣ ва арзишии онҳо, инчунин механизмҳои масъулият ва назорат;
- такмили назорати давлатии санитариро эпидемиологӣ.

Ҳангоми татбиқи ҳуҷжатҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар боло номбар шуда, Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон усулҳои нави ташкил ва гузаронидани қонунҳои табобатӣ ва пешгирии бемориҳо ба роҳ мемонад. Аз ҷумла: ташкили фаъолият бо тарзи тиббӣ оилавӣ; шарт ва тартиби иҷозатномадиҳӣ ба кормандони тиб; шарт ва тартиби аккредитатсияи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва муассисаҳои тиббии таҳсилотӣ; стратегияи идоракунии таваккалҳои муҳими санитариро эпидемиологӣ, нақшаҳои стандартӣ пешбурди беморӣ ва ҳолатҳо, нақшаҳои стандартҳои муолиҷа (протоколҳои клиникӣ) оид ба расонидани кӯмаки тиббӣ ба занони ҳомила, тифлони навзод, кӯдакон, шахсони мубталои бемориҳои сироятӣ, сироятҳои махсусан хатарнок, инчунин шахсони мубталои бемориҳои паҳншудаи мунзим; усулҳои назорати ҷорӣ сифати кӯмаки тиббӣ; усулҳои банақшагири ва шартномабандӣ оиди хизматрасониҳои тиббӣ ва

хамроҳикунанда дар бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ; механизми маблағгузорию муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, инчунин пардохти музди меҳнат ва ҳавасмандгардонии кормандони соҳаи тиб; стандартҳои омодагии кормандони соҳаи тандурустӣ; тартиб ва шартҳои аккредитатсияи муассисаҳои таълимӣ ва барномаҳо; баҳисобгирӣ, ҳисоботдиҳӣ ва таҳқиқоти таҳлилий дар соҳаи тандурустӣ, аз ҷумла сохтор ва захираҳои Системаи идоракунии тандурустӣ, дақиқ намудани муқаррарот дар бораи мақомоти роҳбарикунандаи давлатии ҳифзи саломатӣ ва ғайра.

Заминаи меъёрии ҳуқуқии дар боло зикргардида тавассути инвентаризатсияи (шарҳи таҳлилии) қонунҳо ва санадҳои зерқонунӣ чиҳати ошкор намудани номуқаммалӣ, такрор ва муҳолифат байни онҳо, таҷдиди назари заминаи меъёрии ҳуқуқӣ бо роҳи бекор кардани санадҳои меъёрии ҳуқуқии кӯҳнашуда, муттаҳид кардани якҷанд санадҳо ва ҳамзамон бартараф намудани такрор ва муҳолифат байни онҳо, аз як сатҳи ташаққулдиҳандаи меъёр ба дигар сатҳ гузаронидани ин ё он меъёр ва ворид намудани тасҳеҳот ба санадҳои бокимондаи меъёрии ҳуқуқӣ, бо тартиби нав намудан ва мувофиқаи онҳо вобаста ба тағйироте, ки ба дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ворид карда шудааст, қабули қонунҳои нав ва санадҳои зерқонунӣ барои инъикоси вазифа ва равандҳои таҷдиди соҳаи тандурустӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин карда мешавад.

Таҳияи заминаи меъёрии ҳуқуқӣ ва механизми назорати давлатии рушди муассисаҳои хусусии тиббӣ идома дода мешавад.

4) Системаи иттилоотии тандурустӣ ва таҳлили оперативӣ

Системаи иттилоотии соҳаи тандурустӣ барои минбаъд пешниҳод намудани маълумоти саҳеҳ ва саривақтӣ, ки барои ноил шудан ба мақсадҳои тандурустӣ заруранд, таҳким хоҳад ёфт. Сохтор ва мӯҳтавои Системаи иттилоотии тандурустӣ ба чунин вазифаҳои бахши тандурустӣ мутобикат хоҳад кард:

- иттилоотони пешакӣ дар хусуси хуруҷи эпидемия ва дигар ҳодисаҳои муҳим;
- ҳисоби ҳаҷми хизматрасонӣ ва банақшагирии захираҳои бахши тандурустӣ дар асоси иттилоот оид ба экология, детерминантҳои демографӣ ва иҷтимоию иқтисодии тандурустӣ, хароҷот барои соҳаи тандурустӣ;
- раванди беморӣ;
- назорати вазъи саломатии аҳоли, сифати хизматрасониҳои тиббӣ, натиҷаҳои саломатӣ ва боадолатии индикаторҳои саломатӣ;
- кӯмаки ҳамарӯза ба хизматрасонҳои соҳаи тиб чиҳати пешбурди дафтарҳои тиббӣ ва дигар шакли ҳисоботдиҳии клиникӣ;
- дастрасии аҳоли ба иттилоот дар мавриди тарзи ҳаёти солим, кафолатҳои системаи тандурустӣ, ҳуқуқи мурочиин, дар бораи таъсири терапевтӣ ва таъсири номатлуби доруворӣ;
- дар бораи идоракунии бемориҳои мунзим ва нигоҳубин дар хона;
- ҳамгирии кормандони тиб ба чараёни глобалии иттилоот ва дониш.

Барои таҳияи Системаи иттилоотии маҷмӯӣ бояд шаш унсурҳои стандартӣ таҳким ёбад:

- захираҳо;
- индикаторҳо;
- ҷамъоварию иттилоот;
- идоракунии иттилоот;
- таҳлили иттилоот;
- паҳн намудан ва истифодаи иттилоот.

Захираҳои системаи иттилоотии тандурустӣ аз сохторҳои меъёрии ҳуқуқӣ танзимкунанда ва банақшагирандаи захираҳои инсонӣ, молиявӣ ва инфрасохтори системаи иттилоотии тандурустӣ иборат мебошад, ки фаъолияти нисбатан самарабахшро таъмин менамояд.

Сохтори меъёрии ҳуқуқии системаи иттилоотии тандурустӣ қонун ва оинномаҳои фаро мегирад, ки ҷамъоварӣ, коркард, нигоҳдошт, паҳн ва истифодаи иттилоотро бо мақсади ҳифзи ҳуқуқи мурочиин ва ҳуқуқи аҳоли ба иттилооти дастраси тиббӣ танзим менамояд.

Сохтори меъёрии ҳуқуқӣ Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи омили давлатӣ", Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ"-ро дар бар мегирад. Ба сохтори ташкилии системаи иттилоотии тандурустӣ инҳо шомиланд:

- Маркази ҷумҳуриявии омор ва иттилооти тиббӣ;
- марказҳои вилоятӣ омор ва иттилооти тиббӣ;
- Маркази шаҳрии омили табӣ ва иттилоотии шаҳри Душанбе;
- шӯъбаҳо ва ҳуҷраҳои ташкилию методӣ дар назди муассисаҳои тандурустии шаҳру ноҳияҳо.

Сохтори мазкур барои ҷамъоварӣ, коркард ва ба истифодабарандагон пешниҳод намудани иттилоот дар бораи вазъи саломатии аҳоли, захираҳои соҳаи тандурустӣ ва муассисаҳои соҳаи тандурустӣ масъул мебошад. Дигар иттилооти муҳиме, ки барои таҳлили вазъи саломатии аҳоли зарур аст, аз маълумоте иборат мебошад, ки Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сохторҳои сабти ҳолати шаҳрвандии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (маълумоти иҷтимоию иқтисодӣ ва демографӣ), Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (маълумот дар бораи ҳолати муҳити зист) ҷамъоварӣ намуданд.

Чорабиниҳои афзалиятнок:

- нақшаи стратегияи системаи иттилоотии тандурустӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015 ҷиҳати банақшагири, муайян намудани афзалиятҳо ва маблағгузори бучетии чорабиниҳои зарурӣ барои рушди минбаъдаи системаи иттилоотии тандурустӣ таҳия карда мешавад; - захираҳои инсонии системаи иттилоотии тандурустӣ кормандонро дар бар мегиранд, ки дар ҷамъоварӣ, таҳлил, паҳш ва истифодаи иттилоот иштирок мекунанд. Ҳамаи онҳо аз тарбия ва бозомӯзӣ мегузаранд;

- захираҳои молиявии системаи иттилоотии тандурустӣ мутобики афзалиятҳои муқаррарнамудаи Нақшаи стратегияи системаи иттилоотии тандурустӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015 ҷудо карда мешавад.

Индикаторҳои асосии саломатӣ се соҳаро фаро мегирад: вазъи саломатӣ, детерминантҳои саломатӣ ва системаи тандурустӣ.

Дар панҷ соли наздик мутобикгардонӣ ва таҷдиди сохтори системаи банақшагири, ҷамъоварӣ, коркард ва пешниҳоди иттилоот самти афзалиятнок хоҳад буд. То охири соли 2011 қадам ба қадам индикаторҳои саломатии аҳоли ва фаъолияти муассисаҳои тандурустӣ, шаклҳои ҳуҷратгузори ибтидоии тиббӣ ва ҳисоботдиҳӣ таҷдиди назар гардида, тақмил дода мешаванд. Омори нав ва тағйирёфта ҳамаи хатарҳои барои саломатӣ нисбатан муҳим, ба мисли беморӣ ва раванди фавт, сифати хизматрасонии тиббӣ ва истифодаи онҳо, самаранокии хароҷот ва дастрасии хизматрасонии тиббиро фаро мегирад. Миқёси маълумоти оморӣ, ки ба бахши тандурустӣ марбут намебошад, тавсеа хоҳад ёфт.

Таҷдиди ҷамъовари маълумот бо усули таҳкими равандҳои мавҷудаи ихтисор намудани ҳисоботдиҳии ҳатмии ибтидоӣ, таъсиси шаклҳои автоматиконидашуда ва электронии ҳуҷратгузори ибтидоии тиббӣ, таъминоти барномавии системаи ҷамъоварӣ, коркард ва истифодаи иттилоот анҷом дода мешавад.

Дар даҳсолаи оянда кормандони тиб дорони системаи нисбатан мукаммали таҳлис, бақайдгирии дақиқи ҳолати мурочиш ва нишондиҳандаҳои тиббӣ хоҳанд буд. Раванди гузариш ба ТББ-10 ва ҷорӣ намудани ТББ- 10.2 хотима меёбад. Рӯйхатҳои стандартии амали тиббӣ ва ҷарроҳӣ таҳия мегардад.

Идоракунии иттилоот коркард, таҳия, ниғаҳдошт, ҳифз ва пешниҳоди иттилооти хушсифатро фаро мегирад. Маълумоти ибтидоии ҷамъоваришуда ихтисор гардида, қатъан ҷавобгӯи индикаторҳои интихобгардида хоҳанд буд.

Маҳзани маълумоти- "МЕДСТАТ" ҳуҷратҳоро дар DHIS2 ҷойгир менамояд. DHIS2 (барномаи компютери таъминот барои ҷамъовари иттилоот вобаста ба саломатӣ дар сатҳи ноҳия- DHIS2) барномаи фасеҳ ва кушодаи компютерӣ буда, дар сатҳи байналмилалӣ таҷриба ва дастгири карда мешавад. Интиқоли мустақими маълумот ба сервери БН152 (DHIS2 модели мобилӣ) аз дастгоҳи портативӣ дар муассисаҳои дурдасти соҳаи тандурустӣ (муассисаҳои таҷрибавӣ) аз санҷиш мегузаранд. Бо мақсади таъминот бо иттилооти фаври барои қабули қарорҳои таҷриба ва клиникӣ

системаи фосилавии машваратию ташхисӣ бо истифодаи системаи телематикӣ ва телетиббӣ қорӣ карда мешавад.

Гузaronидани таҳлили иттилоот беҳбуд меёбад, маълумоти ҷамъоваришуда ба далели бозғатимод табдил меёбад, ки барои қабули қарор дар сатҳи маҳаллӣ асос шуда метавонад. Омили асосӣ аз ҳамгиройӣ, ҷамъбаст, таҳлил ва тафсири иттилоот оид ба соҳаи тандурустӣ аз манбаъҳои мухталиф, баррасии фарқият, ошкор намудан ва баҳисобгирии ғаразу рӯихотир, баҳодиҳии вазъ ва равандро дар соҳаи тандурустӣ иборат хоҳад буд. Чунин таҳлил имкон медиҳад, ки моделҳои рафтори хатарнок, фарогирии хизматрасонии тиббӣ, раванди индикаторҳо ва фаъолияти системаи тандурустӣ баҳо дода шавад. Ин таҳлилҳо тавассути интишор дар овезаҳои иттилоотӣ ва бюллетенҳои озоди иттилоотӣ барои аҳли ҷомеа дастрас хоҳанд буд.

Самти нави таҳлилҳои амалиётӣ инҳоро дар бар мегирад:

- назорати сифати хизматрасонӣ дар сатҳи таъминкунандаҳо, ки ба санҷиши берунӣ ва дохилӣ асос ёфтааст;

- равандро дар таъминоти фармасевтӣ, аз ҷумла нокифоягии доруворӣ дар муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва дорухонаҳо;

- нархҳои ноустувори доруворӣ дар дорухонаҳои давлатӣ ва шахсӣ;

- ҷудо кардани беморон вобаста ба сатҳи кӯмак, вобаста ба ташхис ва ҳолатҳои паҳнгардида, инчунин вобаста ба гурӯҳҳои клиникаию харочотӣ;

- равандро пулакӣ будани хизматрасонии тиббӣ, аз ҷумла харочоти аҳоли барои кӯмаки тиббӣ ба ҳисоби дар як сол, бистарикунонӣ, қабули амбулаторӣ;

- тақсимои сарбории молиявӣ вобаста ба намуди кӯмак, шаклҳои муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва категорияҳои гирандагони даромад;

- раванди ташкил ва фаъолияти амалияти оилавӣ, аз ҷумла шумораи қабули амбулаторӣ ва ташрифоти патронажӣ ба ҳисоби миёна нисбат ба сокини бақайдгирифта ва вобаста ба гурӯҳҳои мақсадноки аҳоли (мисол, занони ҳомила, тифлони навзод, кӯдакони то синни 5);

- индикаторҳо оид ба маърифат дар соҳаи саломатӣ - оид ба пешгирии бемориҳо ва идоракунии бемориҳо;

- сатҳи хатар ба саломатӣ вобаста ба нишондиҳандаҳои дастрасӣ ба оби тозаи нӯшокӣ ва риояи қоидаҳои гигиенаи шахсӣ ва гигиенаи манзил.

Малакаи таҳлилӣ дар муассисаҳои асосӣ рушд ва такмил меёбад. Дар назди Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон шӯъбаи таҳлил ва сиёсати соҳаи тандурустӣ таъсис ёфтааст, ки ҷиҳати таҳкими сиёсати соҳаи тандурустӣ қорҳоро идома медиҳад ва иқтисодии Вазорати тандурустиро ҷиҳати таҳлил тақвият мебахшад ва он то дараҷаи ноил гардидан ба баҳодиҳии мунтазира, таҳлил ва собитсозӣ таҳким хоҳад ёфт.

То оғози соли 2013 таҳқиқи стратегияи баҳши тандурустии Тоҷикистон гузаронида мешавад, ки самтҳои нави зайлро фаро мегирад:

- таҳлили маҷмӯии сарбориҳои беморӣ дар Тоҷикистон - баҳодиҳии талафоти демографӣ ва иқтисодӣ вобаста ба ғавти бемаҳал, маъюбият вобаста ба беморӣ ва дар маҷмӯъ: баҳодиҳии қаблан гузаронидашудаи индикаторҳои сарбории беморӣ дар асоси бемориҳои глобалӣ ва эҳтимолияти ҳамшабеҳ оид ба паст гардидани сифати зиндагӣ ва даромад дар натиҷаи ғавти бемаҳал ва маъюбият муайян гардида буд. Ин модели "космополитикии" таҳлили сарбории беморӣ ба омори демографӣ, эпидемиологӣ ва иҷтимоию иқтисодии Тоҷикистон мутобиқ гардонида мешавад. Аз соли 2011-2012 сар карда, таҳқиқот оид ба сарбории вобаста ба беморӣ гузаронида мешавад, ки барои тасҳеҳи Стратегияи миллии саломатии барои соли 2015 ба нақша гирифта шуда, манбаи асосии иттилоотӣ хоҳад буд.

Таҳия ва мунтазам нав кардани системаи Ҳисобҳои миллии тандурустӣ дар сатҳи миллий ва минтақавӣ: истифодаи модели ХМТ барои гузаронидани таҳлили молиявии соҳаи тандурустӣ аз манбаъҳо ва истифодаи онҳо метавонад бо дарназардошти зайл арзишнок бошад:

- а) манбаъҳои расмӣ ва ғайрирасмӣ маблағгузори тандурустӣ;

- б) назорати дақиқи харочоти хонаводаҳо барои тандурустӣ ва аз ҷониби дигар - даромади хизматрасонҳои соҳаи тандурустӣ;

в) харчанд таҳияи концептуалӣ ва методологии ҲМТ метавонад бевосита оғоз гардад, вале барои муқаррар намудани усули ҷамъоварии маълумот ва ҳосил намудани таҷриба татбиқи ҲМТ бояд давра ба давра гузаронида шавад;

г) минбаъд ҲМТ на ҳамчун воситаи банақшагирии ҳарсолаи буҷетӣ, балки басифати воситаи иловагии гузаронидани таҳлил баррасӣ мегардад.

Баҳодиҳии саломатӣ ва натиҷаҳои клиникӣ дар асоси исботсозӣ (далелҳо): дастур оид ба амалия барои ҳар кадом ҳолати муолиҷаи бемор, бо роҳи мутобиқгардонии начандон назарраси амалияи шабеҳи байналмилалӣ барои ташкилотҳо ва ташаққули захираҳои бахши тандурустии Тоҷикистон. Интиҳоб ва минбаъд қабул кардани дастури нисбатан амиқ оид ба идоракунии ба самарабахшии натиҷаи клиникӣ дақиқ таҳиягардидаи таҳқиқоти илмӣ асос меёбад. Таҳқиқи мушаххасот вобаста ба кишвар метавонад афзалиятҳои соҳавии миллиро ошкор наояд, ки дар он мутобиқгардонии нигоҳубин ба собитсозӣ (далел) асос ёфта, амалияи мавҷударо иваз хоҳад кард.

Таҳқиқи сиёсати тандурустӣ: баҳодиҳии вазъи саломатӣ ҳамчун натиҷаи дастрас будани хизматрасонӣ; пурсиши афкори омма нисбат ба арзишҳои бунёдӣ, принципҳои роҳбарикунанда, ташкили соҳаи тандурустӣ ва воситаҳои молиявӣ. Модели сиёсати тандурустии Тоҷикистон ба арзишҳо ва принципҳои байналмилалӣ таъя намуда, афкори мурочиин, таъминкунандаҳо, аҳли ҷомеа ва дар маҷмӯъ ҷамъиятро ба инобат мегирад.

Принципҳои асосии таҳлили мазкур ва таҳқиқоти стратегӣ аз ҷониби гурӯҳи экспертҳо ва машваратчиён такмил дода мешавад. Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо бастанӣ қарордодҳои давлатӣ, ки ба муайян намудани муносибатҳои пешқадами идоракунии бахши тандурустӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нигаронида шудаанд, ташаббускори чунин таҳқиқотҳо хоҳад буд. Фаъолияти паҳш ва истифодаи маълумот тақвият меёбад.

Маълумот бо ҳамон усулҳои мавҷуда (мисол, маҷмӯаҳо ва веб-саҳифаҳо, ба монанди www.medstat.tj, tojikinfo.tj), ("МЕДСТАТ", "ТОҶИКИНФО"), системаи DHIS2, маҷмӯаҳои ҳарсолаи оморӣ, маълумотномаҳои таҳлилий) паҳн гардида, мунтазам такмил дода мешавад.

Иттилоот қисми асосии идоракунии ҳамарӯзаи банақшагирий ва расонидани кӯмакро аз ҷониби системаи тандурустӣ дар бар мегирад. Механизм ва омилҳои ҳавасмандгардонии институционалӣ барои заминагузори маданияти қабули қарор вобаста ба ҳар як ҳолати муолиҷа минбаъд инкишоф ёфта, дар асоси он истифодабарандагони мухталиф ҳамаи иттилооти муҳимро оид ба системаи тандурустии кишвар бо дарназардошти эҳтиёҷот ва талаботи худ ба даст меоранд.

Барои гузаронидани тренинг оид ба идоракунии, ки ба натиҷаҳо ва собитсозӣ (далел) асос ёфтааст, муҳити солим фароҳам оварда мешавад.

Истифодаи иттилоот ва талабот ба иттилооти тиббии санитарӣ индикаторҳои ҳуҷҷатҳои стратегиро ба роҳбарӣ мегирад (аз ҷумла, Ҳадафҳои рушди ҳазорсола, Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ, муносибатҳои гуногунҷабҳаи бахшӣ), стратегияҳои, ки ҳамбастагии иттилоотро бо тақсимоти воқеии захираҳо пешбинӣ менаояд, баланд бардоштани сифати иттилоот, инчунин истеҳсоли ҳамин иттилоот.

5) Муносибатҳои байниинституционалӣ ва байнисоҳавӣ чихати солимгардонии шароити зист дар кишвар.

Дар даҳсолаи наздик мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатҳои ҳокимиятии худро ба он равона месозанд, ки ба ҳифзи саломатӣ кумитаҳои парламент, вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, бахшҳои соҳибқори хусусӣ, созмонҳои ҷамъиятӣ ва мустақиман шахрвандон ҷалб карда шаванд.

Ба ҳамин маънӣ, суҳан дар мавриди он меравад, ки дар кишвар шарикҳои гуногунҷабҳа байни институтҳои давлатӣ, иқтисодиёт ва ҷамъият ба манфиати зиндагии солим созмон дода шавад.

Тадбирҳои ибтидоии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон чихати созмон додани ҳаракати умумихалқӣ барои дастгирии саломатӣ аз такмили Шӯрои милли оид ба тандурустӣ иборат хоҳад буд, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2003 №579 "Дар бораи таъсиси Шӯрои милли тандурустӣ назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон" тасдиқ шудааст. Шӯрои милли тандурустӣ ҳамчун мақоми мустақили ҷамъиятӣ, касбӣ ва маъмурии назорати офияти санитарӣ эпидемиологӣ дар кишвар, инчунин фаъолияти мақомоти давлатии тандурустӣ, субъектҳои хочагидорӣ, муассисаҳои тиббӣ, созмонҳои ҷамъиятӣ ва сокинони ҷумҳурӣ баррасӣ мегардад.

Такмили Шӯрои миллии тандурустӣ ва ба мақоми кории идоракунии байниидоравии ҳифзи саломатӣ табдил додани он имкон медиҳад, ки захираҳо, ваколат ва масъулияти бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ муттаҳид гардида, инчунин ташаббуси ҷамъиятӣ чиҳати ҳалли масъалаҳои солимгардонии шароити зисти наслҳои имрӯзаю ояндаи Тоҷикистон беҳбуд бахшида шавад.

б) Самтгирӣ ба таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ, Ҳамоҳангсозии кӯмаки байналмилалӣ ва ҳамкорӣҳои техникӣ.

Даҳаи татбиқи Стратегия бо ҳамгирии минбаъдаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷомеаи ҷаҳонӣ, тақвияти самтгирӣ ба таҷрибаи пешқадами пешбурди беморӣҳои паҳнгардида, ҳамкорӣи устувор бо системаҳои назорати глобалии вазъи эпидемикӣ, дастрасии бозғатимод ба каналҳои байналмилалии хариди доруворӣ, вакцинаҳои хушсифат ва аз нигоҳи хароҷот судманд, инчунин тавсеаи ҳамкорӣҳои илмию методӣ доир ба масъалаҳои сиёсат, танзим, ташкил ва маблағгузориҳои ҳифзи саломатӣ қайд карда мешавад.

Ба ҳам пайвастанӣ амалияи табибони ватанӣ ва мутахассисони касбҳои ғайритиббии дорӣ таҷрибаи байналмилалӣ дар марҳилаҳои омодагии бунёди сураҳои мегарад. Барномаҳои таълимӣ, сохтор ва мӯҳтавои курсҳои таълимӣ, инчунин адабиёти таълимӣ ва рӯйхати адабиёти тавсеашуда муттасил ба стандартҳои байналмилалии таълимӣ ва касбию тахассусӣ самт бахшида мешавад. Сарчашмаи дониши пешқадам аз тавсияҳои ТУТ иборат буда, барои дастрасӣ ба заминаи донишҳои байналмилалӣ тавачҷӯҳӣ махсус зоҳир мегарад. Аз ин рӯ, омӯхтани забонҳои англисӣ ва русӣ дар муассисаҳои олии тиббӣ ва коллеҷҳо тақвият хоҳад ёфт. Сатҳи нисбатан баланди таҳсил тавассути амалияи муосири тиббӣ ва усулҳои идоракунии соҳа, аз ҷумла тавассути технологияҳои иттилоотӣ дастгирӣ хоҳад ёфт. Бетанаффус баланд бардоштани сатҳи таҳсил ва талаботи аттестатсияи касбӣ воқифии муттасил аз беҳтарин таҷрибаҳои байналмилалӣ ва истифодаи амалии онҳо дар бар мегарад.

Дар даҳ соли охир соҳаи тандурустии Тоҷикистон дар доираи даҳҳо лоиҳаҳои байналмилалӣ ба саҳнаи фаъолияти гуногунҷабҳаи инноватсионӣ мубаддал гардид. Айни замон дар раванди расонидани кӯмаки беруна ба бахши тандурустии Тоҷикистон 24 созмонҳои байналмилалии донорӣ иштирок дошта, 31 лоиҳа татбиқ мегарад. Маблағи умумии инвеститсия, ки барои соҳаи тандурустӣ дар ҷараёни солҳои 2004-2010 пешбинӣ шуда буд, ба 267,339 млн. доллари ШМА баробар буда, аз он 30,78 млн. доллари ШМА кредит ба ҳисоб меравад.

Бояд таъкир дод, ки ин воситаҳои донорҳо ба дастгирии инфрасохтори муассисаҳои тандурустӣ ва таҷҳизоти тиббӣ, омӯзиши кормандон, ислоҳоти системаи тандурустӣ, пешгирии ва мубориза алайҳи ВНМО, мубориза алайҳи беморӣи сил, беҳбудӣ саломатии репродуктивӣ, саломатии модару кӯдак, пешгирии беморӣҳои сироятӣ, инчунин тақвияти нерӯи инсонӣ, дастгирӣ бо доруворӣ ва ҳалли дигар масъалаҳои муҳимтарини соҳаи тандурустӣ равона карда шудаанд.

Масъалаҳои мубрами идоракунии захираҳои беруна ва инвеститсияҳои хориҷӣ аз инҳо иборатанд: пешниҳоди нақшаҳои ҳамасола ва ҳисоботи семоҳа чиҳати ташаккули маҳзани маълумот оид ба ҳама гуна кӯмаки берунае, ки ба бахши тандурустӣ расонида мешавад; эҳтиёҷот барои таҳияи нақшаи ҳарсола барои баҳисобгирии воридоти маблағ аз ҳама гуна манбаи маблағгузорӣ зарур мебошад; мавҷуд набудани хати танзимкунандаи дақиқ байни Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва созмонҳои байналмилалӣ оид ба масъалаҳои гузаронидани семинарҳо, конференсияҳо ва дигар чорабиниҳои оммавӣ; номукаммалии механизмҳои ҳангоми банақшагирии лоиҳаҳои инвеститсионӣ, ки он дар навбати худ самарабахшии воситаҳои ҷалбгардидаро барои ҳалли масъалаҳои гузошташуда ва ноил гардидан ба мақсадҳои асосӣ коҳиш медиҳад.

Бо мақсади ҳалли проблемаҳои мавҷуда бояд чорабиниҳои зайл доир гардад: таъсиси маҳзани ягонаи маълумоти шарикон оид ба рушд дар бахши тандурустӣ вобаста ба расонидани ҳама гуна кӯмаки беруна ба бахши тандурустӣ барои таҳлил ва ҷамъбасти иттилоот оид ба ҳамаи донорҳо, инвесторони хориҷӣ, созмонҳои байналмилалии ҳукумати ва ғайриҳукумати, ки дар системаи тандурустӣ фаъолият менамоянд; гузаронидани мониторинги муштараки татбиқи лоиҳаҳо, ки аз ҳисоби ҷалби захираҳои беруна татбиқ мегардад; таҳияи пешниҳодот оид ба тақмили тартиби таҳияи лоиҳаҳои инвеститсионӣ ва механизмҳои татбиқи самарабахши онҳо; ба роҳ мондани фаъолияти муштарак бо миссияи донорҳо, созмонҳои байналмилалии молиявӣ ва инвесторҳои хориҷӣ дар раванди татбиқи лоиҳаҳо, ки аз ҷониби онҳо маблағгузорӣ мегарад; доир намудани боздидҳои мунтазам бо донорҳои асосӣ ва агентҳои иҷроияи байналмилалӣ барои баррасӣ ва муҳокимаи масъалаҳои ҷорӣ Ҳамоҳангсозии кӯмаки беруна ба бахши тандурустӣ, гузаронидани

семинарҳои таълимӣ, конференсияҳо оид ба масъалаҳои мубрами идоракунии захираҳои беруна ва инвеститсияҳои хоричӣ.

Вазифаи аз нигоҳи стратегӣ муҳим барои дахсолаи оянда аз тархрезии муносибати ташаббускоронаи Вазорати тандурустӣ чихати ташаккули афзалиятҳо ва усули иштироки байналмилалӣ оид ба таҷдиди системаи ҳифзи саломатӣ дар кишвар иборат хоҳад буд. Аз ҷумла: муайян намудани эҳтиёҷоти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дастгирии байналмилалӣ ҳам вобаста ба нокифоягии маблағгузорию дохилӣ, инчунин дар бозори дохилӣ мавҷуд набудани маҳсулоти зарурии таъиноти тиббӣ ё таҷрибаи зарурӣ; амиқтар омӯхтани тамоилу тобишҳои мандатҳои институтсионалӣ, афзалиятҳои барномавӣ ва воситаҳои ҳамкорию мухталифи шарикон оид ба рушд, ба монанди бонкҳои байналмилалӣ рушд, ташкилотҳои системаи Созмони Милали Муттаҳид, фондҳои хайрияи байналмилалӣ бо маблағгузорию гуногунҷабҳа, агентҳои донорӣ ҳукуматию кишварҳои мушаххас ва ташкилотҳои хусусӣ ғайритиҷоратӣ; қабули қароре, ки дар онҳо эҳтиёҷоти тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо афзалиятҳо ва моделҳои оперативӣ идоракунандаи шарикони дахлдор оид ба рушд мувофиқа карда шудаанд; андешидани механизмҳои назорати истифодаи захираҳои байналмилалӣ ва баҳодиҳии натиҷабашшии ташаббусҳои муштарак.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар навбати аввал - Вазорати тандурустӣ якҷоя бо Вазорати молия мавқеи самтбахшанда ва маркази ҳамоҳангсозии шарикӣро ишғол хоҳанд кард. Барои ин мақсадҳо бояд нисбат ба проблемаҳо тавачҷӯҳӣ бештар зоҳир гардад, қарорҳои самарабахш қабул карда шуда, пай дар ҳам дар амалия татбиқ карда шавад, инчунин ҳамаи тарафҳо нисбат ба ўҳдадорӣ ба зимма гирифташон масъулият зоҳир намоёнд.

- аз соли 2012 сар карда, банақшагирии рушд ва захираҳои тандурустӣ расман аз асосҳои солона ба асосҳои миёнамӯҳлат ва сесола мегузарад. Ин имкон медиҳад пешбинишаванда будани захираҳои дохилию молиявӣ, моддӣ ва кадрӣ соҳа баланд бардошта шуда, самти банақшагирӣ барои шарикони байналмилалӣ оид ба рушд тавсеа ёбад;

- воридоти захираҳои байналмилалӣ, махсусан дар шакли мустақиман пурра намудани бучети тандурустии кишвар фаъолияти Вазорати тандурустӣ ва Вазорати молияро ногузир мушқилтар мегардонад. Рушди нерӯи кадрӣ вазоратҳои мазкур, инчунин заминаи иттилоотӣ, методӣ ва моддию техникӣ онҳо омилҳои асосӣ банақшагирии самарабахш, тақсим, назорат ва истифодаи захираҳои иловагӣ хоҳад буд, ки тавассути дастгирии байналмилалӣ соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назар дошта шудааст;

- самти дуҷуми шарикӣ байналмилалӣ дар соҳаи тандурустӣ аз ҳамкориҳои техникӣ иборат хоҳад буд.

Нақши Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар идоракунии консалтингӣ байналмилалӣ бемайлони афзоиш меёбад. Ташаккули донишҳои техникӣ, гузаронидани озмунҳо, баҳодиҳии экспертию пешниҳодоти воридшуда, интиҳоби пешакӣ ва ниҳоии иҷрокунандагон вобаста ба лоиҳа, бастанӣ шартномаҳо, назорати касбӣ ва молиявӣ чараёни қорҳо ва пазируфтани натиҷаҳои онҳо - тамоми чунин фаъолияти гуногунҷабҳа оид ба идоракунии лоиҳаҳои байналмилалӣ як қисми сарборӣи функционалии Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистонро ташкил хоҳад дод.

Интиқоли роҳбарӣи ҳамкориҳои техникӣ ба тобеияти идоравӣи Вазорати тандурустӣ имкон медиҳад, ки се вазифаи муҳим ҳал карда шавад: яқум, ҷалби ташкилотҳои нисбатан тахассусӣ консалтингӣ, сарфи назар аз марбутияти миллии онҳо ва маҳдудиятҳои, ки вобаста ба он як қатор агентҳои донорӣ муқаррар намуданд; дуҷум, муттаҳидсозии воситаҳои донорҳои мухталиф, агар чунин зарурат ба миён ояд, мисол, дар доираи лоиҳаҳои махсусан муҳим ва фаврӣ; сеҷум, истифодаи нисбатан фаъолони лоиҳаҳои аз ҷониби созмонҳои байналмилалӣ маблағгузоришаванда ба манфиати эҳёи консалтингӣи ватанӣ.

Возуоштани маркази гаронӣ хангоми банақшагирӣ ва идоракунии шарикӣ байналмилалӣ ба зиммаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон - ин раванди муттасиле мебошад, ки ба фаъолияти бемайлони идораҳои манфиатдор оид ба таҳкими дастгоҳи худӣ асос ёфтааст. Стратегияи мазкур бо Нақшаи рушди кадрӣ, заминаи методӣ моддию техникаи Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати молия пеш аз ҳама дар самти навсозии идоракунии ҳифзи саломатӣ дар кишвар, аммо, бо дарназардошти дар оянда аз ҷониби онҳо аз худ намудани воситаҳои байналмилалӣ молиявӣ ва роҳбарӣи ҳамкориҳои техникӣ тақмил хоҳад ёфт. Таҳти сарпарастии

Вазорати тандурустӣ Шӯрои Ҳамоҳангсози ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи тандурустӣ (Шӯрои Ҳамоҳангсоз дар назди Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон) таъсис дода мешавад. Ҳамзамон бо Вазорати тандурустӣ ва Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар он шарикони байналмилалӣ оид ба рушд, ки дар маблағгузорӣ ва дастгирии техникаи тандурустии кишвар иштирок менамоянд, намоёндагӣ хоҳанд кард. Вазифаи стратегияи Шӯрои Ҳамоҳангсози ҳамкориҳои байналмилалӣ аз татбиқи амалии концепсияи "Ҳамоҳангсозии умумисоҳавии захираҳои ҳамкориҳои байналмилалӣ" иборат хоҳад буд, ки мутобиқи ихтисороти англисӣ ҳамчун "SWAp" эътироф шудааст.

Табдил додани лоиҳаҳои мухталифи байналмилалӣ дар тобеияти ташкилотҳои гуногуни донорӣ қарордошта ба шарикони ҳамгироишудаи байналмилалӣ таҳти сарпарастии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳодиҳии мунтазам ва амиқи омодагии Вазорати тандурустӣ ва дигар идораҳои манфиатдорро ҷиҳати ба зиммаи худ гирифтани идоракунии нақшаҳо ва захираҳои ҳамкориҳои байналмилалӣ таъмини дастовардҳои дастур ва чорабиниҳои фидусиариро барои идоракунии фонди таҷаммуӣ дар системаи ғайримуттамарказонидашуда, ба мисли Тоҷикистон дар назар дорад.

Аммо, муҳим аст, ки аз ду таҳрифоти хилофи ҳамдигар канорагирӣ карда шавад - яке ба таъхир гузоштани "мустақилияти" кӯмаки байналмилалӣ, дигар шитобкорӣ аз ҳад зиёд вобаста ба раванди мазкур. Дар робита бо ин функцияи муҳимтарини Шӯрои Ҳамоҳангсоз аз баҳо додан ба омодагии иштирокчиёни миллӣ шарикони байналмилалӣ ҷиҳати ба зиммаи худ гирифтани банақшагирии стратегӣ ва идоракунии ҳамарӯза дар доираи Ҳамоҳангсозии умумисоҳавии ҳамкорӣ иборат хоҳад буд.

7) Тақмили системаи амалиёти идоракунии соҳаи тандурустӣ.

Дар даҳсолаи наздик сарбории функционалии Вазорати тандурустӣ ва мақомоти ҳудудии тандурустӣ, ки ба фаъолияти онҳо самтҳои нави корҳои идоракунии амалиётҳои оперативӣ ворид гардида, самтҳои маъмулӣ таҷдид меёбанд, зиёд хоҳад шуд, аз ҷумла вобаста ба функцияҳои зайл: тақвияти фаъолияти идоракунии амалиётҳои оперативӣ дар сатҳҳои марказӣ ва маҳаллӣ; банақшагирии солона ва миёнамӯҳлати захираҳо ва бучети соҳа; назорати хароҷоти воситаҳо дар доираи Барномаи амалкунандаи қарорҳои давлатӣ ва тибқи тартиби муқарраргардида ҷуброн намудани хароҷоти муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ барои корҳои муолиҷавию профилактикӣ; таҳияи стандартҳо; тарбияи кадрҳои тиббӣ ва баланд бардоштани таҳассуси онҳо, иҷозатномадиҳӣ ва аккредитатсия; назорати сифат; сертификатсия; идоракунии барномаҳои афзалиятнок ва ғайра.

§ 2. Баланд бардоштани сифати кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ ва дастрас будани он.

Системаи идоракунии тандурустӣ, ки дар боби қаблӣ инъикос гардидааст, инчунин системаи фаъолияти тандурустӣ, ки мавриди баррасӣ қарор мегирад, барои амалӣ намудани ду мақсади ба ҳам алоқамандтаъмини аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо кӯмаки нисбатан хушсифат ва дастраси тиббӣ ҳам барои ҳар як шаҳрванд дар алоҳидагӣ ва дар маҷмуъ барои сокинони он нигаронида шудааст.

Дар даҳсолаи наздик сифати кӯмаки тиббию профилактикӣ ҳамчун маҷмуи шарт ва натиҷаи фаъолияти тандурустӣ муайян мегардад, ки инҳоро таъмин менамояд: яқум, ҳифзи саломатӣ ва ҳаёти мурочиини хангоми бемориҳои паҳнгардида ва ҳолатҳо, ки ҷавобгӯи афзалиятҳои санитарии эпидемиологии кишвар мебошад; дуҷум, системаи тандурустӣ аз хизматрасониҳои бесамар худдорӣ намуда, аз муносибатҳои аз нигоҳи эмпирий асоснокшуда нисбат ба профилактика ва муолиҷа равона месозад; сеҷум, нарасонидани зиён дар раванди хизматрасонии тиббӣ ба саломатии мурочиин; чорҷум, муносибати дақиқа хайрхоҳона нисбат ба самтҳои арзишнок, эҳтиётот ва афзалиятҳои мурочиин; панҷҷум, банақшагирий ва расонидани кӯмак бо дарназардошти муносибати эҳтиёткорона нисбат ба захираҳои тандурустӣ, аз ҷумла нисбат ба зоеъ накардани вақти кормандони тиб ва мурочиин; шашҷум, расонидани кӯмак дар шаклҳои аз нигоҳи иҷтимоӣ асоснокшуда, аз ҷумла давра ба давра таъмини баробар дастрас будани он дар тамоми ҳудуди кишвар вобаста ба синну сол, ҷинс ва мавқеи иҷтимоию иқтисодии мурочиин.

Яке аз асосҳои концепсуалии Стратегияи мазкур аз, он иборат аст, ки соҳаи тандурустии ба сифат самтгирифта таъсис дода шавад, яъне тандурустие, ки ба ҷунин нишонаҳои фарқкунанда ҷавобгӯ мебошад: таҳкими саломатии одамон бо ҳаддиимкон ба инобат гирифтани хусусиятҳои ҳаётан муҳими инфиродӣ ва хатарҳо ба саломатӣ; давомати корҳои муолиҷавию профилактикӣ

вобаста ба сатҳи кӯмак ва марҳилаҳои раванди муолиҷавию ташхисӣ; назорати мутобиқати касбии табибон; асосноксозии касбӣ ва молиявӣ; омодагӣ ва малакаи табибони амалӣ чихати идоракунии захираҳои корҳои муолиҷавию профилактикӣ; самтгирии дақиқи системаи таҳсил ва баланд бардоштани сатҳи таҳассуси кормандони тиб барои дастовардҳои илмӣ; аз нав самтбахшии банақшагирии захираҳо ва бучети тандурустӣ.

1) Тақвияти нақши кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ тавассути чорӣ намудани системаи тибби оилавӣ.

Самти ниҳоят муҳим ислоҳоти ҳифзи саломатӣ аз чорӣ намудани модели тибби оилавӣ ҳамчун заминаи системавии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат хоҳад буд.

Системаи дурнамои ҳавасмандгардонии касбӣ ва молиявӣ мутобиқи Системаи давлатии ташаққули музди меҳнат, ки ба натиҷаҳо асос ёфтааст, ташкил гардида, кормандони тибби оилавино барои амалҳои беҳатар ва самарабахш, натиҷаҳои клиникӣ ва профилактикӣ дар ҳар қадом марҳилаи расонидани кӯмак ва ҳар як марҳилаи давраи ҳаёти мурочиин ҳавасманд хоҳад кард.

Бо дарназардошти гуногуншаклии сохтори ташкилии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар замони муосир тибби оилавӣ метавонад дар шаклҳои зайл вучуд дошта бошад: амалияи инфиродӣ; шӯъбаҳои тибби оилавӣ дар таркиби марказҳои саломатӣ.

Интихоби шакли ташкилии тибби оилавӣ тавассути мақоми касбию таҳассусии кадрҳои тиббӣ, вазъи ҷуғрофӣ, таркиби аҳолии маҳаллӣ, хусусияти таваккалҳои эпидемиологӣ ва раванди беморӣ, инчунин самти шабақаҳои муолиҷавию профилактикӣ муайян мегардад.

Барои ҳамаи кормандони кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар марҳилаи тарбия ва бозомӯзии кадрҳои оилавӣ тибқи модели тибби оилавӣ дастгирии баробари давлат таъмин карда мешавад. Дар доираи Стратегияи мазкур ҳиссаи тибби оилавӣ дар кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар соли 2020 ба 70 фоиз хоҳад расид.

2) Сертификатсия ва аттестатсияи кормандони тиб.

Умедвориҳои аҳоли, мақомоти тандурустӣ ва ҷомеаи тиббӣ нисбат ба сифати кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ дар стандартҳои амалияи тиббӣ таҷассум хоҳад ёфт. Стандартҳо асоси барномаи таҳсил ва баланд бардоштани таҳассуси табибон ва кормандони миёнаи тиббиро ташкил медиҳанд. Сертификатсияи касбӣ механизме хоҳад буд, ки тавассути он -аз як тараф мутобиқат байни стандартҳои расонидани кӯмак ва талаботи касбию таҳассусӣ муқаррар гардида, аз ҷонибидигар донишҳои воқеӣ ва малакаи табибони амалия мутгасил дастгирӣ карда мешавад.

Аз соли 2016 шурӯъ намуда, табибон ва ҳамшираи тиббӣ ба амалияи мустақилонаи тиббӣ танҳо ҳангоми мавҷуд будани иҷозатномаи давлатӣ руҳсат дода мешаванд. Дар ҷараёни солҳои 2013-2017 иҷозатномадиҳии ҳатмӣ ҳам нисбат ба ҳатмқунандагони муассисаҳои таълимии тиббӣ ва ҳам нисбат ба кадрҳои тиббии дорои собиқаи корӣ татбиқ карда мешавад.

Системаи сертификатсияи касбӣ оғози ташаббуси муштараки мақомоти давлатии тандурустӣ ва ҷомеаи касбии кормандони тиб хоҳад буд. Асосҳои усулӣ барои чунин шарикӣ аз манфиатдориҳои баробари тарафҳо чихати ҳифзи мурочиин ва дар маҷмӯъ соҳаи тандурустӣ аз табибони бесалоҳият иборат мебошад.

Воситаи асосии сертификатсия аз имтиҳони ягонаи таҳассусӣ бо барномаҳои модуль иборат хоҳад буд. Модули ягона барои ҳамаи табибон бо фаслҳои ягона оид ба ихтисосҳои асосии муолиҷавӣ тақсим дода мешавад. Вазорати тандурустӣ меъёрҳои иҷозат доданро ба имтиҳони таҳассусӣ, қоидаҳои пешниҳоди ариза аз ҷониби довталабон, тартиби қабули имтиҳон ва баҳодиҳии натиҷаҳо муайян менамояд. Таҷдиди стандартҳои кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ боиси давра ба давра таҷдиди назар намудани талаботи сертификатсия ва барномаҳои имтиҳони таҳассусӣ мегардад, ки он дар навбати худ ворид намудани тағйирот ба барномаҳои таҳсил ва баланд бардоштани таҳассуси кормандони тибро тақозо менамояд.

Барои гузаронидани имтиҳони таҳассусӣ дар назди Вазорати тандурустӣ Комиссия оид ба сертификатсияи мутахассисон созон дода мешавад.

Функсияи махсусгардонидашудаи Комиссияи Вазорати тандурустӣ оид ба сертификатсияи мутахассисон тиббӣ дар ҳамкорӣ бо Комиссияи аттестатсионии кормандони соҳаи тандурустӣ ин

аз баҳодиҳии мутобиқати стандартҳои касбию таҳассусӣ дар соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар кишварҳо иборат хоҳад буд.

Комиссияи Вазорати тандурустӣ оид ба сертификатсия барои машғул шудан ба фаъолияти тиббӣ дар бахшҳои давлатӣ, шахсӣ ё ғайритижоратии тандурустии Тоҷикистон сертификат медиҳад. Сертификати касбӣ бояд ҳар панҷ сол, бо шарт аз ҷониби корманди мушаххаси тиббӣ иҷро намудани талаботи таҳсилоти бефосилаи тиббӣ ва мавҷуд набудани эътироз нисбат ба фаъолияти амалии ӯ дар соҳаи тандурустӣ нав карда шавад. Системаи амалкунандаи аттестатсияи кормандони тиб пайдар пай ташкил дода мешавад.

Дар баробари сертификатсияи ҳатмӣ, инчунин сертификатсияи ихтиёрӣ ҳамчун воситаи аз ҷониби табибони варзидаи кишвар тасдиқ намудани сатҳи баланди таҳассуси худ инкишоф хоҳад ёфт.

Самарабахшии системаи сертификатсияи касбӣ ва аттестатсия то андозаи назаррас тавассути сифати баҳисобгирии кадрҳои тиббӣ -бақайдгирии онҳо дар маҳзани маълумот ва мунтазам нав кардани маълумот дар бораи таснифоти касбию таҳассусӣ, болоравӣ дар мансаб, нишондиҳандаҳои кор, натиҷаҳои сертификатсия ва сертификатсия собиқа муайян карда мешавад. Ин вазифаҳо бояд ба таври дахлдор ҳангоми таҳияи Феҳристи давлатии кадрҳои кормандони тиб дар таркиби СИТ ба инобат гирифта шавад.

3) Аккредитатсияи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва таълимӣ.

Дар даҳсолаи наздик дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис ва рушди Системаи миллии аккредитатсия дар соҳаи тандурустӣ ҳамчун механизми мустақили баҳодиҳии берунаи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ба нақша гирифта шудааст, ки солҳои охир дар аксари кишварҳо истифода мегардад ва ба сифати хизматрасониҳои тиббӣ нигаронида шудааст.

Мутобиқи истилоҳоти умумикабулгардидаи байналмилалӣ аккредитатсия дар соҳаи тандурустӣ - аз расман эътироф намудани салоҳиятнокии муассисаи тандурустӣ аз ҷониби мақоми аккредитатсия иборат мебошад, ки фаъолияти касбиро мутобиқи стандартҳои аккредитатсия анҷом медиҳад (эътироф намудани сатҳи дахлдори хизматрасониҳои тиббӣ мутобиқи стандартҳои тасдиқгардида). Аккредитатсия механизми асосии системаи идоракунии сифат мебошад, ки баҳодиҳии сифати хизматрасонии тиббӣ, беҳбудёбии муттасили онро таъмин намуда, ба ошкор намудани омилҳои, ки ҳангоми хизматрасонӣ боиси ба миён омадани нукс мегарданд ва тавсияҳо оид ба рафъи онҳо нигаронида шудааст. Яке аз вазифаҳои асосии аккредитатсия, ба ғайр аз баҳодиҳии берунаи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, аз таъсиси системаи дохилидорунии идоракунии сифат ҳамчун асоси худбаҳодиҳӣ ва худназорати кормандони муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ дар фаъолияти касбӣ мебошад.

Амали салоҳиятноки ҳар як корманди амалияи тиббӣ дар ҷойи кори худ ҳанӯз дар маҷмӯъ аз фаъолияти хушсифати муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ кафолат намедиҳад. Аз ин рӯ худбаҳодиҳии мутобиқати муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва воҳидҳои сохтори он ба стандартҳои аккредитатсия, ки дар кишвар қабул шудааст, қисми таркибии системаи идоракунии сифат дар дохили ташкилот мебошад. Бо дарназардошти ин аккредитатсияи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ яқоя бо иҷозатномадиҳии онҳо дар таъмини сифати хизматрасониҳои тиббӣ нақши асосӣ дорад.

Аккредитатсияи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, ки ба шакли моликияти давлатӣ асос ёфтааст, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ибтидо ба принсипи ҳатмӣ будан таъя карда, таҳти назорати давлат анҷом дода мешавад. Бо мурури замон, вобаста ба таҳкими мавқеи муносибатҳои бозаргонӣ дар соҳаи тандурустӣ, истиқрори системаи аккредитатсияи ташкилотҳои тандурустӣ, густариши аккредитатсия байни доираи васеи аҳоли аккредитатсияи ҳатмии муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, сарфи назар аз шакли моликият, метавонад ба аккредитатсияи ихтиёрии муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ иваз карда шавад. Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки муносибатҳоро дар соҳаи тандурустӣ танзим менамоянд: "Дар бораи хифзи саломатии аҳоли", инчунин Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғуртаи тиббӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" бо меъёрҳои танзимкунандаи муносибатҳои ҳуқуқӣ дар системаи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ тақмил дода мешаванд.

Фаъолияти вобаста ба аккредитатсияи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ба зиммаи ташкилоти мустақил ва ғайритижоратӣ, ки дорои мақоми шахси ҳуқуқӣ мебошад - Маркази ҷумҳуриявии аккредитатсияи ташкилотҳои тандурустӣ гузошта мешавад. Муассиси марказ

метавонад як ё якчанд шахсони ҳуқуқӣ бошанд (мақоми идоракунии тандурустӣ - Хадамоти давлатии назоратӣ фаъолияти тиббӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон; ассотсиатсия шахсони ҳуқуқӣ; иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ оид ба ҳифзи истифодабарандагони хизматрасониҳои тиббӣ; мақомоти суғуртаи тиббӣ, кормандони иттифоқҳои касбаи системаи тандурустӣ ва ғайра). Ҳамаи онҳо метавонанд дар Шӯрои муассисони марказ намояндагӣ кунанд.

Усули асосии аккредитатсия аз баҳодихии мутобиқати муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ба стандартҳои аккредитатсия иборат мебошад. Стандартҳои аккредитатсия дар асоси принципҳои байналмилалӣ, бо дарназардошти меъёр ва муқаррароти қонунгузории амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия карда мешаванд. Дар стандартҳои аккредитатсия меъёр, қоидаҳо ва талабот барои баҳодихии мутобиқати зайл дар муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ муқаррар карда мешаванд:

- системаи менеҷмент, аз ҷумла идоракунии таваккалҳо ва сифат;

- сатҳи бехатарии кӯмаки тиббӣ барои мурочиин ва кормандон;

- сифати расонидани хизматрасониҳои тиббӣ:

- мавҷудияти захираҳои зарурӣ барои таъмини фаъолияти касбӣ. Барои таҳияи стандартҳои аккредитатсия истифода бурда мешаванд:

- санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон (қонунҳо, қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, барномаҳои миллӣ ва давлатӣ, фармон ва амрҳои Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, меъёр ва қоидаҳои тиббӣ ва ғайра);

- стандартҳои байналмилалӣ;

- стандартҳои миллии аккредитатсияи дигар кишварҳо;

- дастурҳо оид ба муолиҷа, ташхис ва ғайра.

Ба талаботи стандартҳои аккредитатсия бо дарназардошти вазъи воқеии Тоҷикистон ноил гардидан мумкин аст, яъне бо дарназардошти имконоти фарҳангӣ, техникӣ, молиявӣ иқтисодӣ, айни замон, барои стандартҳо сатҳи дахлдори бехатарӣ ва сифати хизматрасонии тиббиро таъмин менамоянд ва барои муттасил баланд бардоштани сифат кӯмак мекунанд.

Дар ибтидо стандартҳои аккредитатсия барои муассисаҳои таваллудхонаҳо (таваллудхонаҳои дорой мақоми шахси ҳуқуқӣ), сипас барои шифохонаҳо, муассисаҳои амалияи оилавӣ, муассисаҳои амбулатории машваратӣ ташхис таҳия карда мешаванд. Вобаста ба рушди технологияи тиббӣ, тағйир ёфтани муносибат нисбат ба хизматрасонии тиббӣ ва заминаи меъёрии ҳуқуқӣ, инчунин рушди иқтисодии кишвар стандартҳои аккредитатсия таҷдиди назар гардида, ба воқеият наздик карда мешаванд (як маротиба дар 3-5 сол).

Самтҳои асосии рушди системаи аккредитатсия дар соҳаи тандурустӣ дар даҳ соли наздик инҳоро дар бар мегирад:

- паҳн намудани системаи аккредитатсия дар муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, бо оғоз намудан дар таваллудхонаҳо: таҳияи стандартҳо, тест ва тасдиқи онҳо, омӯзонидани экспертҳо ва истифодабарандагон, расмиёти аккредитатсия, таҷдиди назари стандартҳо - солҳои 2010-2014;

- паҳн намудани системаи аккредитатсия дар беморхонаҳо: таҳияи стандартҳо, тест ва тасдиқи онҳо, омӯзонидани экспертҳо ва истифодабарандагон, расмиёти аккредитатсия, таҷдиди назари стандартҳо - солҳои 2015-2017;

- паҳн намудани системаи аккредитатсия муассисаҳои амалияи оилавӣ, муассисаҳои амбулатории машваратӣ ташхис: таҳияи стандартҳо, тест ва тасдиқи онҳо, омӯзонидани экспертҳо ва истифодабарандагон, расмиёти аккредитатсия, таҷдиди назари стандартҳо - солҳои 2016-2020;

Қисми дуюми таркибии фаъолият оид ба аккредитатсия аз баҳодихии захираҳо, равандҳо, самарабахшии барномаҳои таҳсилоти заминавӣ ва баланд бардоштани таҳассуси кадрҳои тандурустӣ, дар навбати аввал байни табибон, кормандони ҳамшираи шафқат ва дигар категорияи кормандони тиб, минбаъд байни мутахассисони соҳаи ташкил, банақшагирӣ ва идоракунии муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, дар маҷмӯъ барои соҳа иборат хоҳад буд. Аксари чунин барномаҳо дар муассисаҳои таълимии тиббӣ мавҷуданд, вале як қисми онҳо - оид ба тарбияи

кормандони тандурустӣ вобаста ба касб ва ихтисосҳои ғайритиббӣ метавонад дар муассисаҳои олии таълимии самти васеъ мутамаказ гарданд. Аккредитатсияи муассисаҳои таълимӣ аз ҷониби Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон яқоя бо Вазорати маориф, сарфи назар аз шакли моликият ва тобеияти идоравӣ, анҷом дода мешавад. Бо ҷорӣ намудани иҷозатномадиҳии муассисаҳои таълимии тиббӣ меъёри муҳими аккредитатсияи барномаҳои тарбияи кадрҳо аз ҷиҳати хатмкунандагон иборат хоҳад буд, ки имтиҳони таҳассусиро муваффақона супоридаанд.

Стандартҳои миллии аккредитатсияи муассисаҳои таҳсилоти тиббӣ муттасил бо стандартҳои байналмилалӣ аккредитатсия муносиб ё мувофиқ гардонида мешаванд.

4) Системаи стандартҳои корҳои муолиҷавию профилактикӣ.

Тадбирҳои пешбининамудаи Стратегияи мазкур оид ба назорат ва таъмини сифати хизматрасониҳои соҳаи тандурустӣ бо роҳи ҳамгирии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ таҳти сарпарастии амалияи оилавӣ, сертификатсия ва сертификатсияи кормандони тиб, аккредитатсияи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва барномаи тарбияи кадрҳо барои тандурустӣ хангоми самтбахшӣ ба стандартҳои мусофи расонидани кӯмак ва ташкили соҳаи тандурустӣ самарабахш хоҳад буд. Дар дахсолаи наздик рушди соҳа бо ду дигаргунӣ бузург тавсиф мегардад: яқум, навсозии захираҳои клиникӣ, маърифатӣ ва стандартҳои ташкилӣ дар соҳаи тандурустӣ ва дуум, канорагирӣ аз тадбирҳои мучозотӣ ва бар ивази он ҷорӣ намудани системаи ҳавасмандгардонӣ барои корҳои хушсифат, супервизияи муттасил ва дастгирии механизми назорати сифат ва таъмини он.

Идоракунии сифат раванди муттасил ва сиклӣ буда, аз марҳилаҳои зайл иборат аст: таҳия ва тасдиқи стандартҳо; баҳодиҳии ҷорӣ тадбирҳо оид ба риояи онҳо; беҳбуди фаъолияти муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ба манфиати риояи стандартҳо; ба сатҳи нисбатан баландтар бардоштани стандартҳои мавҷуда. Ташаккул ва таҷдиди назари стандартҳои системаи муолиҷавию профилактикӣ ба рушди нисбатан нави сифатии он мусоидат хоҳад кард. Сертификатсияи сертификатсия ва аккредитатсия, инчунин худтакмилдиҳии бетанаффуси иштирокчиёни система, ки талаби асосии он мебошад, истифодаи давра ба давраи стандартҳоро дар ҷиҳати байни таҷдиди назар намудани онҳо таъмин мекунад.

Асоси Стратегияи мазкурро модели дусатҳаи идоракунии сифат ташкил менамояд:

- дар сатҳи якуми стратегӣ асосҳои системавӣ соҳавӣ сифат гузошта шудааст. Ҳамаи системаҳои тандурустӣ бо дарназардошти афзалиятнокии манфиатҳои баланд бардоштани сифати корҳои муолиҷавию профилактикӣ ба роҳ монда шудааст. Ба ҳамин маънӣ, воситаи таъмини сифат тамоми Стратегия, аз ҷумла таркиби захиравӣ он мебошад, ки дар фасли минбаъда пешниҳод мегардад.

- дар сатҳи дуум, ки оперативӣ мебошад, идоракунии сифат ба зиммаи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва табибони амалияи мушаххас гузошта шуда, нисбат ба мурочиин истифода мегардад.

Дар доираи Стратегияи мазкур идоракунии оперативӣ сифат фарогирии ҳамаҷониба ва афзоюндаи таъминоти сифатро муттаҳид месозад, зеро сифат бояд манбаи дастгирии ҳамагон бошад ва ҳамаи ҷабҳаҳои ташкилии фаъолияти муолиҷавию профилактикиро дарбар гирад. Бояд ба дараҷаи стандартҳои сифати муайянгардида ноил шуд ва корҳои муолиҷавию профилактикиро дар сатҳи ноилгардида нигоҳ дошт.

Нигоҳи принципалии идоракунии оперативӣ сифат аз он иборат аст, ки: сифат ва беҳтарини кӯмаки тиббӣ ба манфиатӣ мурочиин, аъзои оилаи ӯ ва аҳли ҷомеа, кормандони тиббии хизматрасони он, муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, инчунин соҳаи тандурустӣ ва дар маҷмӯъ ҷомеа таъмин карда мешавад; ақида ва ташаббусҳои мурочиин, ҳешу ақраби онҳо, кормандони соҳаи иҷтимоӣ, кормандони маъмурию идоракунандаи муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва аҳли ҷомеа хангоми таҳия ва истифодаи механизмҳои идоракунии сифат ба инобат гирифта мешаванд; идоракунии сифат ба захираҳо, равандҳо, натиҷаҳои муваққатӣ ва минбаъдаи хизматрасонии тиббӣ, инчунин сохтори ташкилии муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва системаҳои ҳамгиришудаи тандурустӣ дахлат мекунад, ки дар доираи он захираҳо истифода мегарданд, равандҳо дастгири меёбанд ва натиҷаҳо ба даст меоянд.

Ба воситаҳои идоракунии сифат протоколҳои клиникӣ ворид карда мешаванд, ки амалияи тиббиро ҳамшабҳ гардонида, натиҷаҳои онро баланд мебардоранд.

Ҳамзамон бо аз худ кардани протоколҳои нави клиникӣ дар кишвар оид ба арзёбии самарабахшии методикаҳои пешқадами профилактика, ташҳис ва муолиҷаи беморон, барқарорсозӣ ва расонидани кӯмаки паллиативӣ таҳқиқотҳо созон дода мешаванд.

Роҳбарӣ оид ба идоракунии таваккал ва бемориҳо - ин воситаи стандартизатсияи корҳои муолиҷавию профилактикӣ нисбат ба доираи васеи фаъолият мебошад.

Ба масъалаҳои давомият ва ҳамоҳангсозии кӯмак (қисми таркибии дастурҳо аз тавсияҳо оид ба фиристодан ба сатҳҳои болоӣ ва поёнии кӯмак); инчунин ташаббускории мурочиин чихати робита бо кормандони соҳаи иҷтимоӣ ва муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ тавачҷӯҳи махсус зоҳир мегардад. Дастурҳо барои пешбурди таваккал ва бемориҳо ин маҷмӯи дуҷуми воситаҳои стандартизатсия ва идоракунии сифат мебошад, ки дастурҳои клиникиро мукамал месозад.

Дар шароити соҳаи тандурустии Тоҷикистон дастурҳои идоракунии таваккал ва бемориҳо оид ба ҳолатҳои паҳнгардидаи мунзим (мисол, зикки нафас, бемории қанд, гипертона, бемории дил ва рағҳои хунгузар), барои дастгирии муолиҷавию профилактикӣ гурӯҳи таҳти хатари баланд (мисол, назорати маҷмӯӣ ва молҷаи занон дар давраи ҳомила, таваллуд ва баъди таваллуд); хизматрасонии тиббӣ патронажии тифлони навзод ва кӯдакон; пешбурди ҳамгириошудаи бемориҳои синну соли кӯдакона; ташҳис ва машварат барои ҷавонони мактабхон оид ба нороҳатии рӯҳӣ; барқарорсозии иҷтимоӣ тиббии пиронсолон бо тафриқабандӣ вобаста ба шароити шахру деҳот таҳия ё нав карда мешаванд.

Дар даҳсолаи наздик дастурамалҳои мансабӣ вобаста ба категорияи кормандони тиб ва сарбории функционалии муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, аввалан, бо дарназардошти муносибатҳои нав нисбат ба корҳои муолиҷавию профилактикӣ ва дуҷум, таҳти таъсири бозсозии сохтори шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ мавриди таҷдиди назар қарор мегиранд. Аз ҷумла, бо тасдиқи кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарии ҳамгириошуда дар асоси амалияи оилавӣ ваколат ва масъулияти табибон ва ҳамшираҳои тиббии қабули аввалия ҳам дар доираи кӯмаки алоҳида анҷомдодашуда, ҳам дар доираи ҳамоҳангсозии гузаштани бемор ба сатҳҳои мухталифи кӯмак, профилактикаи таваккал ва бемориҳои мурочиини мушаххас ва солимгардонии шароити зисти аҳолии таҳти муҳофизат, дар маҷмӯӣ моҳиятан афзоиш хоҳад ёфт. Бо дарназардошти ин Дастур оид ба идоракунии муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, ки соли 2003 қабул гардидааст нав карда мешавад. Бо ҷунин усул ҳамгирии мунтазми кӯмаки махсусгардонидашудаи статсионарӣ ба беморхонаҳои самти умумӣ ва рушди кӯмакҳои ивазкунандаи статсионар таҷдиди назар кардани дастурҳои мансабӣ ва сарбории функционалиро дар баҳши бистарикунонӣ тақозо менамояд. Таснифоти нави муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, инчунин ҷудо кардани функцияи онҳо то соли 2012 таҳия мегардад.

Дар солҳои 2012-2015 стандарт ва функцияҳои амалияи тиббӣ вобаста ба категорияҳои кормандони тиб, шаклҳои муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, протоколҳои клиникӣ ва дастур оид ба пешбурди беморӣ ва таваккалҳо ба ҳам алоқаманд карда мешаванд. Фаъолияти дахлдор ба зиммаи Шӯрои ҳамоҳангсоз оид ба тақмили корҳои муолиҷавию профилактикӣ воғузур карда мешавад.

Воситаҳои пешниҳодгардидаи стандартизатсияи фаъолияти муолиҷавию профилактикӣ бо ҷорӣ намудани назорати бечунуҷарои истифодаи он дар амалияи ҳамарӯзаи тиббӣ мукамал мегардад. Самти якуми ҷунин назорат аз муайян намудани дониш ва малакаи табибони амалӣ дар доираи иҷозатномадиҳии касбӣ ва сертификатсия иборат хоҳад буд. Самти дуҷуми назорат аз баҳодиҳии система ва нишондиҳандаҳои фаъолияти муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ дар доираи аккредитатсия; инчунин нишондиҳандаҳои саломатии аҳоли дар доираи таҳқиқоти тиббӣ демографии хонаводаҳо иборат мебошад. Иловазан ба системаҳои қаблан баррасигардидаи идоракунии сифат самти сеҷуми назорат аз аудити клиникӣ ва пурсиши мурочиин иборат хоҳад буд.

Аудити клиникӣ шакли санҷиши мунтазами интихобии корҳои муолиҷавию профилактикӣ мебошад, ки аз як тараф мутобиқати амали табибонро вобаста ба ташҳиси бемор, ва аз тарафи дигар мутобиқат ба протоколҳои клиникӣ ва дастурҳо оид ба пешбурди бемориҳоро муайян менамояд. Дигар вазифаи муҳими аудити клиникӣ аз таҳлили хусусияти ҷараёни бемориҳои паҳнгардида ва давомнокии таъиноти тиббӣ дар раванди муолиҷаи ҳамин бемор иборат мебошад. Ҷунин намуди иттилоот барои мутобиқгардонии минбаъдаи нақшаи стандартии муолиҷа, инчунин

хангоми банақшагирии таъминоти захиравӣ ва маблағгузории тандурустӣ нақши моҳиятан муҳим мебозад.

Ба ғайра аз василаҳои зикргардидаи назорати сифат инчунин ҳадамоти прозектуравӣ барқарор карда шуда, функсияҳои комиссия оид ба таҳлили сабабҳои фавт фаъол мегардад, ки ба баланд бардоштани сифати хизматрасониҳои тиббӣ таъсири моҳиятан муҳим мерасонад.

5) Тавсеаи дастрасии хизматрасониҳои соҳаи тандурустӣ

Кӯмаки муолиҷавию профилактикӣ бояд на танҳо ҳаёт ва саломатии одамонро ҳифз ва беҳбуд бахшад, инчунин мувофиқи шаклҳои аз нигоҳи иҷтимоӣ асоснокгардида расонида шавад. Соҳаи тандурустии Тоҷикистон бояд ҷавобгӯи ду меъёри ба ҳам алоқаманд - самарабахшии клиникӣ ва иҷтимоӣ бошад.

Дар доираи Стратегияи мазкур меъёри самарабахшии иҷтимоӣ ва ченаки аз нигоҳи иҷтимоӣ асоснок будани тандурустӣ аз он иборат аст, ки тамоми захираҳои тандурустӣ барои ҳамаи сокинони ҷумҳурӣ баробар дастрас мебошад. Он дастраси ҳуқуқӣ, миқёсӣ, иҷтимоӣю иқтисодиро дар назар дорад. Стратегияи мазкур ҳудуд ва механизми татбиқи ҳамаи се омили самарабахшии иҷтимоиро барои даҳ соли оянда муқаррар менамояд.

Аз нигоҳи ҳуқуқӣ баробар дастрас будани кӯмаки тиббӣ кафолати конститусионӣ мебошад, ки ҳам нисбат ба шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳам нисбат ба шаҳрвандони хориҷие, ки барои зисти муваққатӣ дар ҳудуди кишвар ба қайд гирифта шудаанд, истифода бурда мешавад. Ҳуқуқи мурочиат чихати гирифтани кӯмаки тиббӣ барои шахсоне, ки шаҳрванди ҷумҳурӣ намебошанд ва ба таври дахлдор ҳуқуқи зистро ба расмият надаровардаанд, аз нигоҳи ҳуқуқӣ маҳдуд нашудааст, вале бо кафолати давлатӣ низ ҳимоя нагардидааст.

Дастрасии баробари маконии (ҷуғрофӣ) хизматрасонӣ дар чор самти зайл таъмин карда мешавад:

- рушди фаъолони шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ дар минтақаҳои камнуфус ва ноҳияҳои дурдаст. Воситаи асосии баланд бардоштани дастрасии ҷуғрофӣ хизматрасонии тиббӣ аз кӯмаки аввалияи тиббӣю санитарӣ иборат хоҳад буд. Дар даҳсолаи наздик он дар асоси ғоявӣю ташкилии амалияи оилавӣ таҷдид карда мешавад. Бо мурури тавсеаи самти муолиҷавию профилактикӣ кӯмаки аввалияи тиббӣю санитарӣ дар доираи модели нав ҳама гуна маҳале, ки бо амалияи оилавӣ фаро гирифта шудааст, дастрасиро ба кӯмаки тиббӣ беҳбуд мебахшад. Натиҷаҳои нақшаи генералии барои соли 2010 таҳияшавандаро ба асос гирифта, вазифа аз он иборат аст, ки пешбурди фаъолияти бунгоҳҳои саломатии деҳот дар минтақаҳои камнуфус ва ноҳияҳои дурдаст давом дода шавад.

Дар доираи модели соли 2009 таҳиягардида чор намуди бунгоҳҳои саломатӣ ва се намуди марказҳои саломатии деҳот ҳамчун замина барои амалияи оилавӣ пешниҳод шудааст. Интиҳоби намуду ҳаҷми мушаххас барои бунгоҳҳои нуқтаҳои аҳолинишини хурд, миёна ва калон вобаста ба теъдоди аҳоли муайян карда мешавад. Барои нуқтаҳои аҳолинишини ниҳоят хурд шаклу ҳаҷми амалияи оилавӣ вобаста ба масоҳати нуқтаи аҳолинишин ё ҳудуди фарогирифта, теъдоди маҷмӯии категорияҳои таҳти мувофиқат қарордошта муайян мегардад, агар қитъа якҷанд нуқтаҳои аҳолинишинро фаро гирифта бошад. Ҷадвали штатии амалияи оилавӣ ба таври фасеҳ ба теъдод ва зичии аҳолии маҳаллӣ мутобиқ гардонида мешавад: бар ивази штати ягонаи қаблан тасдиқгардида муносибати "гуногунҷабҳа" андешида мешавад, вобаста ба шароити маҳаллӣ тиббӣю оилавӣ духтури оилавӣ, "мутахассисон" барои қабули аввалия ва ҳамшираи тиббиро фаро мегирад ва ҳамзамон, категория ва теъдоди кормандони тиббӣю оилавӣ ба аҳолии баҳисобгирифта ва ҳудуди хизматрасонӣ муқаррар карда мешавад.

Ҳисобҳои ниҳой оид ба "модели дифференсиатсияшуда" ҷойгир намудани табибони амалияи умумӣ мутобиқи маълумоти баҳисобгирии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2010 ва ҳулосаҳои мастер -нақшаи соли 2010 гузаронида мешавад. Аз соли 2013 сар карда, нақшагирии сармоягузорӣ, захираҳои кадрӣ, моддӣ ва молиявӣ кӯмаки аввалияи тиббӣю санитарӣ ба нақшаи дақиқи ҷойгиронии табибони оилавӣ ва ҳамшираҳои тиббӣю нигаронида мешавад:

- ба нақшаи дақиқгардидаи ҷойгиронии духтурони оилавӣ ва ҳамшираҳои тиббӣ;

- рушди захираҳои худхизматрасонӣ дар сатҳи хонаводаҳо ва ҷамоатҳои деҳот: дастрасии хизматрасонии тиббӣ ба таври назаррас аз ҳисоби аз нав муайян намудани ҳудуди фарогирии тандурустӣ баланд бардошта мешавад: ба доираи иштирокчиёни фаъолияти муолиҷавию

профилактикӣ мурочиин, аъзои оилаи ӯ ва атрофиёни аз нигоҳи иҷтимоӣ наздик дохил карда мешаванд;

- муносибати оқилона нисбат ба бозсозии шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ: бастанӣ муассисаҳои тиббӣ танҳо ба хоҳири сарборӣ надоштани онҳо манфиати саҳлгаронаро ифода менамояд, ки дар доираи он андешаҳои серхарочотӣ ва самарабахшии иҷтимоӣ соҳаи тандурустӣ аксар ба ҳам бармеҳӯранд. Дар марҳилаи ибтидоӣ татбиқи Стратегия чунин бархӯрдҳо дар асоси қарорҳои яқвақтаина ҳал карда мешаванд: муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, ки иваз кардани онҳо дар шароити соҳаи тандурустӣ деҳот номумкин аст, дар аксари ҳолатҳо, сарфи назар аз кам будани сарборӣ ва харочоти нисбатан баланди қиёсӣ, нигоҳ дошта мешаванд. Бар ивази барҳам додани чунин муассисаҳо, баръакс, ба баланд бардоштани таъминоти захиравӣ, аз нав самтбахшии онҳо, диверсификатсияи хизматрасонӣ ва дигар шаклҳои барқарорсозӣ афзалият дода мешавад, ки ҷолибии онҳоро байни аҳолии маҳаллӣ баланд мебардорад. Ҳамчунин барои руҳ додани ҳолатҳои фавқуллода захираи иқтисодӣ муқаррар карда мешавад. Дар солҳои 2011-2012 таҳлили системавии дастрасии кӯмак дар шабакаҳои мухталифи муолиҷавию профилактикӣ доир мегардад. Натиҷаҳо дар сенарияҳои намунавӣ дигаргунсозии (трансформатсияи) шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ маҳаллӣ ва шӯъбаҳои муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, барои манфиатҳои, ки ҳилофи талаботи ҳамбастагии самарабахшии иҷтимоӣ ва харочотӣ намебошанд, чамъбаст карда мешаванд. Ба ҳамин тариқ, нақшаи генералии бозсозии сохтори соҳаи тандурустӣ Тоҷикистон аз шакли сатҳӣ доштани он раҳой ёфта, ба манфиати баланд бардоштани дастрасии тиббӣ барои тамоми аҳолии кишвар хизмат хоҳад кард;

- баробаргардонии таъминоти захиравии шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ дар тамоми ҳудуди кишвар: аз нигоҳи ҷуғрофӣ баробар дастрас будани захираҳои тандурустӣ бо мавҷудияти муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ муайян мегардад, ки дар минтақаи дастрасии ҳамарӯза қарор дорад ё тавассути нақлиёт сурат мегирад, вале бо ин хотима намеёбад.

Ба дастрасии хизматрасониҳои беҳбудёфтаи кӯмаки очил тавачҷӯҳи махсус зоҳир мегардад, то ин ки муносибати универсалии кӯмаки очил барои тамоми аҳоли таъмин карда шуда, нақши чунин хизматрасониҳо ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода собит созад.

Дастрасии баробари иҷтимоӣ иқтисодӣ (ҳуқуқи мурочиин) тавассути зайл ба даст меояд:

- ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои мурочиин: радди ошкоро ё пинҳонии расонидани кӯмак бо вайрон кардани шартҳои дастрасӣ ва сифати муқаррарнамудаи қонун, маҳдуд гардонидани ҳуқуқи интихоби табиб ва муассисаи шифои ҳамчун таъбииз баррасӣ мегардад. Ба ғайр аз радди расонидани кӯмак ба шумули вайрон кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои мурочиин, инчунин ифшо намудани иттилооти махфӣ, вайрон кардани кафолатҳои кӯмаки ройгон ва имтиёзнok, расонидани зарар ба саломатии мурочиин дар натиҷаи хунукназарӣ ё иштибоҳ дохил карда мешаванд. Пурсишҳои давравии мурочиин метавонад вайрон кардани ҳуқуқ ба манфиатҳои мурочиинро аз ҷониби муассисаҳои дахлдори муолиҷавию профилактикӣ ва қормандони тиб ошкор намояд;

- берун аз доираи системаи соҳаи тандурустӣ мурочиин ҳам барои ҳалли ғайрисудии ихтилофҳо, аз ҷумла бо кӯмаки ташкилотҳои манфиатдори истеъмолкунандагон ва ҳам бо роҳи пешниҳоди даъвои судӣ ҳуқуқ доранд. Муҳокимаи судӣ амали ниҳой буда, вале метавонад воситаи ногузири ҳифзи манфиатҳои мурочиин бошад, ки аз муносибати хунукназарона ё амали иштибоҳии табибони амалӣ зарар дидаанд.

То соли 2015 нақшаи пешниҳодшудаи ҳифзи аҳоли аз амалҳои зиддихуқуқи қормандони тандурустӣ тавассути озмоишҳои маҳдуд ва дар сатҳи минтақавӣ санҷида мешаванд. Ҷорӣ намудани он давра ба давра (бо қорқардҳои зарурӣ ва таҷдиди назар) ба нақша гирифта шудааст. То охири даҳсолаи татбиқи Стратегия заминаи меъёрии ҳуқуқӣ фароҳам гардида, амалияи истифодаи меъёрҳои санҷида мешавад, қардҳои ҳуқуқшинос омода карда шуда, дастгоҳи назорати риояи меъёрҳои этикӣ ва ҳуқуқӣ аз ҷониби табибон таҳким меёбад, ташкилоти чамъиятии махсусгардонидашуда оид ба ҳифзи манфиатҳои мурочиин таъсис меёбад; воситаҳои ахбори омма омода гардида, афкори васеи чамъиятӣ сафарбар карда мешавад.

Кафолатҳои кӯмаки ройгон ва имтиёзнok дар соҳаи тандурустӣ: монеаи қиддии иқтисодӣ дар раванди дастрасии баробар аз зарурати пардохти мустақими кӯмак дар ҳаҷме, ки аз имконоти молиявии мурочиин ё аъзои оилаи он бештар мебошад, инчунин ба пардохтҳои ғайрирасмие алоқаманд аст, ки қормандони тиб талаб мекунанд. Кафолатҳои давлатии ройгон ё қисман

пардохтшаванда будани кӯмак (имтиёзнок) дар асоси муносибатҳои зайл ба танзим дароварда мешавад:

- кӯмаки ройгон бояд пурра тавассути бучети давлатӣ маблағгузорӣ гардад ва бо захираҳои зарурӣ таъмин бошад. Дар акси ҳол ройгон будани кӯмак ҳаммаъноӣ сифати паст гардида, барои дастрас будани он мусоидат наменаояд ва баръакс, монеа эҷод карда, аз василаи адолати иҷтимоӣ ба василаи таъйизи иҷтимоӣ иқтисодӣ табдил хоҳад ёфт. Аз ин рӯ Барномаи кафолатҳои давлатӣ қатъан дар доираи захираҳои давлатӣ ташаққул меёбад ва барои таъмини кӯмаки хушсифату ройгони муолиҷавию профилактикӣ ба онҳое, ки ба кӯмак ҳуқуқ доранд, кифоя мебошад.

- баробар кардани сарбории молиявӣ вобаста ба гурӯҳҳои даромадгиранда паст кардани сатҳи пулакӣ будани кӯмакро барои оилаҳои камдаромад дар назар дорад. Самтгирии Барномаи кафолатҳои давлатӣ барои оилаҳои нодор (камдаромад) дар даҳсолаи оянда бояд дар доираи сиёсати ҳампардохт дар баҳши тандурустӣ баланд бардошта шавад.

- баҳисобгирии мунтазами хароҷот барои кӯмаки тиббӣ ва таъминот бо доруворӣ аз ҷониби ҳар як мурочиин ва аъзои оилаи ӯ.

- кафолати давлатии кӯмаки ройгон ҳамаи сокинони кишварро вобаста ба сатҳи дастрасии тиббӣ баробар менаояд, ки ба афзалиятҳои тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад. Дар давраи татбиқи Стратегияи кафолати ройгон будани кӯмаки тиббӣ муолиҷавӣ ба занони ҳомиладор, таваллудкарда, тифлони навзод, модарони онҳо ва кӯдакон тасдиқ карда мешавад. Кӯмаки тиббии ройгон вобаста ба синну соли кӯдакон дар ҷараёни давраи даҳсола марҳила ба марҳила баланд бардошта мешавад. Аз соли 2015 сар карда, ба доираи кӯмаки умумии ройгон ташхиси диспансерии аҳолии дахлдор, бо мунтазамии як маротиба дар се сол, дохил карда мешавад.

- ҳамаи самтҳои дар боло зикргардидаи такмили Барномаи кафолатҳои давлатӣ ба самарабахшии хароҷотӣ, яъне кӯмаки судманд созмонёфтаи муолиҷавию профилактикӣ нигаронида мешавад.

Дигар омили муҳими дастрасии баробари иҷтимоӣ иқтисодӣ аз масъалаҳои муҳочирати меҳнатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад. Саломатии муҳочирин дар доираи ҳамкориҳои Кумитаи ҳамгирой оид ба тандурустии ЕвроАзЭС ва Шӯрои тандурустии Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил мунтазам мавриди муҳокима қарор дорад. Яке аз унсурҳои муҳими ин ҳамкорӣ аз таҳияи механизми мутақобилан эътироф намудани сертафикати тиббии муҳочирини меҳнатӣ аз ҷониби ҳамаи кишварҳои мебошад, ки ба ҷомеаҳои байналмилалӣ зикргардида шомиланд ва ин, бечунучаро, дастрасии муҳочирини меҳнатиро ба хизматрасониҳои тиббӣ беҳбуд мебахшад.

Андешаҳои дар боло зикргардидаро ҷамъбаст намуда, бояд зикр кард, ки Стратегияи мазкур барномаи васеи ҷорабинихоро оид ба таъмини баробар дастрас будани захираҳои тандурустӣ барои ҳамаи сокинони кишвар фаро мегирад.

Дар даҳсолаи наздик фарқияти мазкур тавассути қорҳои фаёлона бо аҳоли вобаста ба тавзеҳи муҳимии мурочиати саривақтӣ барои гирифтани кӯмак, иҷрои бечунучарои таъиноти тиббӣ ва солимгардонии тарзи ҳаёт аз байн бурда мешавад. Бо вучуди ин, зухуроти "гуногунсамара" будани дастрасии баробар ба кӯмак боқӣ хоҳад монд. Маҳз бо ҳамин сабаб вазифаи баланд бардоштани самарабахшии иҷтимоӣ айни замон танҳо дар сатҳи таъмини баробар дастрас будани захираҳои тандурустӣ барои ҳамаи сокинони Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал карда мешавад.

3. Рушди заминаи захиравӣ ва молиявии соҳаи тандурустӣ

Фасли мазкур афзалиятҳои захиравиро дар доираи фарогирии сегона "Натиҷаҳо - системаҳо - захираҳо", ки асоси Стратегияро ташкил медиҳад, инъикос менаояд. Таркиби захиравии Стратегия ба робитаи ноғустанӣ байни ҳаҷми захираҳо аз як тараф ва аз ҷониби дигар ба нишондиҳандаҳои сифати он, таносуби сохтори ва истифодаи самарабахш асос ёфтааст. Дар даҳсолаи наздик захираҳои соҳа вобаста ба ҳаҷм афзоиш ёфта, вобаста ба вақту замон нисбатан устувор мегарданд, таҳти мутаносибгардонии сохторӣ қарор гирифта, самарабахш истифода бурда мешаванд. Ин нуқта ба таъминотҳои кадрӣ, моддию техникӣ ва молиявии қорҳои муолиҷавию профилактикӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дахл дорад.

§ 1. Рушди захираҳои инсонӣ ва илми тиббӣ.

Айён аст, ки дурнамои рушди системаи тандурустӣ ва беҳбуди сифати кӯмаки тиббию фармасевтӣ аз бисёр ҷиҳат ба ҳолати сатҳи касбӣ ва сифати омодагии кадрҳои тиббию фармасевтӣ ҳамчун захираи асосии тандурустӣ алоқаманд мебошад. Вазъи муосири соҳаи тандурустӣ дигаргуниҳои амиқро дар соҳаи идоракунии нерӯи кадрӣ дар назар дорад.

Мақсади сиёсати кадрӣ соҳаи тандурустӣ аз тарбия ва бозомӯзии мутахассисони дорои донишҳои муосир ва малака дар соҳаи тиб ва тандурустӣ, ки қодиранд самарабахшии иқтисодию клиникии технологияҳои нави тиббӣ ва усулҳои нави профилактика, ташхис ва муолиҷаро таъмин намоянд, ноил гардидан ба таносуби дахлдори теъдоди табибон, кормандони миёнаи тиббӣ, инчунин аз байн бурдани нобаробарӣ дар таъминоти кадрӣ ҳамаи сатҳҳои системаи тандурустӣ иборат мебошад. Созмон додани сиёсати кадрӣ бояд бо сиёсати таҳсилот дар системаи таҳсилоти бефосилаи касбӣ мувофиқа гардида, инчунин ба ҳавасмандгардонии асосноксозии кормандони тиб ҷиҳати баланд бардоштани таҳассуси касбӣ нигаронида шавад. Меъёрҳои асосии самарабахшии сиёсати кадрӣ, таҳсилоти тиббӣ ва системаи ҳавасмандгардонии кадрҳои тиббӣ аз сифати хизматрасонии кӯмаки тиббӣ ва қонегардонии эҳтиётоти мурочиин иборат мебошад.

Бо мақсади беҳбуди омодагисозии нерӯи кадрӣ системаи тандурустӣ солҳои охир дар Тоҷикистон як қатор санадҳои меъерии ҳуқуқӣ қабул гардид, аз ҷумла қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 октябри соли 2008 №512 "Консепсияи ислоҳоти таҳсилоти тиббӣ ва фармасевтӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон", қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 октябри соли 2006 №446 "Барномаи рушди Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯали ибни Сино дар солҳои 2006-2015", қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 октябри соли 2009 №600 "Барномаи тайёр намудани кадрҳои тиббӣ барои солҳои 2010-2020".

Теъдоди умумии табибон ва кормандон миёнаи тиббӣ мутаносибан ба 13909 нафар ва 30445 нафар баробар аст. Таъминот бо табибон ба ҳар

10.000 нафар аҳоли дар ҷумҳурӣ ба 18,6 ва бо кормандони миёнаи тиббӣ ба 41,1 баробар аст. Ин нишондиҳандаҳо дар кишварҳои Осиёи Марказӣ ба ҳисоби миёна мувофиқан ба 28,2 ва 75,5 баробар мебошад. Нишондиҳандаҳои мазкур барои табибон ва кормандони миёнаи тиббӣ, инчунин дар муқоиса бо нишондиҳандаҳои Минтақаи Европоии ТУТ (мувофиқан 33,9 ва 72,7) ва Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил (37,7 ва 79,4) низ пасттар аст.

Таъминоти нисбатан бештар бо табибон дар шаҳри Душанбе (67,2) ва дар вилояти Суғд (20,4), таъминоти нисбатан камтар дар вилояти Хатлон (9,1) ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ (11,0) ба мушоҳида мерасад.

Яке аз проблемаҳои муҳиме, ки ба паст гардидани сатҳи нерӯи кадрӣ бахши тандурустӣ таъсир мерасонад, аз муҳоҷирати меҳнатӣ иборат аст, ки ба сатҳи пасти музди меҳнат алоқаманд мебошад. Сарфи назар аз мавҷуд набудани маълумоти дақиқ оид ба ғоизи аз кор рафтани кадрҳо, маълум аст, ки аксари кормандони тиб, махсусан кадрҳои ҷавон, кишварро барои ба даст овардани музди меҳнати бештар тарк менамоянд. Аксари табибон ва ҳамшираҳои тиббӣ кишварро барои чанд моҳ дар як сол ҷиҳати ба даст овардани маблағ тарк намуда, сипас бармегарданд ё аз нав дар бахши тандурустӣ ба кор меоянд ё умуман аз ҳайати кормандони соҳаи тандурустӣ хориҷ мешаванд.

Яке аз омилҳои нисбатан муҳиме, ки ба дастрасии нерӯи кадрӣ тандурустӣ ва натиҷаҳои он таъсир мерасонад, ба мавҷудияти воситаҳои молиявӣ алоқаманд мебошад ва айни замон баланд бардоштани музди меҳнат ягона роҳи ҳалосӣ ба ҳисоб меравад. Аммо, танҳо баланд бардоштани сатҳи музди меҳнат ва фароҳам овардани воситаҳои ҳавасмандгардонӣ барои ҷалб ва дар ноҳияҳои дурдаст нигоҳ доштани кормандони тиб ханӯз нокифоя аст. Беҳбуди шароити зист дар деҳот, инвеститсияҳои дахлдор дар самти нерӯи кадрӣ, инчунин риояи принципҳои идоракунии самарабахш имкон медиҳад, ки қувваи корӣ нисбатан баробар тақсим карда шавад.

Ҳамин тавр, дар системаи банақшаگیرӣ ва тарбияи кадрҳо проблемаҳои номутаносибии ҷуғрофӣ вобаста ба ихтисос, шуғл, инчунин номутаносибии ташкилӣ (дар доираи як шаҳр ё ноҳия) ва нокифоягии он дар дигар муассисаҳои шахру ноҳияҳо ба мушоҳида мерасад.

Омодагисозии кадрҳои тиббӣ ва фармасевтӣ дар 26 муассисаҳои таҳсилотию илмии ҷумҳурӣ анҷом дода мешавад. Мутобиқи таҳлилҳо дар минтақаҳои, ки сатҳи таъминоташон бо табибон камтар аст, теъдоди довтолабони ба муассисаҳои таълимию тиббӣ дохилгардида ва донишҷӯён дар муқоиса ба минтақаҳои, ки нисбатан бештар бо табибон таъминанд, паст мебошад. Чунин вазъ

минбаъд барои аз байн бурдани номутаносибии ҷуғрофии бо табибон таъмин будани аҳоли монеа пеш меорад ва аз ин рӯ Ҳукумати мамлакат дар хусуси фароҳам овардани имтиёзҳои дахлдор барои довталабон аз ҷунин гурӯҳи ноҳияҳо қарор қабул кард. Омодасозии мутахассисони дорой таҳсилоти олии тиббӣ ва фармасевтӣ дар Донишгоҳи давлатии тиббии ба номи Абуали ибни Сино, Донишкадаи тақмили ихтисоси баъдидипломии кормандони тиббӣ Тоҷикистон ва тарбияи мутахассисони дорой таҳсилоти миёнаи тиббӣ ва фармасевтӣ дар 4 коллеҷи тиббӣ ва 10 омӯзишгоҳи тиббӣ сурат мегирад. Дар Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон айни замон 5886 нафар ва дар коллеҷу омӯзишгоҳҳои тиббӣ 18514 нафар донишҷӯён таълим мегиранд. Теъдоди хатмкунандагони Донишгоҳи давлатии тиббӣ 852 нафар ва донишҷӯёни коллеҷу омӯзишгоҳҳои тиббӣ 3632 нафар мебошад.

Теъдоди кадрҳои, ки ҳамаҷола хатм мекунанд, бо дарназардошти ислоҳоти бахши тандурустӣ ва афзоиши аҳоли наметавонад эҳтиёҷоти кишварро қонеъ гардонад ва ҳамаҷола зиёд намудани нақшаи қабули довталабонро дар муассисаҳои таълимии тиббӣ тақозо менамояд.

Сифати омодасозии кадрҳои тиббӣ барои мақсадҳои татбиқи ислоҳоти системаи тандурустӣ беҳбудии вазъро тақозо менамояд ва вобаста ба ҳамин Донишгоҳи тиббӣ омӯзиш ва таҳияи стандартҳои таҳсилоти олии тиббиро ба нақша гирифтааст. Омилҳои дигаре, ки муваққиман ба сифати омодасозии кадрҳо таъсир мерасонад, ба вазъи муассисаҳои таълимӣ, мавҷудияти маводи таълимӣ ва сатҳи дониши ҳайати омӯзгорон алоқаманд аст.

Мутобиқи "Стратегияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи илм ва технология барои солҳои 2007-2015" самти афзалиятнокӣ таҳқиқотҳои илмӣ дар соҳаи тандурустии ҷумҳурӣ аз инҳо иборат аст: бемориҳои сироятӣ, дилу рағҳои хунгузар, саратон, бемориҳои узвҳои ҳозима, саломатии модарону кӯдакон, бемориҳои эндокринӣ, чашм, бемориҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда, сил, ВНМО, тандурустии рӯҳӣ ва таҳияи воситаҳои нави доруворӣ.

Дар соҳаи тандурустӣ норасоии кадрҳои илмӣ аз рӯи ихтисосҳои зайл ба мушоҳида мерасад: бемориҳои дил, психиатрия, осебшиносӣ, наркология, нефрология, офтомология, трансплантология ва узвҳои сунъӣ, ҷарроҳии дилу рағҳои хунгузар, ташхиси клиникаи лабораторӣ, экспертизаи тиббиро иҷтимоӣ ва барқарорсозии тиббиро иҷтимоӣ, анатомияи патологӣ, физиологияи патологӣ, токсикология, тибби судӣ, вирусология ва иммунология. Мавҷудияти ҷунин норасоӣ фаъол сохтани ҳамкориро бо муассисаҳои пешрафтаи илмӣ ва таълимии кишварҳои хориҷӣ тақозо менамояд.

Бо мақсади таъмини ҳамроҳсозии фаъолияти муассисаҳои илмӣ системаи тандурустӣ, ҷорӣ намудани дастовардҳои муосири илмӣ ва усулҳои ташхису муолиҷа дар амалияи тиббӣ Муассисаи давлатии "Академияи илмҳои тибби Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон" таъсис дода шуд. Пажӯҳишгоҳи гастроэнтерологияи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба сохтори Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шуд. Дар марҳилаи кунунӣ аксари муассисаҳои илмӣ аз аккредитатсияи давлатӣ нагузаштаанд, ки он ҳам барои тарбияи кадрҳои хушсифати илмӣ монеа мебошад.

Ба ҳамин маънӣ, таҳлили вазъи нерӯи кадрӣ тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор норасоӣҳоро дар самти банақшагири, омодасозӣ ва идоракунии захираҳои кадрӣ, ба монанди нобаробарӣ дар тақсими кадрҳои тиббӣ, мавҷуд набудани усулҳои банақшагири мутобиқи эҳтиёҷот, номукамалии системаи таҳсилоти тиббӣ, сатҳи пасти музди меҳнат, мавҷуд набудани асосноксозӣ барои баланд бардоштани сифати кор, инчунин механизмҳои ҳавасмандгардонии он, нишондиҳандаҳои пасти ба маҳали таъинот кор рафтани мутахассисон, мавҷуд набудани нақшаи дақиқи штатӣ, ки меъёрҳои институтсионалӣ ва сарбории воқеиро ба инобат мегирад, аз ҷониби роҳбарони муассисаҳои тиббӣ надоштани малакаи идоракунии, мавҷуд намудани маълумоти дақиқ оид ба миқёси муҳочирати кормандони тиб барои кор ба хориҷи кишвар ошкор намуд.

Проблемаҳои дар боло зикршуда боиси ғайрисамарабахш истифода бурдани захираҳои кадрӣ гардида, дар натиҷа ба сифати кӯмаки тиббӣ ба аҳоли таъсир мерасонад. Проблемаҳои ошкоргардидаро ба асос гирифта, бо дарназардошти омилҳои асосӣ, аз ҷумла банақшагири, омодасозӣ ва идоракунии захираҳои кадрӣ зарурати муносибати ҳамгиришуда ҷиҳати рафъи он ба миён меояд. Ҷунин муносибат имкон медиҳад, ки норасоӣҳои мазкур камтар ё комилан аз байн бурда шуда, тавозуни муносиби равандҳои нигоҳ доштани таркиби сифатӣ ва теъдодии кормандони тиб, рушди захираҳои кадрӣ мутобиқи эҳтиёҷоти тандурустии амалӣ ва вазъи бозори меҳнат таъмин гардад.

Таҳкими заминаи кадрӣ тандурустӣ мутобиқи самтҳои асосии зайл идома меёбад: аз нав самтбахшии дониш ва малакаи касбии кормандони тандурустӣ; мутаносибгардони тақсими захираҳои меҳнати соҳа вобаста ба гурӯҳҳои касбӣ таҳассусӣ, сатҳи кӯмак, намуди муассисаҳо ва ҳудуди кишвар; тақвияти омилҳои ҳавасмандгардони молиявӣ касбӣ; беҳбуди шароити меҳнат ва тақвияти дастгирии манфиатҳои кормандони тандурустӣ; баланд бардоштани сифати омодагии кадрҳои тиббӣ фармасевтӣ ва рушди илми тиббӣ.

Аз нав самтбахшии кормандони тандурустӣ ба моделҳои нисбатан самарабахши кӯмак: тақията хизматрасониҳои ҳамгирошудаи профилактикӣ, аз ҷумла минбаъд гузаронидани кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ ба тибби оилавӣ ва ҳамгироии давра ба давраи системаҳои амудии кӯмак тағйироти ҷиддиро дар тафаккури касбӣ, дониш ва малакаи кормандони тиб тақозо менамояд. Он аз сатҳи таҷрибавӣ ба сатҳи милли ҷорӣ намудани модели ягонаи тибби оилавиро тақозо хоҳад кард.

Аз нигоҳи сохтори мутаносибгардони нерӯи кадрӣ тандурустӣ дар асоси муносибат ва ҷораниҳои зайл доир мегардад:

- тақмили соҳаи тандурустии деҳот бо кормандони тибби оилавӣ: дар ҳалли масъалаҳои мазкур тадбирҳои маъмурӣ бояд ба ҳавасмандгардони иқтисодӣ иваз карда шуда, самти ҳавасмавдгардонӣ дар навбати худ бо асосноксозии захиравӣ дар сатҳи иҷтимоӣ маишӣ тақвият ёбад. Азбаскӣ занон аксар меҳонанд на он қадар дуртар аз хона, дар ихтосаи оила ва хешу ақрабо кор кунанд, муваффақияти тибби оилавӣ аз бисёр ҷиҳат ба он вобаста хоҳад буд, ки то чӣ андоза тақсимоти ҷуғрофӣ донишҷӯёни донишқадаҳои тиббӣ ва коллеҷҳо ба ҷойгиршавии сокинони Тоҷикистон мутобиқат менамояд. Барои манфиатҳои таъмини чунин мутобиқат дар даҳсолаи оянда интиҳоби фаъолон ва қабули довталабон аз деҳот, аз ҷумла ноҳияҳои дурдаст тавсеа меёбад.

Сохтори касбӣ таҳассусӣ дар як чанд самт тағйир хоҳад ёфт. Афзоиши пайвастаи кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ дар натиҷаи рушди тибби оилавӣ боиси аз нав тақсим намудани шугъл дар тандурустии аввалия, қабл аз ҳама дар бунгоҳҳои тиббии деҳот ва марказҳои саломатӣ мегардад. Мутаносибан, ҳиссаи табибони қабули аввалия дар теъдоди умумии табибон афзоиш хоҳад ёфт. Агар таносуби табибон ва кормандони миёнаи тиббӣ афзоиш ёбад, на ба ҳотири расмиёт (барои наздик сохтани он ба "меъёри байналмилалӣ"), балки бо дарназардошти вазифаҳои мушаххаси баланд бардоштани сифати кӯмаки муолиҷавӣ профилактикӣ ва ҳосилнокии меҳнати кормандони тиб дар шароити соҳаи тандурустии Тоҷикистон сурат мегирад. Агар табибон омодабуда, вале сарбории нокифоя дошта бошанд ва функсияи кормандони миёнаи тиб танҳо аз иҷрои дастурҳои духтур иборат бошад, пас афзоиши теъдоди кормандони миёнаи тиб нисбат ба духтур мазмун надорад ва бештар аз ин метавонад боиси минбаъд паст гардидани сифати кӯмаки тиббӣ гардад. Афзоиши босуръати кормандони ҳамшираи тиббӣ дар он ҷое асоснок ба мушоҳида мерасад, ки дар он ўҳдадорҳои функционалӣ ва сарбории қорӣ байни табибон ва кормандони миёнаи тиб дақиқ муайян гардида, ҳамзамон ба зиммаи кормандони сатҳи миёна вазифаҳои муҳиме гузошта шудааст, ки функсияи табибро иваз мекунад ё тақмил медиҳад. Дар даҳсолаи наздик чунин шароит дар се самти соҳаи тандурустӣ фароҳам мегардад: дар доираи тибби оилавӣ: бо дарназардошти тақмили як қисми бунгоҳҳои саломатии деҳот бо кормандони миёнаи амалияи тиббӣ (ҳангоми набудани духтур) таносуби табибон ва ҳамшираҳои тиббӣ 1 ба 2,5-2,8 баробар хоҳад буд, ки метавонад аз таносуби мавҷудаи тандурустии 1 ба 2,5 бештар бошад; дар доираи кӯмаки статсионарӣ, ки дар он нақши мустақили корманди миёнаи тиббӣ вобаста ба нигоҳубин ва барқарорсозии беморон дар муқоиса бо имрӯз ба таври назаррас меафзояд; дар рушди ҳадамоти нави иҷтимоӣ тиббӣ, аз ҷумла хонаҳои (ҳамшираи шафқат) нигоҳубини пиронсолон, ҳадамоти патронажи иҷтимоӣ тиббии маъюбон ва беморон дар марҳилаи терминалӣ. Омилҳои ҳавасмандгардонӣ ҷиҳати баланд бардоштани самаранокии меҳнат дар ҳамбастагӣ бо муҳторияти оперативӣ хоҷагидорӣ муассисаҳои муолиҷавӣ профилактикӣ имкон медиҳад манфиатнокии Табибон ҷиҳати интиқол додани як қисми сарбории фаъолияти худ ба зиммаи кормандони миёнаи тиббӣ, барои манфиатҳои афзоиши самарабахшӣ ва боздихии молиявӣ меҳнати муштарақ баланд бардошта шавад.

Ҳайати касбӣ таҳассусӣ кормандони тандурустӣ аз ҳисоби афзоиши суръатноки теъдоди табибони - стоматологҳо, лаборантҳои тиббӣ, инженерон ва техникҳо оид ба истифодаи техникаи тиббӣ, инчунин аз ҳисоби кормандони дорои ихтисосҳои ғайритиббӣ, қабл аз ҳама мутахассисони сохти таҳлил ва банақшагирии системавӣ, менеҷмент, ҳуқуқ, технологияи иттилоотӣ, таҳқиқотҳои иҷтимоӣ клиникӣ ва ғайра гуногунҷабҳа хоҳад буд.

Тақвияти омилҳои ҳавасмандгардонии молиявӣ касбӣ чиҳати баланд бардоштани самаранокии меҳнат, расонидани кӯмаки хушсифати тиббӣ ва муносибати дақиқ нисбат ба бемор.

Тақвияти ҳавасмандгардонии молиявӣ кормандони соҳаи тандурустӣ вобаста ба меқнати софдилони дар самтҳои зерин сурат мегирад:

- музди меҳнат дар соҳаи тандурустӣ дар соли 2011-2020 ба ҳисоби миёна 7,1 маротиба афзоиш хоҳад ёфт (бо нархҳои тағйирнаёфта). Ба ҳамин маънӣ, музди мёнати кормандони тиб ба сатҳе мерасад, ки худашон онро боадолатона эътироф хоҳанд кард. Ба шарофати ин аз соҳаи тандурустӣ рафтани кадрҳо, махсусан дар шабакаҳои муолиҷавӣ профилактикӣ деҳот, ба таври назаррас камтар мегардад. Соҳаи тандурустӣ ҳамчун самти машғулияти касбӣ ҷолиб хоҳад буд; озмун ва талабот чиҳати қабул ба муассисаҳои таълимии тиббӣ вобаста ба ихтисоси тиббӣ ва дигар ихтисосҳои тандурустӣ афзоиш меёбад.

- функцияи ҳавасмандсозандаи пардохти музди меҳнат тақвият хоҳад ёфт. Дар таркиби он баланд бардоштани вазни қисми ивазшавандаю мукофотони кормандон имкон медиҳад, ки даромади кормандони амалии тиббӣ ба самаранокии меҳнат ва натиҷабахшии фаъолият зич алоқаманд карда шавад.

- баланд бардоштани нақши омилҳои ғайримолиявӣ асосноксозии касбӣ: ҳамзамон бо афзоиши музди меҳнат кормандони тандурустӣ, инчунин "фоидаи" ғайримолиявиро вобаста ба фаъолияти мушкил ва самарабахши худ эҳсос хоҳанд кард.

Дар даҳсолаи наздик дар соҳаи тандурустӣ тағйироти зайли мусоид ба миён меояд:

- талаботи беҳатари меҳнати кормандон қисми таркибии стандартҳои нави расонидани кӯмаки тиббӣ мегардад. Риояи стандартҳои мазкур ва тақвияти назорати иҷрои онҳо имкон медиҳад, ки сифати муҳити корӣ беҳбуд ёфта, таҳдиди хатари бемориҳои касбӣ барои кормандони тандурустӣ коҳиш дода шавад.

- чадвали мансабҳо бисёрзина гардида, ба кормандони тиб имкон медиҳад нисбатан бештар ба мартабаҳои хизмати комёб бошанд.

- таъмини мутахассисони тибби оилавӣ ва дигар муассисаҳои муолиҷавӣ профилактикӣ бо техникаи компютерӣ ва воситаҳои насб ба Интернет ба фарогирии баланди иттилоотӣ фаъолияти касбӣ дар соҳаи тандурустӣ, баланд бардошта имконият чиҳати таҳсили муттасили кормандон имконият фароҳам меорад.

- давра ба давра гузаронидани муассисаҳои муолиҷавӣ профилактикӣ ба мустақилияти оперативӣ хоҷагидорӣ дар доираи муносибатҳои шартномавӣ бо мақомоти тандурустӣ, инчунин рушди шабакаҳои хусусии муолиҷавӣ профилактикӣ доираи ташаббусҳои касбӣ ва кориро ҳамчун омилҳои муҳими асосноксозӣ барои як қисми касбҳои тиббии нисбатан салоҳиятноку ботадбир ба таври назаррас тавсеа мебахшад.

- модели ҳамгиришудаи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар асоси тибби оилавӣ боиси баланд гардидани нақши кормандони таб дар худидоракунии маҳаллӣ ва таҳкими шаъну эътибори ҷамъиятии онҳо мегардад. Мавқеи сиёсӣ ва граждании роҳбарони соҳаи тандурустӣ дар натиҷаи нақши пешбарандаи онҳо дар ҳамкории байнидоравӣ оид ба масъалаҳои солимгардонии зиндагӣ дар Тоҷикистон афзоиш хоҳад ёфт.

- беҳбуди шароити меҳнат ва тақвияти дастгирии манфиати кормандони тандурустӣ дар асоси мутаносибгардонии сиёсати давлатии тандурустӣ, бо асосноксозии касбӣ ва маишӣ.

Дар соҳаи тандурустӣ самарабахш истифода бурдани қувваи кории нисбатан гуногунҷабҳа, тахассусӣ ва асоснокгардида таҷдиди сиёсати кадрӣ ва технологияҳои идоракунии кормандонро тақозо менамояд. Кафолати шуғли доимӣ бетанаффуси мутахассисони дорои диплом дефакто, яқум, бо ҷорӣ намудани сектификатсияи касбӣ; дуҷум, вобаста ба зарурати қисман ё пурра озод намудани кормандони муассисаҳои тиббӣ, ки дар раванди мутаносибгардонии сохтори шабакаҳои муолиҷавӣ профилактикӣ баста мешаванд, бекор карда мешавад.

Ҳамзамон бо бекор кардани кафолати шуғли бетанаффус Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон усулҳои муосири идоракунии кадрҳо дар шароити зудҳаракатии баланди меҳнати мавриди омӯзиш қарор хоҳад дод. Аз ҷумла ташкили баҳисобгирии муттасил ва маҷмӯии кормандони соҳа вобаста ба тавсифоти шахсӣ ва касбӣ ҳам дар баҳши давлатӣ ва ҳам дар баҳши хусусӣ; бақайдгирии оперативӣ ҷойҳои кории собиқаи барҳамдодашуда ва ташкили ҷойҳои нави

корӣ; ҳавасмандгардони сафарбарии касбию таҳассусӣ ва ҳудудӣ (кӯмак барои гирифтани таҳассуси нав ва кор дар системаи тандурустӣ ё берун аз доираи он); мусоидат чихати рафтан ба ҷойи нави кор; ҳавасмандгардони пеш аз мӯҳлат баромадан ба нафақа (дар баъзе ҳолатҳо) анҷом дода мешавад.

Ташаккули ҷомеаи кормандони тиббӣ дорои ақидаҳои тараққипарварона, мавқеи ғаъоли граждони ва малакаи сарвари инкишофёфтаи касбию ҷамъиятӣ.

Ба зиммаи Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон вазифаи таҳияи дурнамои миёнамӯҳлат ва дарозмӯҳлати талабот ва пешниҳоди қувваи корӣ вобаста ба касб ва ихтисосҳои тандурустӣ, инчунин ташаккули фармоиш барои омодаسازی кадрҳои нав, бозомӯзии кормандони дорои собиқаи корӣ дар системаи таҳсилоти олии, миёнаи касбӣ ва баъдидипломӣ вогузошта мешавад. Вобаста ба ҷорӣ намудани моделҳои нави кӯмак, аз ҷумла гузариш ба кӯмаки аввалияи тиббию санитарии дар асоси тибби оилавӣ ҳамгириошуда ӯҳдадорҳои мансабии табибон ва кормандони ҳамшираи тиббӣ бо мақсади инъикоси функцияҳои нисбатан гуногунҷабҳаи онҳо ва шаклҳои нисбатан фасеҳи ташкили истифодаи меҳнат таҷдиди назар хоҳад шуд. Аксари функцияҳои вдоракунии кадрҳо тавассути ҳамкориҳои мақомоти тандурустӣ бо ассотсиатсияҳои касбии табибон ва кормандони миёнаи тиб анҷом дода мешавад, ки муносибатҳои ба ҳам мувофиқашуда ва қобили қабулро чихати ташаккул, истифода ва озод намудани нерӯи кадрӣ дар тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин менамоянд.

Баланд бардоштани сифати тарбияи кадрҳои тиббӣ ва фармасевтӣ силсилаи асосии ислоҳоти системаи тандурустӣ ба ҳисоб рафта, ба чунин усул ба даст меояд:

- гузаронидани ислоҳоти таҳсилоти миёна, олии, баъдидипломӣ ва бефосилаи тиббӣ;
- тақмили стандартҳои давлатии таҳсилоти тиббӣ ва фармасевтӣ, таҳияи нақша ва барномаҳои нави таълимӣ мутобиқи талаботи Федератсияи умумичаҳонии таҳсилоти тиббӣ;
- тақмили мӯҳтавои таҳсилоти олии заминавии тиббӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки омодаسازی табибони самти васеъро пешбинӣ менамояд;
- тақмили марҳилаи баъдидипломии омодаسازی табибон тавассути додани ихтисос ба табибон вобаста ба ихтисосҳои заминавӣ ва маҳдуд, бо супоридани имтиҳонҳои таҳассусӣ, ки барои ғаъолияти мустақилонаи тиббӣ ҳуқуқ медиҳад;
- таҳияи механизми иҷозат додани хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти тиббӣ ва фармасевтӣ ба ғаъолияти мустақилонаи касбӣ, ки номгӯи малака ва таҷрибаи амалиро оид ба ҳар як ихтисос, мутобиқи диплом ва мутобиқати он ба мансабҳои муассисаҳои тандурустиро дар бар мегирад;
- тақмили расмиёти аттестатсия ва аккредитатсияи муассисаҳои илмӣ, ҷорӣ намудани аккредитатсияи муассисаҳои таҳсилоти тиббӣ, бо ҷалби экспертҳои байналмилалӣ;
- баланд бардоштани рақобатпазирии хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти тиббӣ дар бозори меҳнати Европа ва ҷаҳон;
- тақмили шакли мақсадноки омодаسازی кадрҳо, ки бастанӣ шартномаи сечонибаро байни муҳассил, муассисаи таҳсилотӣ ва фармоишгар пешбинӣ менамояд;
- таъсиси маҷмааҳои таълимию илмӣ ва клиникӣ, ки муассисаҳои таҳсилотӣ, институтҳои самтии илмию таҳқиқотӣ ва заминаҳои клиникиро муттаҳид месозад;
- муносибгардони муносибатҳои мутақобилаи ҳуқуқию иқтисодӣ байни муассисаҳои илмию таълимии тиббӣ ва ташкилотҳои муолиҷавию профилактикӣ дар доираи таъсиси заминаи ягонаи клиникӣ;
- таъсиси китобхонаҳои электронӣ ва маҳзани маълумотдиҳии иттилоотӣ, бо ҷорӣ намудани технологияҳои иттилоотӣ ва системаи менечменти сифат дар раванди таълим;
- таҳияи меъёрҳои ягонаи ташаккули ассотсиатсияҳои касбӣ оид ба ихтисосҳои тиббӣ (гурӯҳҳои мутахассисон), рушди механизми иштироки онҳо дар таҳияи стандартҳои расонидани кӯмаки тиббӣ, протоколҳои клиникӣ, сертификатсия барои ғаъолияти тиббӣ ва сертификатсияи мутахассисон;

- баланд бардоштани сатҳи касбии кормандони соҳаи тандурустӣ дар асоси рушди минбаъдаи системаи таҳсилоти бетанаффуси тиббии мутахассисони тандурустӣ, аз ҷумла мутахассисони тибби оилавӣ;

- бо дарназардошти рушди модели нави тандурустӣ вобаста ба эҳтиёҷоти аҳоли бояд ихтисосҳои нав ҷорӣ карда шавад;

- оморасозии кадрҳо оид ба ихтисосҳои наҷ ва камчини соҳаи тандурустӣ, таҳияи барномаҳои таълимӣ барои ҷунин ихтисосҳо;

- рушди ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи таҳсилоти тиббӣ, мубодилаи омӯзгорон ва донишҷӯён, аккредитатсияи байналмилалӣ ва эътирофи дипломҳо. Рушди минбаъдаи илми тиб.

Рушди минбаъдаи илми тиб барои мақсади беҳбуди сифати хизматрасониҳои тиббӣ ҳалли масъалаҳои мубрами тандурустӣ, ҷорӣ намудани усулҳои нави муолиҷа ва технологияҳои инноватсионии самарабахшро пешбинӣ менамояд:

- банақшаگیرӣ ва доир намудани таҳқиқотҳои илми мутобиқи барномаҳои соҳавии рушди тандурустӣ ва самтҳои афзалиятноки он;

- таҳияи барномаҳои илмӣ мақсаднок, ки барои ноил шудан ба натиҷаҳои мушаххаси фармоишҳои илмӣ давлатӣ нигаронида шудаанд;

- таҳияи системаи ҳавасмандгардонӣ, дастгирии рушд ва ҷорӣ намудани навгониҳои (инноватсияҳо) дар тандурустӣ;

- таҳия ва ташаккули нақшаи ҷорӣ намудани натиҷаҳои фаъолияти илмӣ дар амалияи тиббӣ;

- муттамарказгардонии воситаҳои молиявӣ ва захираҳои кадрӣ ба самтҳои афзалиятнок ва инноватсионии рушди илми тиббӣ;

- кор карда баромадани воситаҳои нави самарабахш ва хушсифати доруворӣ;

- ташаккули бозори хизматрасониҳои тиббии илмӣ дар асоси рақобати ташкилотҳои илмӣ ҳама гуна шакли моликият;

- таҳлил ва назорати иҷрои барномаҳои мақсаднок ва байниидоравии илмӣ;

- ташкили ихтисосҳои илмӣ ниҳоят камчин, бо роҳи тарбияи мутахассисон дар заминаи муассисаҳои таҳсилотии пешрафтаи кишварҳои хориҷӣ;

- ҳамгирии илм, таҳсилот ва амалияи клиникаи тиббӣ; баҳодиҳии илмӣ ва асосноксозии самарабахшии иқтисодию иҷтимоии тадбирҳои нақшавӣ ва пешбинишаванда дар соҳаи ҳифзи саломатии шаҳрвандон;

§ 2. Такмили фаъолияти фармасевтӣ ва таъминот бо доруворӣ.

Дар солҳои охир, баъди қабули Консепсияи ислоҳоти соҳаи тандурустӣ ва сиёсати давлатии доруворӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо мақсади беҳбуди равандҳои танзими фаъолияти фармасевтӣ ва сифати маводи доруворӣ, дастрасии иқтисодии онҳо дар кишвар ҷиҳати такмили сохтори мақомоти назоратӣ иҷозатдиҳанда, таҳияи заминаи қонунгузори бахши фармасевтӣ ва истифодаи самарабахши маводҳои доруворӣ қорҳои азим анҷом дода шуд.

Бо мақсади мубориза бо муомилоти маводи доруворӣ қалбакӣ (фалсификатсияшуда) соли 2008 ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи маводи доруворӣ ва фаъолияти фармасевтӣ" тағйиру иловаҳои дахлдор ворид карда шуд. Барои муомилоти воситаҳои доруворӣ қалбакӣ Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон тадбирҳои мучозотро пешбинӣ менамояд. Бо дарназардошти он, ки мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ ва прекурсорҳо" фаъолият дар соҳаи муомилоти воситаҳои доруворӣ нашъадор монополияи давлатӣ ба ҳисоб меравад, ба Қонуни мазкур тағйиру иловаҳои дахлдор ворид карда шуд, ки боиси афзоиши дастрасии воқеи будани маводи доруворӣ зикршуда гардид.

Таҳлили афзоиши воридоти маводи доруворӣ дар панҷ соли охир нишон медиҳад, ки баъди озод намудан доруворӣ аз андоз аз арзиши иловашуда ва бочҳои гумрукӣ ҳангоми воридот ҳаҷми воридоти доруворӣ 4 маротиба афзоиш ёфта, аз кам гардидани миқдори маводи доруворӣ қочоқӣ ба кишвар ва қонунгардонии бозори фармасевтӣ гувоҳӣ медиҳад. Миқдори маводи доруворӣ ба кайд гирифташуда дар панҷ соли охир 4,7 маротиба афзуд. Сарфи назар аз пешрафтҳои мусбӣ дар

раванди бақайдгирии маводи доруворӣ ҳанӯз ҳам проблемаҳои мавҷудияти дорувории ба қайд гирифтанишуда дар бозори дорувории маҳаллӣ ниҳоят мубрам боқӣ мемонад.

Дар солҳои охир тақмили раванди сертификатсияи маводи доруворӣ ба мушоҳида мерасад. Чихати тақмили системаи сертификатсия ва таҳкими заминаи моддию техникаи лабораторияи ҷумҳуриявии назорати сифати дорувории назди Хадамоти давлатии назорати фаъолияти фармасевтӣ тадбирҳои дахлдор андешида шуданд. Сол то сол фоизи доруворие, ки ба стандартҳои давлатӣ мувофиқ намебошад, камтар мегардад. Бо вучуди ин, вазъи мазкур тағйиротро тақозо намуда, бояд масъалаи ҷӣ тарз ва вобаста ба кадом параметрҳои сифат гузаронидани ҷунин таҳлилҳо омӯхта шавад. Зарур аст, ки масъалаи сертификатсияи доруворӣ (сифати онҳо) хангоми воридот ва бақайдгирӣ ҳал карда шавад. Айни замон заминаи моддию техникаи лабораторияи назорати сифати дорувории марказҳои минтақавӣ ва вилоятӣ ҷавобгӯи талаботи муосири ташкили таъмини сифат намебошанд. Барои гузаронидани таҳқиқотҳои замонавии иммунобиологӣ ва радиологӣ лаборатория вучуд надорад.

Таҳлили амалияи таъини доруворӣ нишон медиҳад, ки то ҳанӯз мушкilotи бе асос таъин намудани доруворӣ (полипрагмазия) мубрам боқӣ мемонад. Проблемаи мазкур дар табибоне, ки дар марказҳои шаҳрӣ кор мекунанд, нисбат ба табибоне, ки дар муассисаҳои тиббии деҳот фаъолият мекунанд, бештар ба мушоҳида мерасад. Проблемаи дигари соҳаи истифодаи самарабахши доруворӣ аз он иборат аст, ки баъзе табибон ва фармасевтҳо оид ба доруворӣ дониш ва манбаи объективии иттилоотӣ надоранд.

Харочоти давлатӣ (ба ҳар нафар аҳоли) барои маводи доруворӣ дар соли 2009 (0,53 доллари ШМА) 1,83 маротиба афзуд. Сарфи назар аз ин нишондиҳандаҳои мазкур дар Тоҷикистон ниҳоят паст мебошад. Нархи баъзе маводи дорувории дар Вилояти Хатлон, Вилояти Суғд ва Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон мутаносибан дар муқоиса дар шаҳри Душанбе 15-18 фоиз ва 20-25 фоиз, дар Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон 26-30 фоиз зиёд аст. Бо мақсади паст кардани нарх ва мутаносибгардонии раванди хариди доруворӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 декабри соли 2005 № 516 дар назди Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон Маркази ҷумҳуриявии хариди доруворӣ ва молҳои тиббӣ таъсис дода шуд. Ҳоло филиалҳои Маркази мазкур дар Вилояти Хатлон, Вилояти Суғд ва Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон фаъолият доранд.

Айни замон нархҳо барои доруворие, ки Марказ харидорӣ менамояд, нисбат ба нархи фурӯши яклухт (20-25 фоиз) ва нархи дорухонаҳои фурӯши чакана (35-50 фоиз) камтар мебошад. Аммо на ҳамаи беморхонаҳо дорувориро аз Маркази мазкур харидорӣ менамоянд, ки ба мавҷудияти ками намунаҳои доруворӣ, инчунин хариди ғайрисамарабахши он аз ҷониби роҳбарони муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ алоқаманд мебошад. Вазифаи муҳими Маркази ҷумҳуриявии хариди доруворӣ аз мусоидат ба муассисаҳои табобатӣ дар хариди воситаҳои генерикӣ ба воситаҳои доруворӣ (воситаҳои доруворӣ) асосёфта иборат аст. Таҳлили ҳаҷми хариди дорувории генерикӣ ва тичоратӣ дар се беморхонаи калони ҷумҳуриявӣ нишон дод, ки дар давраи солҳои 2005 то 2008 ҳиссаи дорухои генерикӣ харидашуда 16 фоиз афзоиш ёфта, ҳиссаи дорувории асосӣ дар ҳамин давра 15 фоиз зиёд гардидааст. Дар таркиби хариди доруворӣ муайян кардани воситаҳои дорувории харидашуда бо сифати исботгардида ниҳоят душвор аст.

Беҳбуди дастрасии иқтисодии маводи доруворӣ андешидани тадбирҳои иловагиро тақозо намуда, ба тақвияти фаъолияти Маркази ҷумҳуриявии хариди доруворӣ ва молҳои тиббӣ, рушди саноати фармасевтии ватанӣ бо дастгирии Ҳукумат ва шарикон эҳтиёҷ дорад.

Мутобиқи арзёбии Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон харочоти доруворӣ барои як нафар мурочиин аз арзиши умумии муолиҷа тақрибан 60 фоизро ташкил медиҳад. Вобаста ба ҷорӣ намудани Барномаи кафолатҳои давлатӣ оид ба таъмини аҳоли бо кӯмаки тиббию санитарӣ, диабети қанд, бемории ишмикии дил, вараҷа ва ғайра), инчунин татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғуртаи тиббӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" муҳим аст, ки хариди матлуб ва истифодаи самарабахши дорувории асосии хушсифати арзон таъмин карда шавад.

Дастрасии маводи доруворӣ, инчунин ба мавҷудияти миқдори дахлдори дорухонаҳо ва дуруст ҷойгир намудани онҳо вобаста мебошад. Айни замон дар Тоҷикистон 1328 дорухона фаъолият менамояд, ки аз онҳо 20 фоиз дар деҳот ҷойгиранд, ҳол он, ки то санаи 1 январи соли 2009 теъдоди умумии аҳолии шаҳрҳо 26,3 фоиз ва деҳот 73,7 фоизро ташкил меод. Ба ҳамин маънӣ, ҳамаи дорухонаҳо асосан дар маркази шаҳрҳо ҷойгир буда, танҳо миқдори ками онҳо дар деҳот мавҷуданд. Ҷунин раванд ба ғайра набудани дорухонаҳои деҳот, мавҷуд набудани сиёсате, ки

дастрасии дорухоначоро дар деҳот ва маҳалҳои мушкилдастраси кишвар дастгирӣ менамояд, алоқаманд мебошад. Таҳлили муқоисавии дастрасии воқеӣ ва нархи доруворӣ байни дорухоначоӣ шаҳру деҳот дар баъзе ноҳияҳои кишвар собит месозад, ки дар дорухоначоӣ деҳот дастрасии воқеӣ кам ва нархи доруҳо зиёд мебошанд. Проблемаи дигари вобаста ба рушди дорухоначо дар деҳот ба мавҷуд набудани мутахассисони фармасевт алоқаманд аст. Имрӯзо ба дорухоначоӣ деҳот ҷалб намудани кормандон ниҳоят душвор буда, минбаъд бояд механизми дастгирии фаъолияти дорухоначоӣ деҳот таҳия карда шавад.

Ба ҳамин маънӣ, проблемаҳои мавҷудаи вобаста ба таъмини сифат, истифодаи самарабахш ва дастрас будани маводи доруворӣ барои рушди минбаъдаи вазъи фармасевтии кишвар ҷиҳати беҳбуди сифати кӯмаки тиббӣ андешидани тадбирҳои дахлдорро тақозо менамояд.

Барои беҳбуди сифати хизматрасонии тиббӣ ва паст кардани арзиши он тавассути такмили идоракунии бахши фармасевтӣ ва таъмини дастрасии ба маводи доруворӣ арзону хушсифат то соли 2020 чунин афзалиятҳои интихоб гардидаанд: беҳбуди системаи таъмини сифати воситаҳои доруворӣ; андешидани чораҳои оид ба истифодаи самарабахши маводи доруворӣ; таъмини дастрасии доруҳои хушсифати арзон.

Барои ноил шудан ба мақсад ва афзалиятҳои зикргардида бояд амалӣ намудани фаъолият вобаста ба самтҳои зерин пешбинӣ карда шавад:

- баланд бардоштани самарабахшии назорати давлатӣ дар соҳаи муомилоти маводи доруворӣ, бо мақсади коҳиш додан ва пешгирии ба бозори фармасевтӣ ворид шудани маводи доруворӣ қалбақӣ ва ба қайд гирифтанишуда;

- такмили системаи мавҷудаи бақайдгирии воситаҳои доруворӣ ҷиҳати шаффофияти раванди бақайдгирӣ ва тағйир додани талабот нисбат ба ҳуҷҷатҳои бақайдгирӣ; ҳангоми бақайдгирӣ ва аз нав бақайдгирии воситаҳои доруворӣ бояд ба маводи доруворӣ аз РДА афзалият дода шавад;

- шурӯъ намудани татбиқи стандартҳои байналмилалӣ (GLR GCP, GMP) дар соҳаи тандурустии ватанӣ ва фармасевтӣ;

- беҳбуди заминаи моддию техникаи лабораторияҳои ҷумҳуриявӣ ва вилоятии назорати сифати маводи доруворӣ ва молҳои тиббии Хадамоти давлатии назорати фаъолияти фармасевтӣ, инчунин дар заминаи он таъсис додани лабораторияҳои иммунобиологӣ, токсикологӣ ва радиологӣ;

- ташкили таълими мутахассисоне, ки барои таъмини сифати доруворӣ оид ба стандартҳои байналмилалӣ дар соҳаи муомилоти доруворӣ масъуланд.

Барои андешидани тадбирҳои оид ба истифодаи самарабахши доруворӣ инҳо заруранд:

- аз байн бурдани полипрагмазияи табибон, бо роҳи гузаронидани чорабиниҳои ҳатмӣ ва ҷорӣ намудани унсурҳои истифодаи самарабахши доруворӣ дар барномаҳои таълимӣ тодипломӣ ва баъдидипломӣ, инчунин такмили заминаи қонунгузорӣ;

- таҷдиди назар ва татбиқи Дастури мавҷуда оид ба амалияи клиникӣ ва Формуляри доруворӣ асосӣ;

- баланд бардоштани сатҳи дастрасӣ ба иттилооти саривақтӣ ва саҳеҳ дар бораи доруворӣ;

- барқарорсозии додани доруворӣ тибқи дорухат (ретсепт) ва баланд бардоштани нақши фармасевтҳои беморхонагӣ ҳамчун ёрдамчиҳои табиб дар муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ;

- тақвияти самарабахшии назорати рекламаи доруворӣ ва андешидани чораҳои танзим дар самти пешравии воситаҳои доруворӣ;

- гузаронидани мониторинги оқибатҳои зиёновари доруворӣ истифодашаванда ва таҳияи усули иттилоотонии аҳоли оид ба масъалаҳои беҳатарӣ ва самарабахшии маводи доруворӣ;

- гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ оид ба истифодаи воситаҳои доруворӣ ва танзими фаъолияти фармасевтӣ.

Барои таъмини дастрасӣ ба маводи доруворӣ арзон зарур аст:

- таъмини дастрасии баробари воқеӣ ва иқтисодии аҳоли ба маводи доруворӣ асосӣ;

- баланд бардоштани самарабахшии хариди давлатии маводи доруворӣ бо роҳи такмили заминаи дахлдори қонунгузорӣ ва андешидани тадбирҳо чиҳати паст кардани нархҳои маводи доруворӣ;

- гузаронидани мониторинг ва таҳлили нархи доруворӣ, паст кардани арзиши он ва кам кардани хароҷоти аҳоли барои муолиҷа;

- таҳияи механизми нархгузорӣ, ки фурӯши дорувории хушсифат ва арзонро ҳавасманд мегардонад;

- таҳияи рӯйхати маводи доруворӣ барои ворид намудан ба маҷмӯи кафолатҳои давлатии хизматрасонӣ ва барномаҳои миллӣ оид ба бемориҳои нисбатан паҳнгардида дар асоси таҳлили самарабахшии клиникӣ ва иқтисодӣ, ки ба тиббии собитгардида (далел) асос ёфтааст ва таҷдид додани амалияи мавҷудаи имтиёзноки доруворӣ;

- танзими пешравии доруворӣ ба бозор аз ҷониби ширкатҳои фармасевтӣ;

- тақвияти фаъолияти Маркази ҷумҳуриявии хариди доруворӣ ва молҳои тиббӣ дуруст ба роҳ мондани хариди доруворихои хушсифати генерикӣ ва пешравии дорувории асосӣ бо нархи арзон аз таъминкунандаҳо бозътимод;

- ҷалби дорухонаҳои хусусӣ чиҳати ҳалли мушкилотҳои таъминоти доруворӣ.

§ 3. Таҷдиди заминаи истеҳсолию технологӣ

Дар асоси Нақшаи генералии таҷдиди муассисаҳои баҳши тандурустӣ дар даҳсолаи наздик тарҳи шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ вобаста ба сатҳи кӯмак ва шакли объекти тандурустӣ тағйир хоҳад ёфт. Шакли зоҳирӣ, ороиши дохилии муассисаҳои тиббӣ намуди муосирро хоҳанд гирифт. Таъминоти онҳо бо шабакаҳои инженерияю коммуналӣ ва технологияҳои замонавӣ баланд бардошта мешавад. Ҳамаи ин тағйирот дар доираи татбиқи Стратегияи мазкур ба нақша гирифта шуда, амалӣ мегардад. Унсурҳои муҳими стратегӣ дар ҳамин зерфасл пешниҳод шудаанд;

Инвентаризатсияи шабакаҳои муолиҷавию профилактикӣ: дар соли 2010 дар доираи ҳамкории бо лоиҳаи Бонки умумиҷаҳонӣ дар миқёси кишвар оид ба таҳияи Нақшаи генералии таҷдиди муассисаҳои тандурустӣ (мастер-нақша) таҳқиқот гузаронида мешавад. Оид ба натиҷаҳои таҳқиқоти мазкур инҳо муайян карда мешаванд: миқдор, намуд ва координатҳои ҷуғрофӣ муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ; иқтидор, таъминот бо кадрҳо, таъмини биноҳо бо масоҳати зарурӣ, инфрасохтори инженерияю коммуналӣ ва таҷҳизот; инчунин ҳаҷми қорҳои муолиҷавию профилактикӣ ва дигар маълумот. Иттилооте, ки дар ҷараёни таҳқиқот ба даст меояд, асоси қарорҳои сохторию инвеститсиониро барои 10 соли минбаъда ташкил медиҳад.

Баҳодихии эҳтиёҷоти қоньнашуда ба воситаҳои асосӣ: дар соли 2012 нишондиҳандаи ҳаҷмию сохторию таъминоти тандурустӣ бо иқтидори муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ нисбат ба эҳтиёҷоти мавҷуда, бо дарназардошти намуд ва сарбории функционалии муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ муқоиса карда мешаванд. Бо ибораи дигар, бояд ба саволҳои зайл ҷавоб гирифт: дар кучо ва дар кадом муассисаи тиббӣ чиҳо намерасад, Дар кучо ва кадом муассисаи мушаххаси муолиҷавию профилактикӣ талаботи маҳалро бо хизматрасонии худ қонь гардонида наметавонад ва бо кадом сабаб.

Баҳодихии иқтидорҳои барзиёдӣ: муассисаҳои табобатӣю профилактикӣ, ки бе сарбории зиёд қор мекунанд, объектҳои таҳти таҳлили иловагии техникаю иқтисодӣ қарор мегиранд. Агар истифодаи нопурраи иқтидорҳои муолиҷавӣ дар ҳақиқат ҳам ба зиёдӣ будани онҳо алоқаманд бошад, тавсия дода мешавад, ки ин муассисаҳо аз истифода бароварда ё минбаъд баста шаванд, аз тавозуни соҳаи тандурустӣ хориҷ ё самти фаъолияти онҳо тағйир дода шаванд. Муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ, ки пурра фаъолият намекунанд, вале ивазнашаванда (зарур) мебошанд, дар доираи нақшаҳои дуринамои сармоягузорию асосӣ барқарор карда мешаванд.

Ташаққули рӯйхати объектҳои инвеститсионии маҳаллӣ, минтақавӣ ва таҷаммӯӣ: бо дарназардошти он, ки сабабҳои асосии сатҳи пастӣ сифат ва ғайриқаноатбахш будани фаъолияти объект дар самти кӯмаки тиббӣ ба заминаи заифи истеҳсолию техникӣ алоқаманд аст (мавҷуд набудан, нокифоягӣ ё фарсуда будани воситаҳои асосӣ, яъне бино, иншоот ва таҷҳизоти асосӣ (капиталӣ)), вобаста ба ҳар кадом ноҳияи Ҷумҳурии Тоҷикистон номгӯи объектҳои инвеститсионӣ барои аз нав эъмор намудан, тавсеа, таҷдид, азнавтаҷҳизонии техникӣ ва таъмири асосӣ таҳия карда мешавад. Номгӯӣҳои объектҳои инвеститсионии ноҳияҳо нисбат ба минтақаҳо ва кишвар

муқоиса гардида, тавассути тавсияҳои Мастер-нақша барои соли 2010 ва даҳсолаи минбаъда асоси барномаи инвестициониро ташкил медиҳад. Аз номгӯи миллии ва маҳаллии объектҳои инвестиционӣ рӯйхатҳои титулии сесола ташаккул меёбад (нигар, банди "е").

Таҳияи ҳуҷҷатҳои лоиҳавию сметаӣ оид ба намудҳои асосии лоиҳаҳои инвестиционӣ: вобаста ба ҳар як муассисаи таъботию профилактикӣ қарорҳои меъморӣ банақшагирӣ бо дарназардошти сарбории функционалии таҷдиди назаршудаи ҳамин муассисаҳои муолиҷавию профилактикӣ ва стандартҳои нави расонидани кӯмак мутобиқ гардонидани мешаванд. Дар асоси қарорҳои мазкур лоиҳаҳои намунавӣ таҳия ё дақиқ гардида, арзиши онҳо вобаста ба шароити сохтмони нав, тавсеа, таҷдид, азнавтҷҳизонии техникӣ ва таъмири асосӣ ҳисоб карда мешавад. Сметаи лоиҳаҳо бо дарназардошти нархе, ки дар Тоҷикистон барои қорҳои сохтмону васл ва сохтмону таъмир муқаррар гардидааст, инчунин арзиши барои лоиҳаи намунавӣ баинобатгирифтаи маҳсулоти таъиноти капиталӣ (масолеҳ ва таҷҳизот), ки бояд аз хориҷ ворид карда шаванд ва бо дарназардошти қору хизматрасониҳои ҳамроҳикунанда ташаккул меёбад.

Банақшагирии рӯйхатҳои титулии сесола ва солони вобаста ба ҳар соли давраи сесола: Бучети сармоягузорию асосии тандурустӣ на танҳо ба таври назаррас афзоиш меёбад, инчунин ҳар сол аз ҳисоби гузаронидани банақшагирии инвестиционӣ (руйхати титулӣ ва маблағгузорию объектҳои инвестиционӣ) ба нақшаи сесола устувортар мегардад. Ин иқдом вобаста ба як қатор омилҳо ниҳоят муҳим мебошад: яқум, давомнокии мӯътадили лоиҳаи инвестиционӣ аз як сол зиёд аст. Агар маблағгузорӣ вобаста ба ҳама солҳои сикли сохтмону васл қаблан қафолат дода нашаванд, "нотамом" боқӣ мондани объект ногузир мебошад. Дуюм, бо сабабҳои зиёд будани талаботи ба таъхир гузошташуда оид ба таҷдиди заминаи истеҳсолию технологияи тандурустии кишвар рақобат байни минтақаҳо ва ноҳияҳо барои захираҳои сармоягузорию асосӣ аз бучет, махсусан дар солҳои аввал, ниҳоят тезу тунд хоҳад шуд. Ташаккули рӯйхати титулӣ барои се сол имкон медиҳад, ки ба он объектҳои қалон дохил карда шаванд ва тавассути он асосҳо барои созиш густариш ёбад. Сеюм, бо дарназардошти миқёс ва арзиши баланди барномаҳои инвестиционӣ он ба дастгирии шарикони байналмилалӣ оид ба рушд эҳтиёҷ хоҳад дошт. Азбаски баъзе аз шарикон бо майлу рағбат воситаҳои худро барои маблағгузорию ҳиссаи бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон равона мекунанд, мавҷуд будани нақшаи миёнамӯҳлат ва маблағгузорӣ таваккалҳои инвестициониро барои ҳамаи иштирокчиёни лоиҳаҳои муштарак камтар мегардонад.

Банақшагирии бучети сармоягузорию асосӣ: хароҷоти бучети сесола ва солони барои сармоягузорию асосӣ бо дарназардошти арзиши лоиҳаҳои инвестиционӣ (нигар банди "д") ва мавҷудияти воситаҳо барои маблағгузорию онҳо ташаккул меёбад. Нисбат ба объектҳои, ки ба рӯйхати титулии ноҳия ва минтақаҳо дохил карда шудаанд, манбаи асосии маблағгузорӣ бучетҳои ноҳия ва минтақаҳо боқӣ мемонад. Объектҳои маҳаллӣ (минтақавӣ), ки ҷавобгӯи афзалиятҳои давлатии сиёсати сохторию инвестиционӣ мебошанд (нигар ба зер), аз ҳисоби маблағҳои бучети ҷумҳуриявӣ субсидия мегиранд. Воситаҳои шарикони байналмилалӣ оид ба рушд дар навбати аввал барои дастгирии лоиҳаҳои инвестиционӣ равона карда мешаванд, ки ҷавобгӯи афзалиятҳои давлатии сиёсати сохторию инвестиционӣ мебошанд.

Дохил намудани объектҳои тандурустӣ ба рӯйхати титулӣ бо дарназардошти зайли вобаста ба нақшаи генералии соли 2010 асоснок карда мешавад:

- мутобиқати лоиҳаи инвестиционӣ ба афзалиятҳои сохторию сиёсати давлатии ҳифзи саломатӣ ва моделҳои дурнамои фаъолияти муолиҷавию профилактикӣ дар соҳаи тандурустии ҷумҳурӣ: хангоми мавҷуд будани дигар шароитҳои баробар - сохтмонҳои нав, таҷдид ва таъмири асосии объектҳои тандурустии ибтидоии деҳот, ки дар заминаи онҳо қисми асосии табибони тибби оилавӣ фаъолият мекунанд, аз афзалият бархурдор хоҳанд буд. Эҳтиёҷоти тахминии кишвар ба хонаҳои тиббӣ ва марказҳои саломатии деҳот ба 2000 муассиса баробар аст, ки аз чор як ҳиссаи он барқарор карда шуда, боқимонда аз нав сохта мешаванд ё таҳти таҷдиди маҷмӯӣ қарор мегиранд. Ба шумули афзалиятҳои сохторию инвестиционӣ, инчунин объектҳои зайл дохил карда мешаванд: шабақаҳои муолиҷавию профилактикии сатҳи ноҳия, ки ба таҷдид эҳтиёҷдоранд, аз ҷумла 50 марказҳои ноҳиявӣ тандурустӣ ва 40 беморхонаи марказии ноҳиявӣ; муассисаҳои таъботию профилактикие, ки аз нигоҳи сохторӣ ғайриперспективӣ мебошанд: хароҷоти асосӣ барои омода сохтани онҳо ҷиҳати барҳамдиҳӣ ва фурӯш ё аз нав самтбахшии онҳо. Дар даҳсолаи наздик ба ихтисори интиҳобӣ ва аз нав самтбахшии фонди кати стационарҳо тавачҷӯи махсус зоҳир мегардад. Беморхонаҳои қитъавӣ деҳот, ки камтар истифода мегарданд, барҳам мехӯранд ё ба хонҳои тандурустӣ ва марказҳои тандурустӣ табдил дода мешаванд. Як қисми сармоягузорию асосӣ барои барҳамдиҳии диспансерҳо ё табдил додани онҳо ба муассисаҳои самти иҷтимоию

тиббӣ, аз ҷумла хонаҳои нигоҳубини ҳамшираҳои шафқат барои пиронсолон ва беморони мунзим масраф карда мешавад.

- мутобиқати лоиҳаҳои инвестиционӣ ба стандартҳои расонидани кӯмаки табобатию профилактикӣ. Дар соҳаи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ арзиши сметагии ҳар кадом хонаи тиббӣ ва маркази саломатии деҳот тавассути лоиҳаи намунавӣ, ки ба якҷанд намуду ҳаҷм тафриқабандӣ шудааст, муайян карда мешавад. Лоиҳаҳои намунавӣ бояд бо дарназардошти меъёрҳои умумӣ ва масоҳати ғойданок, талабот нисбат ба таъминоти инженерии коммуналии биноҳои тиббӣ ва табели таҷҳизонии техникӣ дақиқ карда шаванд, ки самти функционалӣ, нақшаҳои стандартҳои муолиҷа ва контингенти тибби оилавии вобасташударо инъикос менамояд.

Ба барномаи 10-солаи фаъолияти инвестиционӣ дар соҳаи тандурустӣ танҳо он объектҳои тандурустии ибтидоии деҳот дохил карда мешаванд, ки аз лаҳзаи ба истифода додани онҳо метавонанд ҷавобгӯи шартҳои зайл бошанд: яқум, таъминот бо кадрҳои тахассусии тиббӣ; дуом, бо маблағгузориҳои ҷорӣ таъмингардида; сеюм, дорои нақшаи оперативии хоҷагидорӣ, бо ҳисоби дақиқи нишондиҳандаҳои ҳаҷми клиникӣ ва сарбории иқтисодҳои истеҳсоли, инчунин манбаъҳои дақиқ муайянгардидаи расонидани доруворӣ, маводи харочотӣ ва дигар маҳсулоти таъиноти тиббӣ; қор ва хизматрасонӣ оид ба истифодаи бино ва техника; дастгирии нақшавию таҳлилӣ ва иттилоотӣ, дигар дастгирии касбӣ. Санҷиш ҷиҳати мутобиқат ба ин шартҳо қисми ҷудонопазири асосноксозии техникую иқтисодии ҳар як лоиҳаи нави инвестиционӣ хоҳад буд.

Тартиби пешниҳодшудаи банақшагирии умумисоҳавии сармоягузориҳои асосӣ тавассути ба он ворид намудани ташаббус ва пешниҳодоти шарикони байналмилалӣ оид ба рушд тақвият меёбад. Бо қувваи муштарак осебпазирии заминаи истеҳсолию технологӣ нисбат ба офату садамаҳо баҳогузорӣ карда мешавад.

Бо тавсеаи ҳаҷми фаъолияти инвестиционӣ ба соҳаи тандурустии кишвар проблемаи сари вақт иваз намудани биною иншооти кӯҳнаю фарсуда ва таҷҳизоти асосӣ баръало зоҳир мегардад. Аз ин рӯ, ҳалли муҳими иқтисодӣ аз он иборат аст, ки дар соли 2012 амортизатсияи воситаҳои асосӣ ҳамчун харочоти маблағгузоришаванда ҷорӣ карда шавад.

Аз соли 2016 сар карда, Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳодихии техникую иқтисодии лоиҳаҳои хусусии инвестициониро на танҳо ба хоҳири риояи тартиби умумикабулгардидаи ворид намудани онҳо ба номгӯи давлатии сохтмон ва объектҳо, инчунин бо азми қисман фароҳам овардани кафолатҳои давлатӣ нисбат ба ўҳдадорҳои кредитии инвесторони хусусӣ ба роҳ мемонад.

Инчунин ҷорӣ намудани механизми хусусигардонии объектҳои тандурустие, ки ғайрисамарабахш фаъолият менамоянд, дар назар дошта шудааст ва дар ин самт метавон муассисаҳои самти стоматологиро ба сифати мисол ёдовар шуд.

Ҳамзамон бо таҷдиди объектҳои тандурустӣ яке аз самтҳои афзалиятнок аз давра ба давра ҷиҳозонии муассисаҳо бо таҷҳизоти муосир иборат аст, ки имкон медиҳад бо истифода аз технологияҳои муосир усулҳои нави ташхис ва муолиҷа ҷорӣ карда шавад.

Дар марҳилаи яқум бояд заминаи моддию техникий муассисаҳои пойтахт (сатҳи ҷумҳуриявӣ ва шаҳрӣ) беҳбуд бахшида шавад, зеро дар онҳо ҳолатҳо ва бемориҳои ташхис ва муолиҷаашон душвор муттамарказ гардидаанд.

Дар марҳилаи дуом бояд таҷдиди заминаи моддию техникий муассисаҳои тандурустии сатҳи вилоятӣ анҷом дода шуда, дастрасии аҳоли ба ташхиси томографияи компютерӣ (магнитно резонансӣ), офталмодиагностикаи компютерӣ, истифодаи воситаҳои системаи фосилавии озмоишии ташхис ва машваратӣ (телетиб), маҷмӯи дастгоҳҳои реаниматсионӣ барои тифлони навзод, литотрипсия, иммунотибқунии хун ва дигар технологияи муосир таъмин карда шавад.

Дар марҳилаи сеюм Беморхонаи марказии ноҳиявӣ/Беморхонаи марказии шаҳрӣ бояд бо таҷҳизоте, ки барои татбиқи амалии дастурҳо оид ба амалияи клиникӣ заруранд, мучахҳаз гардонида шаванд.

§ 4. Маблағгузориҳои соҳаи тандурустӣ

Ислоҳоти тандурустӣ то кунун ба ҳалли ду проблемаи асосӣ нигаронида шуда буд:

- ҳиссаи ками маблағгузори аз ҳисоби буҷаи умумӣ ба сатҳи ниҳоят баланди харачоти аҳолий, ки дастрасиро ба хизматрасониҳои тиббӣ, аз ҷумла барои табақаҳои осебпазири аҳолий маҳдуд менамояд;

- раванди кӯҳнашудаи ташаккул ва тақсими захираҳо якҷоякунии хавфҳои барои таъмини баробарӣ маҳдуд сохта, вобаста бо сабабҳои нигоҳ доштани инфрасохтори нодаркор боиси таназзули самарабахшӣ мегардад ва барои гузаштан ба кӯмаки аз нигоҳи хароҷот судманди кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ мусоидат наменамояд.

Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон моҳи июли соли 2003 бо мақсади гузаронидани ислоҳоти системаи маблағгузори тандурустӣ гурӯҳи кории байнисоҳавӣ таъсис дода буд. Гурӯҳи корӣ алтернативаҳои имконпазири гузаронидани ислоҳотро баррасӣ намуда, барои татбиқи он тавсияҳо манзур дошт. Гурӯҳи корӣ ҳуҷҷати стратегиро таҳия кард, ки принсипҳои асосии ислоҳоти молиявиро барои солҳои 2005-2015 тавсиф менамояд. Стратегияи маблағгузори барои солҳои 2005-2015 моҳи майи соли 2005 аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардида, вазифаҳои зайлро дар бар мегирад: пай дар пай зиёд намудани маблағҳои давлатӣ барои маблағгузори тандурустӣ; якҷоякунии маблағҳои буҷетӣ барои системаи тандурустӣ; таъсиси сохтори институтсионалӣ тибқи системаи пардохткунандаи ягона дар соҳаи тандурустӣ; тағия ва татбиқи системаи нави пардохти фароҳамоварандагони хизматрасонии соҳаи тандурустӣ; баланд бардоштани музди меҳнати кормандони тиб; таҳлили проблемаҳои пардохтҳои ғайрирасмӣ дар системаи тандурустӣ ва ҷорӣ намудани ҳампардохти расмӣ барои фароҳам овардани хизматрасонӣ; беҳбуди системаи идоракунии тандурустӣ; рушди бахши хусусии таъминкунандагони хизматрасонии тиббӣ;

Барои татбиқи стратегияи солҳои 2005-2015 Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон се зергурӯҳи кориро таъсис дод:

- оид ба ҷорӣ намудани системаи маблағгузори сарикасии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ;

- ҷорӣ намудани системаи пардохт барои ҳар як ҳолати муолиҷа дар ҳадамоти бистарикунонӣ;

- таҳия ва ҷорӣ намудани барномаи кафолатҳои давлатӣ.

Дар солҳои охир гурӯҳҳои корӣ бомуваффақона заминаи қонунгузориро таҳия ва таҷдиди назар намуда, ба татбиқи як қатор ислоҳот шурӯъ намуданд.

Раванди ислоҳоти бахши тандурустиро Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон роҳбарӣ менамояд. Донорҳо ва шарикон оид ба рушд, аз ҷумла Иттиҳоди Аврупо, Бонки умумичаҳонӣ, ЮСАИД, Агенти Швейтсария оид ба рушд ва ҳамкорӣ, ТУТ ва Фонди Оғохон дар раванди ислоҳот фаъолона иштирок менамоянд.

Системаи маблағгузори тандурустӣ аз се функсияи асосӣ иборат аст: ҷамъоварии даромад, якҷоякунии маблағҳо ва хариди хизматрасонӣ. Ин се функсияҳои асосӣ тавассути сиёсат оид ба кафолатҳо ва ҳампардохти расмии мурочиин дастгирӣ карда мешавад.

Фасли мазкури Стратегия барои солҳои 2010-2020 мақсади пешбурди стратегияи маблағгузориро барои тандурустӣ барои солҳои 2005-2015 тасдиқ намуда, доираи ислоҳоти маблағгузори тандурустиро дар Тоҷикистон тавсеа ва беҳбуд мебахшад. Фасли мазкур аз ҷонибдории Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон гувоҳӣ медиҳад ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғуртаи ҳатмии тиббӣ" соди 2008 мисоли он мебошад.

Мақсади ислоҳоти маблағгузори соҳаи тандурустӣ аз таҳияи системаи устувор ва ҳамгиرويшудаи маблағгузори тандурустӣ дар асоси ҳаҷми афзоиандаи маблағгузори, бо тақсимооти баробари захираҳо ва афзоиши самарабахшии системаи тандурустӣ ҷиҳати таъмини дастрасии универсалӣ дар доираи барномаи кафолатҳои давлатӣ, беҳбуди ҳимояи аҳолий, махсусан гурӯҳҳои камбизоати аҳолий аз хавфҳои молиявӣ, беҳбуди дастрасӣ ба хизматрасониҳои тиббӣ, истифодаи судманд ва оқилонаи захираҳои бахши тандурустӣ ва таъмини омилҳои хавасмандгардонӣ барои беҳбуди сифати хизматрасониҳои тиббӣ иборат мебошад.

Вазифаҳои асосии Стратегия аз инҳо иборатанд:

- афзоиши ҳиссаи маблағгузори давлатӣ барои соҳаи тандурустӣ;

- таъмини дастрасии баробари аҳоли ба хизматрасониҳои тиббӣ;
- давра ба давра баробар маблағгузорӣ намудани соҳаи тандурустӣ байни минтақаҳо;
- беҳбуди раванди ташаккули бучет ва механизмҳои хариди хизматрасониҳои тиббӣ, аз ҷумла системаи нави вобаста ба натиҷаҳо дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ;
- баланд бардоштани музди меҳнати кормандони тибб ва таъмини маблағгузорӣ барои ноил гардидан ба дастрасии воситаҳои доруворӣ ва маводи тиббӣ дар муассисаҳои тандурустӣ;
- беҳбуди шаффофияти ҳампардохти аҳоли дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ;
- беҳбуди сифати хизматрасониҳои тиббӣ, самарабахшии корҳо ва мустақилияти фароҳамоварандагони хизматрасониҳои тиббӣ;
- дақиқ муайян ва инъикос кардани функция, нақш ва муносибатҳои мутақобилаи ҳамаи субъектҳои/муассисаҳои соҳаи тандурустӣ.

1) Функцияи чамбоварии маблағҳо: зиёд намудани маблағгузори соҳаи тандурустӣ.

Соли 1996 маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба соли 1991 34 фоизро ташкил дод. Аз соли 1998 афзоиши маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ба мушоҳида расида, аз соли 2000 инҷониб ба ҳар нафар аз 8 то 10 фоизро ташкил медиҳад. Бо вучуди ин Тоҷикистон дар байни дигар кишварҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ нодортарин ба ҳисоб рафта, дар соли 2007 ба ҳар нафар аҳоли 518 доллари ШМА аз маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ рост омад. Ин омилҳо қобилияти давлатро ҷиҳати гузаштани саҳми дахлдор барои хароҷот ҷиҳати беҳбуди системаи тандурустӣ маҳдуд мегардонад.

Дар солҳои охир хароҷоти умумӣ барои соҳаи тандурустӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври назаррас афзоиш ёфт. Соли 2003 хароҷоти бахши тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба 75 миллион доллари ШМА ё 12 доллари ШМА ба ҳар як нафар баробар буд. Дар соли 2007 хароҷоти умумии тандурустӣ то 245 млн. доллари ШМА ё 34 доллари ШМА ба ҳар нафар афзоиш ёфт. Аз соли 2003 то соли 2007 хароҷот барои соҳаи тандурустӣ нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ аз 1,3 фоиз то 1,9 фоиз афзуд. Сарфи назар аз ин дар Тоҷикистон фоизи хароҷот нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ барои соҳаи тандурустӣ дар ҳаҷм аз пасттарин натиҷа ба ҳисоб меравад.

Маблағгузори тандурустӣ аз бучети давлатӣ (бучетҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ) дар муқоиса бо маблағгузори дигар соҳаҳои иҷтимоӣ мутаносибан камтар аст (дар соли 2008 ҳамагӣ 5,7 фоиз аз бучети давлатӣ).

Дар натиҷа бучети давлатие, ки барои маблағгузори соҳаи тандурустӣ ҷудо мегардад, танҳо 16 фоизи хароҷоти соҳаи тандурустиро мепӯшонанд. Саҳми донорҳо дар маблағгузори умумии соҳаи тандурустӣ ба 14 фоиз баробар буда, ҳиссаи хонаводаҳо (аҳоли), бо дарназардошти хароҷот барои доруворӣ 70 фоизро ташкил медиҳад. Сарфи назар аз он, ки ҳампардохти аҳоли барои хизматрасониҳои тиббӣ дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ ташаккул ёфтааст (нигаред ба фасли Барномаи кафолатҳои давлатӣ), мунтазам афзоиш меёбад, то ин ки норасоии молиявиро дар соҳаи тандурустӣ пурра намояд. Аксари чунин ҳампардохт бо тартиби ғайрирасмӣ, мустақиман аз ҷониби кормандони соҳаи тандурустӣ ҳамчун пардохт барои хизматрасонӣ ё фароҳам овардани маводи доруворӣ анҷом дода мешавад.

Қорӣ намудани суғуртаи ҳатмии тиббӣ, ки дар аксари кишварҳои собиқ Шӯравӣ баррасӣ ва мавриди омӯзиш қарор гирифта буд, барои соҳаи тандурустии Тоҷикистон интиҳоби мураккаб ба ҳисоб меравад, махсусан бо назардошти он, ки соҳаи мазкур дар кишвар он қадар фарогир намебошад. Аммо, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғуртаи ҳатмии тиббӣ" аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2008 қабул карда шуд. Қонун мебоист аз моҳи январи соли 2010 дар амал татбиқ гардад, вале бо сабабҳои конъюктураи иҷтимоӣ иқтисодӣ ва сохторӣ татбиқи Қонун то соли 2015 ба таъхир гузашта шудааст. Ниҳоят муҳим аст, ки суғуртаи ҳатмии тиббӣ оҳиста-оҳиста ва оқилона, бо дарназардошти вазъ ва ҳамзамон бо ислоҳоти системаи маблағгузори тандурустӣ татбиқ карда шавад. Чорабиниҳои афзалиятнок оид ба суғуртаи ҳатмии тиббӣ нисбат ба ҳар кадом функцияи маблағгузори соҳаи тандурустӣ дохил карда шудааст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон раванди татбиқи Барномаи миёнамӯҳлати хароҷоти давлатӣ оғоз гардид, ки дар соҳаи тандурустӣ аз соли 2008 инҷониб ба таври таҷрибавӣ татбиқ мегардад. Барномаи миёнамӯҳлати хароҷоти давлатӣ унсурҳои асосии ислоҳоти идоракунии захираҳои молиявии чамбиятӣ ба ҳисоб меравад, зеро он беҳбуди интизоми ба ҳам пайвасти

(агрегатсияшудаи) молиявӣ ва босуботи тақсими самарабахши захираҳои молиявӣ, самарабахши амалиёт ва шаффофиятро дастгирӣ менамояд. Имрӯзҳо аллакай дастовардҳои назаррас ба мушоҳида мегардад, ки он ташаккули сохтори барномаи бучетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳияи вариантҳои пешакии барномаҳои вобаста ба индикаторҳои самарабахшӣ, беҳбуди раванди банақшагирии умумии бучетро, ки дар сатҳи Ҳукумат оғоз гардида, минбаъд дар вазоратҳои дахлдор идома меёбад, фаро мегирад. Вазифаи аввалиндараҷаи барномаи миёнамӯҳлати хароҷот аз тағйир додани системаи банақшагирии бучетии аз собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ боқимонда иборат аст, ки ба хароҷот ва зиёд намудани бучет барои системаи банақшагирии бучет, самарабахшӣ ва натиҷа нигаронида шуда буд. Барномаи миёнамӯҳлати хароҷоти давлатӣ тавассути беҳбуди ояндабинӣ, ташаккул, пешбинишаванда будани он ва идоракунии бучети тандурустӣ ба бахши тандурустӣ таъсири мусбӣ мерасонад; инчунин алоқаи мутақобила байни Стратегияи миллии тандурустӣ ва афзалиятҳои тандурустиро бо бучети тандурустӣ ва воридоти воситаҳои пулӣ имконпазир мегардонад.

Чорабиниҳои афзалиятнок:

- афзоиши муттасили бучети тандурустӣ мутаносибан ба афзоиши фоизҳои хароҷоти умумии давлатӣ. Таҳияи нақшаи мушаххас бо рақамҳои қаблан муайянгардида. Афзоиши хароҷот ба соҳаи тандурустӣ барои шарикон оид ба рушд шарт ё индикатори сармоягузории Стратегияи тандурустӣ хоҳад буд.

- гузаронидани таҳлили ҳисобномаҳои миллии тандурустӣ дар асоси ҳамкориҳои солҳои 2009-2010 байни Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон (раёсати маблағгузорӣ ва Шӯъбаи таҳлили сиёсати тандурустӣ), Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оғоз гардида барои мақсадҳои нишон додани манбаъ ва истифодаи воситаҳои молиявӣ дар соҳаи тандурустӣ ва гузаронидани дигар таҳқиқот барои қабули қарорҳои иттилоотӣ дар сиёсати тандурустӣ;

- тақвияти Барномаи банақшагирии миёнамӯҳлати хароҷоти давлатӣ ҳамчун восита барои банақшагирии бучети тандурустӣ;

- гузаронидани мониторинги иҷрои бучет чихати таъмини ҳаракати пешбинишаванда ва муттасили маблағҳо ба таъминкунандаҳо;

- таҳлили сценарии чамбоварии эҳтимолии маблағҳо ҳамчун як қисми таъсиси нақшаи суғуртаи ҳатмии тиббӣ;

- барои маблағгузории хусусӣ тавассути суғуртаи ихтиёрии тиббӣ, ҳамзамон бо рушди он бояд қолиби танзимкунанда таҳия гардад, зеро дар даҳсолаи наздик сахмҳои хусусӣ ба соҳаи тандурустӣ ҳамчун манбаи асосии маблағгузорӣ боқӣ мемонад;

- муайян намудани нақш ва ҳамкориҳои муштараки тарафҳои манфиатдор дар соҳаи тандурустӣ чихати беҳбуди ояндабинӣ, чамбоварӣ ва иҷрои бучети соҳаи тандурустӣ аз манбаҳои мухталиф;

- барои иҷрои муваффақонаи Стратегия зарурати таҳияи модели дастгирии шарикон оид ба рушд дар соҳаи тандурустӣ, бо мақсади чорӣ намудани муносибати бисёрсоҳавӣ дар Тоҷикистон ба миён меояд. Донорҳо асосан дар самти лоиҳавию самтбахшӣ фаъолият карда, метавонистанд охиста - охиста ба модели ба ҳам пайвастаи қўмаки қисман аз нигоҳи лоиҳавӣ асоснокшуда ва воридоти мустақими маблағ ба бучети давлатӣ, бо таъинот ба соҳаи тандурустӣ ва системаи ҷудо намудани маблағ вобаста ба натиҷа гузаранд.

2) Функсияи якҷоякунии маблағ: беҳбуди якҷоякунии захираҳо.

Якҷоякунии захираҳо барои якҷоя намудани бучетҳои тандурустӣ шароит фароҳам меорад (дар сатҳҳои ҷумҳуриявӣ, вилоятӣ, шаҳрӣ ва маҳаллӣ). Якҷоякунии захираҳо барои таъмини дастрасӣ, баробарӣ ва ҳимоя аз хавфҳои молиявӣ зарур мебошад; он имкон медиҳад захираҳо байни тамоми аҳолии кишвар боадолатона тақсим карда шавад. Якҷоякунии маблағҳо барои чорӣ намудани системаи нави пардохт заминаи асосӣ ба ҳисоб меравад, ки он дар навбати худ таҷдиди сохтори системаи тандурустӣ, афзоиши самарабахшӣ ва ба аҳоли фароҳам овардани шароити интихобро дастгирӣ менамояд, то андозае муҳити рақобатро ба миён орад.

Айни замон, фарқияти назарраси маблағгузорӣ дар дохили вилоят (байни ноҳияҳо) ва байни вилоятҳо ба мушоҳида мерасад. Мисол, дар вилояти Хатлон дар соли 2009 фарқияти маблағгузории тандурустӣ барои як нафар ба 12-51 сомонӣ баробар буд. Ба ғайр аз ин системаи кунунии маблағгузории тандурустӣ дар Тоҷикистон фрагментатсия шудааст, яъне системаи

тандурустӣ, тибки сатҳҳои мухталиф: ҷумхуриявӣ, вилоятӣ ва ноҳиявӣ маблағгузорӣ ва идора карда мешавад. Маъмулан ин сабаби такрори корҳо дар система буда, мутаносибан боиси ташаккули нерӯи изофагӣ, самарабахшии пасти ғайриқонуният мегардад ва ба бучети тандурустӣ таъсир мерасонад.

Мутобиқи Стратегияи маблағгузории тандурустӣ барои солҳои 2005-2015 якҷоякунии бучети маҳаллӣ барои маблағгузории тандурустӣ бояд на камтар аз сатҳи вилоят сурат гирад. Стратегияи миллии маҳз ҳамин мақсадҳоро оид ба якҷоякунии маблағҳо ба роҳбарӣ мегирад.

Дар панҷ соли охир муҳокимаи васеи сиёсӣ оид ба масъалаи ҷӣ тавр дар сатҳи вилоят муттамарказ гардонидани захираҳо сурат мегирифт. Аммо, ин муҳокимарониҳо камсамар буда, ҳоло низ якҷоякунӣ ва муттаҳидгардонии захираҳо дар сатҳи вилоят анҷом дода намешавад. Маблағгузории сарикасии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ тавассути якҷоякунии маблағҳо дар сатҳи ноҳиявӣ ҷорӣ мегардад. Ин иқдоми нахустин ва муваффақонаи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ ба ҳисоб меравад. Бо вучуди ин, вобаста ба пешрафти татбиқи ислоҳот, фарқияти калон байни бучети ноҳияҳо монеаи зиёд пеш меорад. Барои фароҳам овардани шароити ҷиҳати минбаъд низ паҳн намудани маблағгузории сарикасӣ барои КАТС таҳияи механизми якҷоякунии маблағҳо дар сатҳи вилоят ё механизми тақсими баробар байни ноҳияҳо тақозо мегардад. Ҳангоме, ки якҷоякунии маблағҳо дар сатҳи ноҳия бо механизмҳои тақсими баробар байни ноҳияҳо барои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ варианти ҳаётан муҳим ба ҳисоб меравад, якҷоякунии маблағҳо дар сатҳи вилоят барои ворид намудани тағйирот дар бахши бистарикунонӣ шартӣ зарурӣ мебошад.

Дар раванди таҳияи Стратегияи мазкур гурӯҳи корӣ якчанд варианти махсусгардонидашудаи якҷоякунии маблағҳо ё муттаҳидгардонии онро дар сатҳи вилоят таҳия намуд. Модели мазкур аз инҳо иборат аст:

- сохтори ғайримуттамаркази даромадҳо (бучетӣ) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз сатҳҳои ҷумхуриявӣ, вилоятӣ ва ноҳиявӣ иборат буда, бояд дар қонунҳои амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон тағйиротҳо дараварда шаванд;

- раёсати тандурустии вилоят барои таҳия ва иҷрои бучети вилоят масъулиятро ба зимма дорад (вобаста ба ҳамаи ноҳияҳо). Рақамҳои назоратии дар сатҳи вилоят тасдиқгардида метавонад барои ҳисоби меъёри ягонаи пардохти хизмати таъминкунандаҳо барои ҳамаи ноҳияҳо истифода бурда шавад. Дар амал меъёри ягонаи пардохти хизмати таъминкунандаҳо аз якҷоякунии вертуалии воситаҳо иборат буда, метавонад аз ҷониби раёсати тандурустии вилоят, ки ҳамчун харидори хизматрасонӣ баромад мекунад, муайян ва маъмури гардонидани шавад;

- кӯмакҳои молиявии бебозгашт аз сатҳи бучети ҷумхуриявӣ метавонад ба бучетҳои сатҳи вилоятӣ ҷудо карда шаванд. Ин маблағҳо тибқи меъёрҳои муқарраргардидаи маблағгузории сарикасӣ дар байни ноҳияҳои вилоят истифода бурда шаванд.

Бо мурури замон афзоиши ҳиссаи маблағгузории давлатии тандурустӣ ва якҷоякунии маблағҳо дар сатҳи вилоятӣ дар маҷмӯъ боиси коҳиш додани нобаробарӣ ва ҳимоя аз хавфи молиявӣ барои аҳоли мегардад. Бо вучуди ин, бо дарназардошти он, ки ҳоло 70 фоизи маблағгузории тандурустӣ ба пардохтҳои хусусии аҳоли рост меояд, ҷиҳати ҳифзи назарраси аҳоли аз хавфи молиявӣ бояд роҳи тӯлониро тай намуд. Дар дурнамои кӯтоҳмӯҳлат маблағгузории ҷомеавӣ ё якҷоякунӣ дар сатҳи ҷамоат метавонад дар беҳбуди муҳофизат аз хавфи молиявӣ саҳм гузорад, махсусан агар дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ таҳия шуда бошад. Ҷорӣ намудани маблағгузории ҷомеавӣ берун аз доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ хатари онро, ки ҷомеаҳои осебпазир аз ислоҳоти маблағгузории тандурустӣ ғайриқонуният намебинанд ва бо мурури замон боз ҳам осебпазир мегарданд, зиёд менамояд. Маблағгузории ҷомеавӣ, ки ба кам кардани хатари инфиродии молиявӣ ҳангоми ҳампардохти расмӣ дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ ё дигар хизматрасониҳои пулакӣ мусоидат менамояд, метавонад хавфи молиявиро дар дурнамои кӯтоҳмӯҳлат камтар кунад, инчунин ба ҷамоат имкон медиҳад аз беҳбуди маблағгузории тандурустӣ дар дурнамои дарозмӯҳлат ғайриқонуният ба даст орад, зеро бучети тандурустӣ афзоиш меёбад ва андозаи ҳампардохт камтар мегардад.

Стратегияи мавҷуда бо ғайриқонуният ҷорӣ намудани Стратегияи маблағгузории тандурустӣ дар давраҳои солҳои 2005-2015 ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғурати ҳатмии тиббӣ" (соли 2008) ҳамоҳанг мебошад, зеро онҳо таъсиси системаи ягонаи пардохтро дар Тоҷикистон пешбинӣ менамоянд.

Ворид намудани бучетикунони барномаҳо ба қорӣ намудани Барномаи миёнамӯҳлати хароҷот робитаи муштарак байни сиёсати соҳаи тандурустӣ, нақша ва барномаҳо, аз ҷумла Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо таҳияи бучет ва тақсими воситаҳо имконпазир мегардонад. Мутобиқи дастурҳо нисбат ба бучети соли 2010 вазоратҳои қарорӣ низ бояд натиҷаҳои асосии барномаҳои бучетии худро муайян намоянд.

Чорабиниҳои афзалиятнок:

- якҷоякунии маблағҳо ё муттаҳидсозии бучети тандурустӣ дар сатҳи вилоят;
- беҳбуди ташаккули бучет, аз ҷумла пешбурди бучетикунони барномавӣ барои тандурустӣ;
- гузаронидани таҳқиқоти расмиёти амалиётӣ оид ба мавзӯҳои мухталиф, аз ҷумла мониторинги баробаркунонии ҷуғрофӣ тақсими маблағҳо;
- омӯзиши қорӣ намудани пешомадҳои маблағгузорию чомеавӣ дар доираи ислоҳоти умумии маблағгузорӣ ва Барномаи кафолатҳои давлатӣ;
- таҳлили сценарияҳои рушди нақшаи суғуртаи ҳатмии давлатӣ, ки ба якҷоякунии маблағҳо дар сатҳи вилоят асос ёфтааст;
- агар якҷоякунии маблағ дар сатҳи вилоятӣ ва субвенсия дар сатҳи милли тақсими баробари захираҳои бучети тандурустиро барои тамоми аҳоли таъмин нанамояд (мутобиқи формулаи пардохт), бояд масъалаи якҷоякунии дар сатҳи милли мавриди баррасӣ қарор гирад.

3) Функсияи хариди хизматрасониҳои соҳаи тандурустӣ: қорӣ намудани системаи ягонаи харидкунанда дар сатҳи вилоят.

Харидории хизматрасонӣ якҷоякунии маблағҳоро маъмурӣ мегардонад (бучети муттаҳидкардашудаи тандурустӣ) ва механизми хариди хизматрасониҳои тиббиро қорӣ менамояд. Стратегияи маблағгузорӣ барои солҳои 2005-2015 раёсати иқтисод ва банақшагирии молияи идораи вилоятӣ тандурустӣ ё шӯъбаи молияи идораи вилоятӣ тандурустиро ба сифати харидкунандаи хизматрасонӣ муайян мекунад. Стратегияи милли низ фарзияи муҳими мазкур ё қарори стратегиро барои соҳаи тандурустӣ нигоҳ медорад.

Дар панҷ соли охир механизми хариди хизматрасонии тиббӣ, аз ҷумла системаи нави пардохт барои натиҷаҳо ва қорӣ намудани Барномаи кафолатҳои давлатӣ дар сатҳи таҷриба дар ноҳияҳои интихобгардида муваффақона инкишоф ёфт. Аммо ин навоарӣ тавассути институтҳои мавҷуда, бидуни дақиқ муайян намудани нақш, бо дастгирии васеи донорҳо ва лоиҳаҳо таҳия ва татбиқ мегардад. Муваффақияти мазкурро наметавон бе таъсиси институтҳои нав ё муайян намудани харидории хизматрасонӣ аз ҳисоби институтҳои мавҷуда, бо таъмини онҳо бо системаҳои иттилоотӣ ва нерӯи инсонии тақозошаванда босубот арзёбӣ намуд.

Дар доираи самте, ки бо рушди минбаъдаи суғуртаи ҳатмии тиббӣ ҳамгирой мешавад, харидкунандаи хизматрасонии тандурустӣ дар сатҳи вилоят маблағҳоро аз манбаъҳои гуногун муттамарказ гардонида, хизматрасони аккредитатсияшудаи давлатӣ ё хусусиро кироя мегирад.

Дар тӯли соли охир, Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъсиси шӯъба/бахшҳои ноҳиявии тандурустӣ муколама доир намуд. Нақши шӯъба/бахшҳои ноҳиявии тандурустӣ аз назорати сифат ва ҳаҷми хизматрасонӣ иборат аст. Шӯъба/бахшҳои ноҳиявӣ дорандаи фондҳо намебошад ва функсияи якҷоякунии маблағ ё харидро анҷом намедихад. Дар қараёни муколама Вазорати тандурустӣ ва шарикон оид ба рушд ба мувофиқа расиданд: шӯъбаҳои ноҳиявии тандурустӣ таъсис ёфтанд, онҳо функсияи харидкунандаи хизматрасониро иҷро намекунанд, ба сохтори калонҳаҷм табдил намеёбанд, то ин ки моддаҳои маъмулии бучетро зиёд накунанд ё воситаҳои хароҷоти барои муолиҷаи беморон ё пешбурди барномаҳои тандурустӣ мустақиман пешбинишударо ихтисос нанамоянд.

Чорабиниҳои афзалиятнок:

- таъсис додани хариди хизматрасонӣ дар идораи молия ва дурнамои иқтисодии раёсати вилоятӣ тандурустӣ;
- таҳия ва татбиқи нақша барои таъсиси системаҳои умумӣ ва нерӯи инсонӣ дар идораи молия ва дурнамои иқтисодии раёсати вилоятӣ тандурустӣ;
- таҳияи механизм ва нерӯ дар раёсати молия ва банақшагирии иқтисодӣ барои функсияҳои хоси харидори хизматрасонӣ, аз ҷумла таҳияи бучет, ҳисоби тарифи ягонаи системаи пардохти

фароҳамоварандаи хизматрасонӣ, коркард ва тасдиқи ҳисоботи таъминкунандаҳо. Дар назар дошта шудааст, ки маблағҳои бучети тандурустӣ тавассути системаи ҳазинадорӣ сурат гирифта, вале идораи молия ва дурнамои иқтисодии раёсати вилоятии тандурустӣ ҳамчун харидкунандаи хизматрасонӣ бояд дар маблағгузорӣ ва маъмуригардонии барномаҳои тандурустӣ нақши муҳим дошта бошад, то ин ки мутобиқати афзалиятҳои тандурустиро бо маблағгузори тандурустӣ таъмин намояд;

- муайян намудани нақш ва таҳияи самти ҳамкориҳои мутақобила байни ҳамаи шахсони манфиатдор ва ташкилотҳо дар соҳаи маблағгузори тандурустӣ, аз ҷумла Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, раёсатҳои вилоятии тандурустӣ, шӯъбаҳои/бахшҳои тандурустии ноҳиявӣ, Системаи ҳазинадорӣ ва фароҳамоварандагони хизматрасониҳои тиббӣ.

4) Функсияи хариди хизматрасониҳои тандурустӣ: беҳбуди тақсими захираҳо.

Иловатан ба сатҳи пасти маблағгузорӣ раванди ҷорӣ таҳияи бучети тандурустӣ ва тақсими захираҳо ба беҳбуди баробарӣ, дастрасӣ, самарабахшӣ ва сифати бахши тандурустӣ монеа эҷод мекунад. Азбаски дар дурнамои наздик афзоиши назарраси маблағгузори соҳаи тандурустӣ ба мушоҳида намерасад, ислоҳоти раванди таҳияи бучет ва тақсими захираҳо барои беҳбуди фаъолияти системаи маблағгузорӣ интихоби ҳаётан муҳим ба ҳисоб меравад. Дар асл, ҳаддалимкон судманд истифода бурдани бучети маҳдуди тандурустӣ ниҳоят муҳим мебошад.

Тақсими захираҳо ба тақсимкунандагони хизматрасониҳои тиббӣ тибқи принципҳои маъмулии бучетӣ (бучети модда ба модда) сурат мегирад, яъне бучет байни муассисаҳо на бо дарназардошти ҳаҷми хизматрасониҳо ё миқдори аҳолии фарогирифта, балки вобаста ба инфрасохтор ё нишондиҳандаҳои муайян, бо дарназардошти теъдоди кат ё шумораи штатӣ ҷудо карда мешавад. Бучет бояд танҳо модда ба модда истифода бурда шавад. Барои гузаронидани маблағ аз як модда ба моддаи дигар, ҳатто барои тақсими на он қадар назарраси бучет, бояд аз иҷозатгирии тӯлонӣ гузашт. Моддаҳои ҳифзшуда, ба монанди музди меҳнат ва хизматрасонии коммуналӣ набояд тағйир дода шаванд. Ин чунин маъно дорад, ки муассисаҳои тандурустӣ барои беҳбуд бахшидани тақсими дохилии захираҳо ҳавасманд нестанд ё чунин механизм вучуд надорад.

Вазифаи беҳбудии ҷорӣ дар системаи хариди хизматрасонии тиббӣ ҷоришаванда аз он иборат аст, ки гузариш аз раванди меъёрии таҳияи бучет ба системаи пардохти таъминкунандаҳо барои натиҷаҳои таъмин гардад, аз ҷумла системаи пардохти сарикасӣ барои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ ва системаи пардохт барои ҳар як ҳолати муолиҷа барои бахши бистарикунонӣ бо мақсади беҳбуди баробарӣ ва самарабахшии системаи тандурустӣ.

Механизмҳои мазкури харид барои таҷдиди сохтор, муносибгардонӣ ва беҳбуди самарабахшии шабакаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ омилҳои ҳавасмандгардонии молиявиро муҳайё месозад (ин ҷо динамикаи мастер-нақшаи таҳияшаванда оид ба таҷдиди сохтор таъкид карда мешавад). Механизмҳои мазкур барои зиёд намудани музди меҳнат дар доираи стратегияи захираҳои инсонӣ кӯмак намуда, имкон медиҳанд ислоҳоти умумии музди меҳнат дар иқтисодиёт анҷом дода шавад.

Аз соли 2005 системаи маблағгузори сарикасии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар Тоҷикистон ба таври таҷрибавӣ ҷорӣ гардид. Дар марҳилаи аввал системаи маблағгузори сарикасии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ танҳо хароҷоти тағйирёбандаро фаро гирифта, чунин татбиқ гардид:

- татбиқи таҷрибавии аввалин дар ноҳияҳои Данғара ва Варзоб;

- дар соли 2007 системаи тақмилифтаи маблағгузори сарикасии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ бо фармони Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардида, дар 15 ноҳия татбиқ карда шуд;

- системаи маблағгузори сарикасӣ, ки соли 2008 дар 15 ноҳия гузариш ёфт, яқояҷунии маблағҳоро дар сатҳи ноҳиявӣ, бо ҷудо намудани тақрибан 40 фоизи бучети ноҳиявии тандурустӣ барои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар бар гирифт. Таъсиси мавқеи нави Менечери шабакаи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, таҳияи сметаи алоҳидаи хароҷот барои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, ташаккули бучет барои хароҷоти тағйирёбанда дар асоси сарикасӣ, тибқи формулае, ки аз се параметр бармеояд: бучети тандурустии ноҳия, теъдоди аҳолии ноҳия ва коэффиенти чинсию синну соли;

- соли 2009 вазоратҳои тандурусти ва молия оид ба системаи пардохти сарикаси барои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ фармони нав бароварданд. Ин фармон муҳосибаи КАТС, захираҳои инсонӣ ва воситаҳои асосиро аз ҳам ҷудо намуд;

- соли 2009 системаи маблағгузори сарикасии кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ тавсеа ёфта, ҳамаи 44 ноҳияи вилоятҳои Хатлон ва Суғд, 3 ноҳияи тобеи ҷумҳурӣ ва як ноҳияи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшонро фаро гирифт. Он аз 1 апрели соли 2009 ҷорӣ гардид;

- минбаъд сатҳи пардохти сарикаси дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ аз ҷониби Раёсати тандурусти вилоят дар сатҳи вилоят муайян карда мешавад. Маблағҳои пардохти сарикасиро Раёсати тандурусти вилоят байни хизматрасонҳои барои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ кироя гирифташуда, бо дарназардошти теъдоди аҳолие, ки таҳти хизматрасонии таъмикунандагон дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ қарор доранд, тақсим менамояд;

- аз нимсолаи дуоми соли 2010 Вазорати тандурусти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсеаи чадвали таҷрибавии пардохти сарикасиро ба нақша гирифтааст. Иловатан дар як ноҳияи таҷрибавӣ механизмҳои маблағгузори сарикаси барои ҳамаи хароҷоти онҳо истифода бурда мешавад;

- ҷорӣ намудани системаи пардохт барои ҳар як ҳолати муолиҷа дад бахши бистарикунонӣ;

- якҷоякуни маблағҳо дар сатҳи вилоятӣ ва таъсиси институти харидкунандаи хизматрасонҳои тиббӣ оғози ҷорӣ намудани системаи пардохт барои ҳар як ҳолати муолиҷа мебошад.

Дигар хизматрасониҳо ва вазифаҳои тандурусти.

Ислоҳоти ҷорӣ хариди хизматрасонҳои тиббӣ ба хизматрасонҳои инфиродии тиббӣ асосан дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ ва бахши бистарикунонӣ дахл дорад. Ҷиҳати беҳбуди хариди хизматрасонии тиббӣ барои дигар хизматрасониҳо ва вазифаҳои тандурусти, аз ҷумла тандурусти ҷамъиятӣ, системаи амудии ҳифз аз бемориҳои сироятӣ, таҳсилоти тиббӣ ва инвеститсияҳои асосӣ ҳанӯз ташаббус зоҳир нагардидааст.

Ҳангоми ҷорӣ намудани суғуртаи ҳатмии тиббӣ ҳамаи маблағҳо оид ба якҷоякунӣ ва харид ҷиҳати таъмини Барномаи яғонаи кафолатҳои давлатӣ барои ҳамаи шаҳрвандон бояд дорои ченаки яғона бошанд ва шаклҳои нави маблағгузориҳо ҳамчун натиҷаи ислоҳот барои беҳбуди баробарӣ ва самарабахшӣ истифода баранд.

Чорабиниҳои афзалиятнок:

- мунтазам таҳия намудани стратегия ва мониторинги ҷорӣ намудани системаи пардохти хизматрасонҳо ва дигар механизми харид мутобиқи сохтор ва кафолатҳои барномаи кафолатҳои давлатӣ;

- то ба охир расонидани татбиқи миллии маблағгузори сарикасии КАТС (хароҷоти ивазшаванда);

- таҳияи дизайн, ба таври таҷрибавӣ ҷорӣ ва паҳн намудани системаи пардохти сарикаси барои КАТС (ҳамаи моддаҳо, аз ҷумла музди меҳнат), мунтазам тақсим додани система;

- алоқаманд намудани ҳавасмандгардонии нави молиявӣ ва беҳбудбахшӣ дар сохтори КАТС, банақшагири ва идоракунии захираҳои инсонӣ, хизматрасониҳо, системаи пешниҳоди хизматрасонҳои тиббӣ ва ҳамгироӣ бо барномаҳои амудӣ дар кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ;

- ҷорӣ намудан, тавсеа ва тақмили мунтазами системаи пардохт барои ҳар як ҳолати муолиҷа;

- ошкор намудан ва ҳалли проблемаҳои ташаккули бучет ва ҳаракати воситаҳо, ки ҷорӣ намудани системаи пардохти хизматрасониро вобаста ба натиҷа мушкул мегардонад;

- ҷорӣ намудан, тавсеа ва тақмили мунтазами системаҳои нави пардохт барои дигар хизматрасонҳои инфиродӣ, аз ҷумла кӯмаки бетаъхир ва кӯмаки амбулатории махсусгардонидашуда;

- таҳияи механизми пардохт ҷиҳати пешбурди тарзи ҳаёти солим, ворид намудани омилҳои ҳавасмандгардонӣ ҷиҳати пешбурди тарзи ҳаёти солим ба системаи пардохти хизматрасонҳо;

- таҳияи механизми пардохт барои хизматрасонҳои гаронарзиши тиббӣ дар сатҳи сеюм;

- тақмили системаи харид ва маблағгузори воситаҳои доруворӣ, аз ҷумла доруворӣ барои беморони амбулаторӣ;

- дар тачриба истифода бурдан, баҳодиҳӣ ва паҳн намудани тағйирот оид ба пардохт барои фаъолияти самарабахш дар системаи пардохти хизматрасонҳо;

- таҳияи механизмҳои меъёрӣ барои бастанӣ қарордод бо фароҳамоварандагони хусусии хизматрасониҳои тиббӣ.

Сихати омма, бемориҳои сироятӣ, дигар хизматрасонӣ ва вазифаҳо:

- татбиқ, паҳн намудан ва такмили мунтазами системаҳои нави пардохт барои барномаҳои амудӣ, аз ҷумла сил ва ВНМО. Системаҳои нави пардохт бояд омилҳои молиявӣ ҳавасмандгардониро ҷиҳати ҳамгирии минбаъдаи барномаҳои амудӣ бо системаи умумии тандурустӣ фаро гирад;

- татбиқ, паҳн намудан ва такмили мунтазами системаи нави пардохт барои хизматрасониҳо дар соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ, аз ҷумла Хадамоти назорати давлатии санитарии эпидемиологӣ ва таҳсилоти тиббӣ;

- беҳбуди механизмҳо барои сармоягузори асосӣ ва ниғадошти активҳои сармоявӣ.

Чорабиниҳои маҷмӯӣ ва дастгирикунанда:

- таҳкими низоми системаи иттилоотии тандурустӣ, истифодаи системаи нави пардохти хизматрасониҳо;

- ба ҳам пайвастанӣ системаи пардохти хизматрасонҳо бо механизми таъмини сифат.

Шӯъбаи таҳлили сиёсати тандурустӣ дар мавзӯи он, ки чӣ тарз системаҳои алоҳидаи пардохти таъминкунандаҳо ба сифати иҷрои системаҳо таъсир мерасонад, таҳқиқот мегузаронад.

5) Функсияи хариди хизматрасониҳои тандурустӣ, пешомад: мухторияти таъминкунандаҳо ва беҳбуди нерӯи идоракунӣ дар соҳаи тандурустӣ.

Бо мақсади ноил гардидан ба мақсадҳои гузошташудаи вазифаи хариди хизматрасониҳои тандурустӣ ва ноил шудан ба самарабахшии системаи нави пардохти хизматрасонҳо дар асоси натиҷаҳо бояд нерӯи идоракунанда ва мустақилияти таъминкунандагони хизматрасониҳои тиббӣ афзун гардонида шавад. Мисол, системаи пардохт барои ҳар як ҳолати муолиҷа дар назар дорад, ки ба роҳбари беморхона ҷиҳати таҷдиди сохтори беморхона ва идоракунӣ бучет, аз ҷумла муттаҳидсозии бучети тандурустӣ, инчунин маблағҳои аз ҳампардохти расмӣ барои ҳамаи ҳолатҳо воридгардида мухторияти бештар фароҳам гардад, то ин ки бучети умумии беморхона таҳия карда шавад. Хусусан ба фароҳамоварандагони хизматрасонӣ ҳуқуқ дода шавад, ки воситаҳои аз як модда ба моддаи дигари бучет гузаронанд, то ин ки беҳбуди самарабахшии дохилӣ ва қонеъгардонии афзалиятҳо ҳангоми хизматрасонӣ таъмин гардад.

То ҳанӯз Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо шарикон оид ба рушд ҷиҳати таҳияи бизнес-нақшаҳо барои муассисаҳои КАТС дар доираи системаи нави пардохти сарикасии кӯмаки аввалияи тиббии санитарӣ ва таълими маҳдуди идоракунӣ тандурустӣ чорабиниҳо доир намуда истодаанд.

Чорабиниҳои афзалиятнок:

- таҳияи заминаи қонунгузорию меъёрӣ барои таъмини мухторияти таъминкунандагони хизматрасонӣ ва татбиқи он;

- таҳияи заминаи қонунгузорию меъёрӣ барои рушди бахши хусусӣ ва татбиқи он;

- дастгирии густариши бизнес-банақшагирӣ барои таъминкунандагон;

- дастгирии беҳбуди системаи молиявӣ ва иттилоотӣ;

- мунтазам беҳбуд бахшидани идоракунӣ тандурустӣ тавассути омӯзонидан, тақвияти нерӯ ва такмили системаи идоракунӣ дар сатҳи таъминкунандагони хизматрасонии тиббӣ;

- таъсиси магистратура оид ба идоракунӣ тандурустӣ;

- ҳамоҳангсозӣ ва муносибгардонии ислоҳоти маблағгузорию тандурустӣ бо идоракунӣ давлатии (ҷамъиятии) молия, аз ҷумла беҳбуди доимӣ дар системаи хазинадорӣ;

- такмили нерӯи харидкунандагон ва таъминкунандагони хизматрасонии тандурустӣ дар соҳаи баҳисобгирии муҳосибавӣ, системаи идоракунӣ молиявӣ ва ҳисоботдиҳӣ, баланд бардоштани нерӯи дохилӣ ва берунии аудит, назорати дохилӣ ва ғайра.

6) Кафолатҳои мизочон: такмили Барномаи кафолатҳои давлатӣ.

Маблағгузори тандурустӣ бо роҳи ҷамъовари воситаҳо, яқоякунии маблағ ва хариди хизматрасонӣ василае мебошад, ки онро Ҳукумат ва Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд барои таъмини кафолатҳо ҷиҳати фароҳам овардани хизматрасониҳои тиббӣ ба аҳоли дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ истифода баранд. Аммо татбиқи пурраи Барномаи кафолатҳои давлатӣ, инчунин тавзеҳи дақиқ ва воқеии Барномаи кафолатҳои давлатӣ, аз ҷумла ҳампардохти расмӣ аҳолиро тақозо менамояд.

Райъпурсӣ, ки соли 2003 доир гардид, ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати фароҳам овардани хизматрасониҳои ройгон (моддаи 38) тағйирот ворид намуд, ки ба муассисаҳои тандурустӣ имкон медиҳад ба аҳоли хизматрасонии пулакӣ расонанд. То инҷониб дар раванди ислоҳоти тандурустӣ дар Тоҷикистон ҷиҳати фароҳам овардани хизматрасониҳои ройгон аз ҳисоби воситаҳои мавҷуда ва қонунигардонии пардохти ғайрирасмӣ аҳоли тадбирҳои муҳим андешида шуд.

Аз соли 2004 сар карда, Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон Барномаи кафолати давлатиро таҳия менамояд ва беҳбуд мебахшад. Сохтори Барномаи кафолатҳои давлатӣ ҳафт категорияро ҷонибдорӣ мекунад, ки намудҳои хизматрасониҳои тиббиро муайян менамоянд: кӯмаки бетаъхир ва очили тиббӣ, кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, хизматрасониҳои махсусгардонидашудаи амбулаторӣ, воситаҳои доруворӣ дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, хизматрасониҳои бистарикунонӣ, хизматрасониҳои стоматологӣ, хизматрасониҳо оид ба санитария ва гигиена. Барномаи кафолатҳои давлатӣ номгӯи хизматрасонии кафолатноки тиббиро, ки ройгон фароҳам оварда мешавад, инчунин номгӯи хизматрасониҳои иловагиро, ки қисман ё пурра аз ҷониби мурочиин пардохта мешавад, муайян менамояд. Барномаи кафолатдодашуда хизматрасониҳои заминавиро дар бар мегирад, ки дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ фароҳам оварда мешавад, аз ҷумла хизматрасониҳои профилактикӣ, ки ба тамоми аҳоли ройгон расонида мешавад. То имрӯз Барномаи кафолати давлатӣ дар 8 ноҳияи таҷрибавӣ татбиқ мегардад.

Дар моҳи декабри соли 2008 Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарори №600 оид ба хизматрасонии тиббӣ пулакӣ дар асоси нархнома қабул намуд. Нақшаи ҷорабиниҳо баъд аз баромадани қарор байни намояндагони Вазорати тандурустӣ ва ҳамкорон оид ба рушд мавриди муҳокимаи васеъ қарор гирифта ба қарордоди содасозии нархнома то 12 гурӯҳ оид ба ҳампардохткунӣ ва ворид намудани нархномаи мазкур ба Барномаи кафолатҳои давлатӣ ноил шуданд. Категорияҳои ҳампардохти расмӣ аҳоли, таҳминӣ мешаванд, ки теъдоди ками гурӯҳбандҳои ҳампардохткунӣ содда ва дақиқро дарбар мегирад. Муносибати умумӣ ба ҳампардохткунӣ расмӣ тадриҷан маттаҳидкунӣ ҳамаи хараҷотҳои аҳоли ба як гурӯҳи ҳампардохти расмӣ, ки хизматрасониҳоро гурӯҳбанди менамояд ва муайян мебошад, ки шаҳрвандон донанд, ки чӣ гуна маблағро пардохт намоянд, ба кӣ ва барои чӣ,

Дар сатҳи хизматрасониҳои бистарикунонӣ нақшаи тағйирёбандаи ҳампардохти расмӣ истифода бурда мешавад. Соли 2009 Барномаи кафолати давлатӣ 10 категорияи ҳампардохти расмиро дарбар мегирифт. Ба гурӯҳҳои имтиёзноки аҳоли низ барои намудҳои муайяни воситаҳои доруворӣ таҳфиф кафолат дода шудааст. Барномаи кафолатҳои давлатӣ, инчунин механизмҳои баланд бардоштани самаранокиро ҳангоми тақсими захираҳо фаро мегирад. Мисол, Барномаи кафолатҳои давлатӣ мурочиати аввалинро ба муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ ҳавасманд мегардонад - мавҷудияти номаи ирсол аз духтури кӯмаки ибтидоӣ (духтури оилавӣ) барои хизматрасонии ройгони тиббӣ ба мурочиин ҳуқуқ медиҳад ё ҳангоми мавҷудияти номаи ирсол мутахассис ё беморхона пардохти ками ҳаққи хизматрасониро пешбинӣ менамояд.

Дар соли 2011 Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷумла доираи Барномаи кафолатҳои давлатиро дар ҳамаи шаҳру ноҳияҳои вилояти Суғд, иловатан ба таҷрибаи дар дигар ноҳияҳо татбиқшаванда, тавсеа бахшад.

Ҳангоми ҷорӣ намудани суғуртаи ҳатмии тиббӣ вазиғаи аввалиндараҷа бояд аз кам кардани андозаи ҳампардохт дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ иборат бошад.

Ҷорабиниҳои афзалиятнок:

- бо мақсади ҳамгирии хизматрасониҳои профилактикӣ ва тиббӣ дар сатҳи яқум ҳамасола таҷдиди назар намудан ва тасдиқи Барномаи кафолатҳои давлатӣ;

- идома додани такмили Барномаи кафолатҳои давлатӣ ва пурра кардани нокифоягӣ байни буҷети давлатӣ барои тандурустӣ ва кафолатҳо дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ;

- тавсеаи Барномаи кафолатҳои давлатӣ дар тамоми ҳудуди кишвар ва мустақиман пайвастании системаи пардохти таъминкунандагони хизматрасонии тиббӣ ба натиҷаҳо ва кафолат дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ;

- давом додани такмили сохтор ва андозаи ҳампардохт, аз ҷумла гурӯҳбандии нархномаҳо ва категорияи ҳампардохти расмӣ;

- омӯхтан ва беҳбуди сохтори категорияҳои имтиёзнок дар доираи Барномаи кафолатҳои давлатӣ;

- гузаронидани таҳқиқот оид ба Барномаи кафолатҳои давлатӣ, маблағҳои нокифоя ва пардохтҳои ғайрирасмӣ аз ҷониби аҳоли.

4. Мониторинг ва баҳодихӣ

Системаи мониторинг ва баҳодихии Стратегияи миллии саломатии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон имконият медиҳад объективона баҳо дода шавад, ки айни замон баҳши тандурустӣ ба кадом натиҷаҳо ноил гардидааст, чӣ тавр фаъолияти бахш ва вазъи саломатии аҳоли тағйир меёбад, чиҳати беҳбуди қор нисбат ба кадом соҳаи фаъолият бояд таваҷҷӯҳи бештар зоҳир гардад ва минбаъд барои беҳбуди саломатии аҳоли кадом қорҳо сурат гирад.

Бо мақсади таъмини татбиқи самарабахш ва иҷрои муваффақонаи вазифа ва қорабиниҳои гузашташуда мунтазам мониторинг ва арзёбӣ анҷом дода мешавад. Барои таъмини ҷунин навъи фаъолият дар назди Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон Шӯрои байнисоҳавии ҳамоҳангсоз таъсис меёбад, ки ба он намоёндагони вазорату идораҳои дахлдор, ташкилотҳои ғайриҳукумати, ассотсиатсияҳои касбӣ ва ҳамқорон оид ба рушд шомил мегарданд. Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳам чиҳати фароҳам овардани қумак ва ҳам дар фаъолияти Шӯро нақши асосиро ба қо меорад.

Принсипҳои мониторинг ва баҳодихӣ. Таъмини баҳодихии мустақим, шаффофият, самтгирӣ ба раванд ва натиҷаҳо бо қалби экспертҳои мустақил, бо тақя ба ҳисоботи муассир ва таҳқиқотҳои махсус гузаронидашуда. Назорат ва баҳодихӣ дар асоси нишондиҳандаҳои тасдиқгардида гузаронида мешавад.

Раванди мониторинг ва баҳодихӣ. Мониторинг ва баҳодихии Стратегияи бетанаффус, доимӣ, дар шакли ҳисоботи солана анҷом дода мешавад. Баҳодихӣ як маротиба дар панҷ сол, яъне баҳодихии фосилавӣ дар соли 2015 ва баҳодихии ниҳой соли 2020 гузаронида мешавад.

Ҳисобот дар қорайи мониторинги баҳодихии дастовардҳои дар доираи амали он ноилгардида ва пешниҳодот оид ба такмили раванд дар Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шарикон оид ба рушд мавриди муҳоқима қорор мегирад.

Ҳисобот қорайи ҳамаи шахсони манфиатдор ва аҳли қома дастрас хоҳад буд.

Муқаррароти хотимавӣ:

1) Стратегияи мазқур чиҳати банақшагирии барномавию мақсадноки тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон қорайи 10 соли оянда ҳуҷқати ибтидоӣ мебошад. Дар қараёни соли 2010 оид ба иҷрои дастурҳои Стратегия чиҳати тақдиди системаҳо ва таҳқими захираҳои қифзи саломатии аҳоли 5-7 барномаҳои мақсаднок тақия мегардад.

2) Барномаҳо таҳти сарпарастии Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо инъикоси қорабиниҳо вобаста ба иҷроқунандагони асосӣ (вазорату идораҳо, ташкилотҳои қумҳуриявӣ ва тобеи минтақавӣ), захира ва манбаъҳои маблағқузорӣ, мӯҳлати иҷро ва нишондиҳандаҳои назоратӣ тақия мегардад. Чиҳати истисноӣ тақрори қорҳо мувофиқаи байнибарномавию қорабиниҳо ва маблағқузорӣ сурат мегирад. Марҳилаи ибтидоии тақияи барномаҳо аз Нақшаи фаъолият оид ба татбиқи Стратегияи миллии саломатии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад.

3) Мӯҳлати амали барнома 10 сол аст (солҳои 2011-2020). Ҳамзамон қорабиниҳои пешбининамудаи Стратегия, бучет ва нишондиҳандаҳои назоратӣ дар панҷсолаи дуоум, вобаста ба натиҷаҳои баҳодихии қараёни иҷрои барнома дар солҳои 2011-2015, бояд дақиқ қарда шаванд.

4) Вобаста ба аксарияти барномаҳо ва шояд нисбат ба ҳамаи барномаҳо эҳтиётот ба мусоидати техникӣ ва дастгирии молиявии шарикони байналмилалӣ оид ба рушд муайян қарда

мешавад. Масъалаи иштироки онҳо дар доираи ҳамоҳангсозии соҳавии ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал карда мешавад.

5) Барномаҳои даҳсола дастур ва муқаррароти стратегияҳои қаблан тасдиқшудаи рушди самтҳои алоҳидаи қорҳои муолиҷавию профилактикӣ, системаҳо ва захираҳои тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бар мегиранд, ки хилофи ҳамин Стратегия намебошад.

Замима

Ба Стратегияи миллии солимии

аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

барои солҳои 2010-2020

Механизми татбиқи Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020

Мақсад: 1. Таҳкими солимӣ ва беҳбуди шароити зисти аҳоли 2. Дигаргунсозии системавӣ ва таҷдиди соҳаи тандурустӣ 3. Рушди заминаи захиравӣ ва моддии соҳаи тандурустӣ

Ниг. [ба замима](#)